

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav translatologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nicole Rážová

**Redaktor/ka překladové beletrie: interní a externí
nakladatelský redaktor jako povolání**

Editor of translated fiction: internal and external publishing editor
as a profession

Poděkování

Velice děkuji PhDr. Jovance Šotolové, Ph.D. za všechny rady, připomínky a čas, který mi věnovala. Děkuji také všem respondentkám a respondentům, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě děkuji za všechny rady a podporu také mámě, Tomášovi, Michalovi a Karolíně.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Při psaní této diplomové práce jsem nepoužívala nástroje umělé inteligence.

V Mataram dne 6. 5. 2025

Bc. Nicole Rážová

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá profesí redaktora překladové beletrie v českém nakladatelském kontextu. Jejím cílem je poskytnout co nejucelenější obraz sociologických a ekonomických faktorů, které ovlivňují výkon tohoto povolání. Teoretická část práce se zaměřuje na vývoj teorií překladu, přičemž klade zvláštní důraz na přístupy věnované dalším aktérům přítomným v procesu překladu, zejména redaktorům. Krátce také srovnává rozdílné přístupy k tomuto povolání v anglofonním a frankofonním kontextu. Empirická část práce je založena na deskriptivní analýze vycházející z kvantitativního výzkumu a kvalitativních rozhovorů s redaktory působícími v různých typech nakladatelských subjektů. Výzkum reflektuje pracovní podmínky, finanční ohodnocení, objem práce a celkovou spokojenost redaktorů.

Klíčová slova: redaktor překladové beletrie, redakce textu, knižní trh, nakladatelská praxe, honorování práce v kultuře, překlad literárního textu, literární překladatel, recepce zahraniční literatury

Abstract

This thesis examines the profession of literary translation editors within the Czech publishing context. Its aim is to provide as comprehensive a picture as possible of the sociological and economic factors influencing the performance of this profession. The theoretical part focuses on the development of translation theories, placing particular emphasis on approaches that consider the role of additional actors in the translation process, especially editors. It also briefly compares different perspectives on this profession in Anglophone and Francophone contexts. The empirical part is based on a descriptive analysis drawing on quantitative research and qualitative interviews with editors working in various types of publishing entities. The research reflects working conditions, financial remuneration, workload, and overall job satisfaction among editors.

Key words: editor of translated fiction, text editing, book market, publishing practices, remuneration in the cultural sector, translation of literary texts, literary translator, reception of foreign literature

Obsah

1. ÚVOD	6
2. VSTUPNÍ HYPOTÉZY	7
3. JAK ČÍST TUTO PRÁCI.....	8
4. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
4.1. REDAKTOR V DĚJINÁCH PŘEKladu.....	9
4.1.1. Počátky translatologie	10
4.1.2. Systémové teorie	12
4.1.3. Od systému k sociologii překladu	14
4.2. POVOLÁNÍ REDAKTORA V ANGLOFONNÍM A FRANKOFONNÍM SVĚTĚ	17
4.3. KNIŽNÍ TRH	19
4.3.1. Český knižní trh	20
4.4. NAKLADATELSTVÍ.....	22
4.4.1. Příprava knihy	24
4.5. REDAKTOR	25
5. EMPIRICKÝ VÝZKUM	31
5.1. METODOLOGIE	31
5.1.1. První přípravná fáze: vymezení tematických okruhů.....	31
5.1.2. Druhá přípravná fáze: tvorba dotazníku a jeho šíření	32
5.1.3. Třetí přípravná fáze: výběr respondentů pro kvalitativní rozhovory.....	33
5.1.4. Kontrola dotazníků	36
5.2. DESKRIPTIVNÍ ANALÝZA	36
5.2.1. Profil redaktora – pohlaví, věk, vzdělání, bydliště a zaměstnání	36
5.2.2. Výběr nových titulů.....	39
5.2.3. Získávání autorské licence a tvorba kalkulace	43
5.2.4. Typy redaktorů.....	47
5.2.5. Výběr překladatele a následná komunikace mezi redaktorem a překladatelem.....	49
5.2.6. Kolik titulů ročně zvládne interní redaktor připravit k vydání? Do jaké míry se na procesu podílejí externí redaktori?	52
5.2.7. Spolupráce interních a externích redaktorů na jazykové redakci.....	56
5.2.8. Jakým způsobem může externí redaktor získat zakázku?	58
5.2.9. Technologický pokrok	59
5.2.10. Sensitivity reader	62
5.2.11. Finanční ohodnocení interního redaktora	64
5.2.12. Finanční ohodnocení externího redaktora	68
5.2.13. Wellbeing redaktorů: celková spokojenost, pracovní zázemí a nejpálčivější problémy tohoto řemesla	72
5.2.14. Sdružení redaktorů?.....	79
6. ZÁVĚR	83
7. BIBLIOGRAFIE	86
8. PŘÍLOHY.....	91
8.1. PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK PRO REDAKTORY	91
8.2. PŘÍLOHA Č. 2 – OSNOVA OTÁZEK POLOŘÍZENÝCH ROZHovorŮ	100

1. ÚVOD

Přinášejí k nám světovou literaturu, přibližují cizí kultury, zařizují setkání se zahraničními autory, tráví nad literárními texty hodiny, přesto si jejich přítomnost v procesu přípravy titulu mnoho čtenářů vůbec neuvědomuje. Jen málokdo si dokáže představit, o jak náročnou práci se ve skutečnosti jedná. Redaktorům překladové beletrie není v teoretickém kontextu věnováno mnoho literatury – a ani mezi lidmi pohybujícími se v kulturním sektoru nepanuje jasná představa o tom, jaké kompetence ve skutečnosti redaktor má, v jakých podmínkách pracuje a je-li tato profese stále lákavá i pro čerstvé absolventy filologických a dalších jazykově zaměřených studijních programů.

Na většině fakult se nedá studovat redigování jako zvláštní studijní obor¹, který by k profesi mohl přitáhnout další zájemce, a v Česku neexistuje žádná organizace, jež by redaktory sdružovala a poskytovala jim alespoň základní prostor pro sdílení zkušeností. Nejsou k dispozici ani žádné reprezentativní statistiky týkající se této profese.

Cílem této práce je poskytnout alespoň základní vhled do toho, co to znamená být redaktorem překladové beletrie. Tato práce se nebude zajímat o konkrétní praxi redakční práce s textem, spíše se bude věnovat profesi jako takové – jak probíhá příprava překladového titulu, jaké jsou konkrétní úkoly redaktora v tomto procesu, jaké jsou největší problémy této profese atp.

První, teoreticky zaměřená část práce prozkoumá, jakým způsobem je povolání redaktora reflektováno v teoretické translátologické literatuře, stručně toto povolání porovná s anglofonním i frankofonním kontextem a následně představí základní fungování knižního trhu a nakladatelství. V závěru okomentuje, jak je v dostupné literatuře definovaná profese redaktora.

Druhá, empirická část, nejprve popíše metodologii výzkumu, jež jsme mezi redaktory překladové beletrie provedli, a následně provede deskriptivní analýzu získaných dat z dotazníkového šetření a kvalitativních rozhovorů.

---

¹ S výjimkou magisterského studia Ediční a nakladatelské praxe na katedře bohemistiky Filozofické fakulty UP.

2. VSTUPNÍ HYPOTÉZY

- První hypotéza: Pozice redaktora není příliš zohledňovaná v translatologických teoriích. Domníváme se, že další aktéři přítomní v procesu přípravy překladového titulu začali být reflektováni teprve až se sociologickým obratem na přelomu tisíciletí.
- Druhá hypotéza: Redaktory překladové beletrie se často stávají studenti translatologie a různých filologických oborů.
- Třetí hypotéza: Redaktoři by dle našeho názoru uvítali výzkum věnující se jejich práci a pracovním podmínkám, neboť, pokud je nám známo, žádná taková práce v českém kontextu v posledních letech nevznikla. Zjištěná data by mohla být dle našeho názoru pro redaktory překladové beletrie přínosná.
- Čtvrtá hypotéza: Výzkum může dokázat, že by redaktoři překladové beletrie stáli o existenci asociace, jež by je sdružovala a v rámci níž by mohli komunikovat. Tato myšlenka vychází z úspěšných struktur typu Obce překladatelů či Překladatelé Severu, které pořádají mnoho akcí a workshopů pro členy i širokou veřejnost a vytvářejí tak kreativní prostor, v rámci něhož se mohou překladatelé setkávat a sdílet veškeré informace spojené s jejich povoláním.

3. JAK ČÍST TUTO PRÁCI

V úvodu práce považujeme za nutné objasnit dvě základní skutečnosti.

První z nich, která už byla zmíněna, se týká terminologie – tato práce se věnuje povolání redaktora překladové beletrie. Nemáme tedy na mysli redakční práci ve smyslu redigování, tzn. konkrétních úprav textu, značek, kolace atp., ale povolání jako takové – vlastně tedy všechny aspekty tohoto povolání kromě samotných postupů při redakci textů.

Práce dále využívá v češtině přirozeného generického maskulina jako gramaticky úsporné varianty, ačkoli si uvědomujeme, že toto řešení není ideální z hlediska genderové inkluzivity. Tato volba je vedena snahou o zachování plynulosti a čtivosti textu, jelikož systematické uvádění obou rodů by vedlo k jeho nadměrnému rozšiřování – generické maskulinum je tedy v práci vnímáno jako zastřešující vyjádření pro všechny identity. Tímto odstavcem bychom se rádi omluvili čtenářstvu této práce za nedostatečnou reprezentaci genderové diverzity.

4. TEORETICKÁ ČÁST

4.1. Redaktor v dějinách překladu

Tato diplomová práce se zaměřuje na povolání redaktora překladové beletrie. Z toho důvodu považujeme za nutné nejprve blíže představit, jak tuto profesi reflektuje teorie překladu.

Ke zkoumání překladu docházelo systematicky již od padesátých let dvacátého století. V té době se jednalo spíše o teoretické reflexe převážně lingvistického rázu, soustředící se na otázku přeložitelnosti a komparativní stylistiku. V průběhu dalších desetiletí byly dějiny překladu definovány paradigmatickými obraty (tzv. turns).

V prvních fázích se jednalo především o výzkumy zaměřené na jazyk a pragmatickou stránku překladu – v sedmdesátých letech se například setkáváme s tzv. jazykovým neboli pragmatickým obratem, jež můžeme označit za přístup retrospektivní, jelikož předmětem studia byl výchozí text a originál byl nahlížen jako nedosažitelný ideál. V osmdesátých letech přichází kulturní obrat, v jehož rámci začínají vědci blíže nahlížet do kulturních aspektů vstupujících do procesu překladu a do problematiky styku kultur. Tento obrat je prospektivní a věnuje mnohem větší pozornost překladu a cílové kultuře než textu zdrojovému. V devadesátých letech hovoříme o obratu ideologickém, kdy se do teorií překladu dostávají nová témata jako gender, postkoloniální studia a další ideologické vlivy. V nultých letech jednadvacátého století se k ideologickým vlivům navíc přidávají teorie zaměřené na sociologii překladu, jež se mimo jiné věnují aktérům zapojeným do překladatelského procesu. Jednadvacáté století je následně charakterizováno především zkoumáním lokalizace, globalizace, digitalizace a CAT i AI nástrojů.

Při pohledu na tento stručný přehled dějin překladu bychom mohli konstatovat, že pro naši práci budou zásadní až výzkumy zahrnující jednotlivé aktéry přítomné v procesu překladu, tzn. výzkumy z oblasti sociologie překladu. Zjistili jsme však, že to by byl mylný přístup. Zmínky o důležitosti redakční práce totiž můžeme nalézt v jednotlivých teoriích už mnohem dříve, ačkoli se ve většině případů jedná pouze o kusé a dále nerozpracované poznámky.

4.1.1. Počátky translologie

Důležitost revizí komentuje již v šedesátých letech Eugene Nida ve své studii *Towards a Science of translating* a dodává, že mohou být v některých případech náročnější než samotné překlady. (Nida, 1964, s. 245)

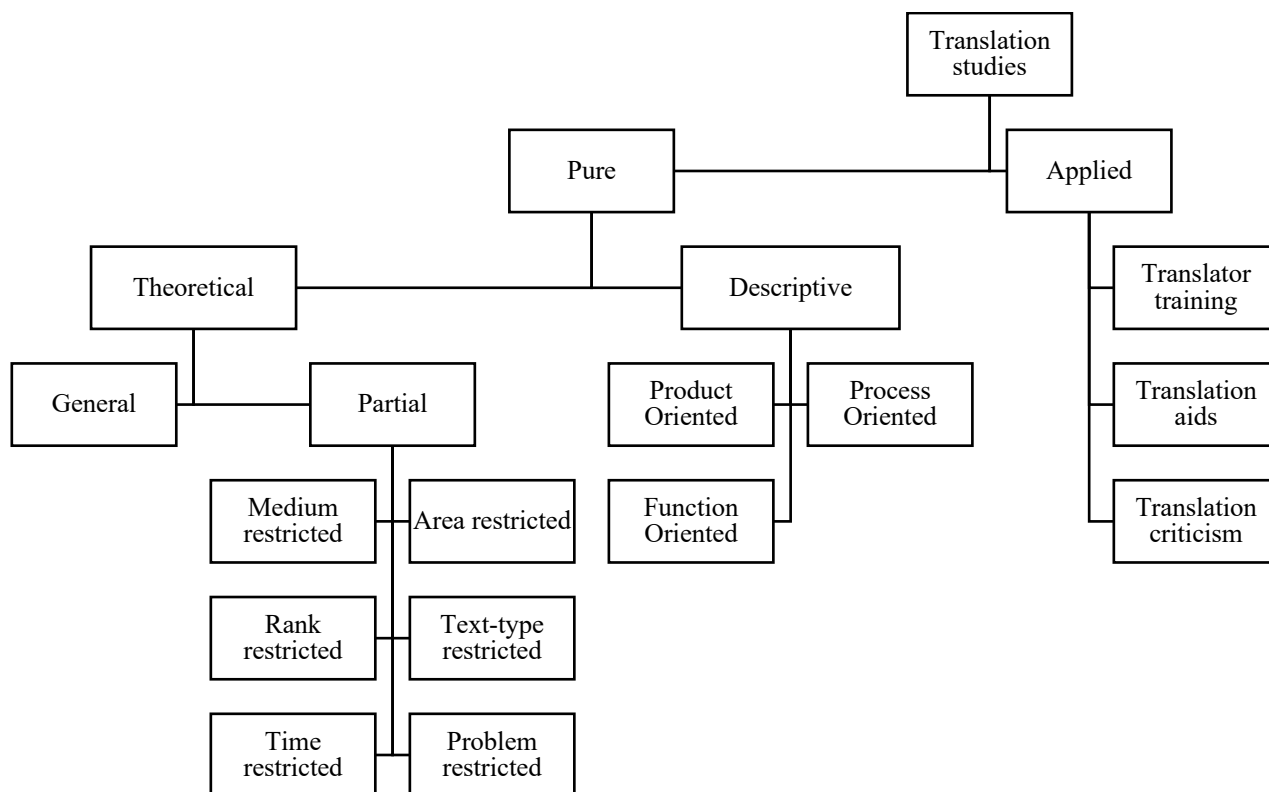
V sedmdesátých letech činnost redaktora rozpracoval i Jean Darbelnet, jenž v rámci zkoumání problémů při překladu z angličtiny do francouzštiny v článku *Niveaux de la traduction* dokonce navrhl sedm základních parametrů, kterými by se měl redaktor při revizi textu řídit, a byl tak jedním z prvních vědců, kdo se tomuto tématu blíže věnoval. (Darbelnet, 1977) Darbelnetovy postupy jsou pro náš výzkum důležité také z toho důvodu, že se zaměřují primárně na redakci literárního textu.

Zmínky o redakční práci se v šedesátých a sedmdesátých letech objevují i v československém kontextu, a to v teoriích Jiřího Levého a Antona Popoviče.

Levý v *Umění překladu* upozorňuje, že do stylizace zasahují kromě překladatele i další aktéři – jmenovitě zmiňuje redakce časopisů či nakladatelství a další upravovatele. (1998, s. 200) Jak podotýká Svoboda (2020, s. 193), přístup Levého byl poměrně pokrokový, vezmeme-li v potaz, že se nacházíme nejen v době před pragmatickým a sociologickým obratem, ale především v době, než byla vůbec definována translologie jako taková.

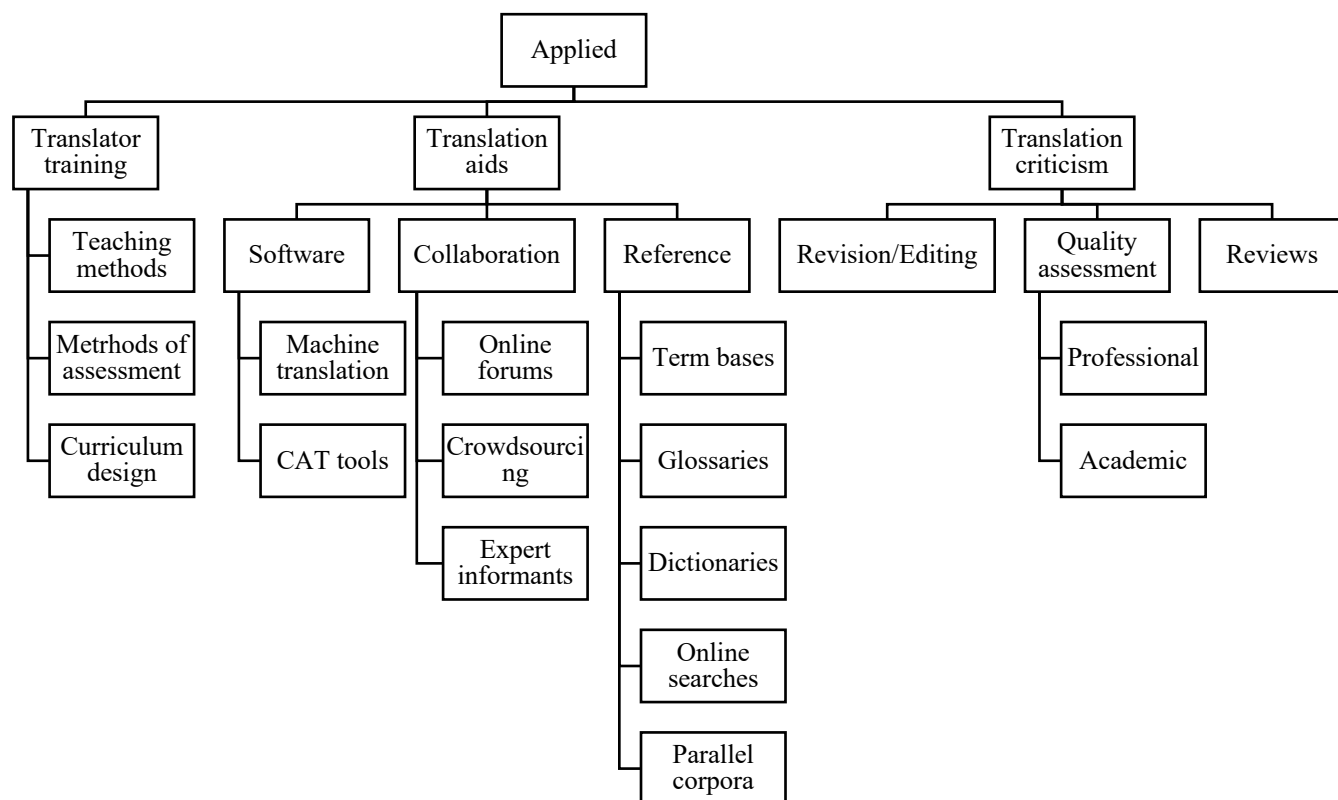
Popovič v rámci zkoumání tzv. praxeologie překladu přikládá velkou váhu sociologickým aspektům překladu, dokonce přímo zmiňuje podíl redaktora na překladatelském procesu. (1975, s. 239–240)

Jednou z klíčových osobností v dějinách teorie překladu byl také James Holmes. Ačkoli u Holmese nepozorujeme přímý zájem o redakční práci, i on v eseji *The Name and Nature of Translation Studies* z roku 1972 uvádí, že bychom ve zkoumání překladu neměli opomíjet jeho sociologické aspekty. (Holmes, 1972, s. 72) Největším přínosem tohoto teoretika pro translologii ovšem zůstává její rozdělení na dvě hlavní disciplíny: „Pure“ a „Applied“, které následně Toury vizuálně zobrazil v mapě, jež se stala základním stavebním kamenem pro vývoj teorií překladu.

Graf č. 1: Holmesova „mapa“ teorie překladau (Holme's basic „map“ of Translation Studies) (Toury, 2012, s. 4)

Na Holmesovo rozdělení translologie následně navázalo mnoho teoretiků. Naší pozornosti by nemělo uniknout především Mundayovo rozšíření Holmesovy a Touryho mapy, ve kterém můžeme pozorovat redakci jako součást „translation criticism“.

Graf č. 2: *The applied branch of translation studies* (Munday, 2016, s. 20)

Nebyl to ovšem pouze Holmes, kdo již v průběhu sedmdesátých let ve svých teoriích popisoval sociologický rozměr překladatelského procesu. Například teorie Skopos do procesu zapojuje i další aktéry jako klienty či čtenáře s jejich požadavky. Pro naši práci jsou ovšem stěžejnější systémové teorie – konkrétně teorie polysystému a z ní následně se oddělující manipulační škola v čele s André Lefeverem.

4.1.2. Systémové teorie

V sedmdesátých letech izraelský vědec Itamar Even-Zohar navázal na dědictví ruských formalistů dvacátých let a českých strukturalistů let třicátých a čtyřicátých a vytvořil teorii, v níž byly literatura a kultura zkoumány jako systémy s jejich podsystémy. Even-Zohar pracoval mimo jiné s konceptem centra a periferie, propustností, hierarchií a komunikací mezi jednotlivými systémy. (Munday, 2016, s. 146–147)

V čele polysystémové teorie kromě Even-Zohara stál i již výše zmíněný Toury, jenž k teorii překladu přispěl rozpracováním norem, na kterých systémy s jejich podsystémy stojí, jež už částečně vnímá jako sociologický pojem. V *The nature and role of norms in translation* Toury popisuje dva hlavní zdroje pro překladatelské normy: zdroje textuální a extratextuální (Toury, 2004, s. 206). Mezi extratextuální normy řadí nejen preskriptivní překladatelské teorie a názory překladatelů, ale také názory redaktorů, nakladatelů a dalších osob zapojených do překladatelských aktivit (tamtéž, s. 207). Problematiku aktérů zapojených do procesu už však Toury dále nerozpracovává. Je tedy zjevné, že ačkoli teorie polysystému na sociologii překladu naráží, soustředí se především na vnímání kultury a literatury jako systémů s podsystémy, v jejichž definici stále chybí rozpracování lidského faktoru a interakce aktéra s okolím.

Proto naši pozornost zaměříme na manipulační školu v čele s André Lefeverem, jež se od polysystému odštěpila v polovině osmdesátých let a přináší do teorie překladu první systematický pohled na sociologii překladu a na ideologie, které překladatelský proces ovlivňují.

Jedním ze základních pojmů manipulační teorie je tzv. *rewriting*, neboli přepis (Lefevere, 2017). V tomto konceptu se z překladatele v průběhu překladu stává tzv. přepisovatel, jenž manipuluje originál, aby ho přizpůsobil vládnoucí poetice a ideologii své doby. Přepisovatel tímto způsobem manipuluje i čtenáře, neboli příjemce, a má tak moc konstruovat obraz autora, díla, období, žánru, a někdy dokonce celé literatury (Lefevere, 2017, s. 4). *Rewriting* je podmíněný nejen dobovou ideologií, ale i vládnoucími autoritami, jež kodifikují normy dobové literární poetiky. Přepisovatel se také může rozhodnout, zda se dobovým normám přizpůsobí, nebo zda jim bude vzdorovat (tamtéž, s. 5). S respektováním vládnoucích norem souvisí i další zásadní pojem této teorie: patronát. Právě patroni (jimiž může být jednotlivec, skupina, instituce či sociální třída) svou moc realizují „převážně prostřednictvím regulatorních institucí, jako jsou vědecké akademie, orgány cenzury, kritické časopisy, a hlavně vzdělávací zařízení“. (Šmrha, 2013, s. 31)

Pro naši práci je teorie manipulace důležitá především proto, že Lefevere mezi proces *rewritingu* neřadí pouze překlad, ale také historiografii, vytváření antologií, kritiku nebo redakční čtení textů (Lefevere, 2017, s. 7). V *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Frame* věnuje redakční práci celou jednu kapitolu, v níž přibližuje konkrétní redakční postupy při vytváření určitého díla – popisuje jednotlivé kroky a komentuje zásahy s ohledem na znalosti modelového čtenáře. Hlavním přínosem kapitoly je nicméně zdůraznění

faktu, že redaktor je důležitým článkem v celém překladatelském procesu a hraje zásadní roli v utváření systému domácí literatury.

4.1.3. Od systému k sociologii překladu

Lefeverovo dílo představuje jeden z prvních modelů systematicky zohledňujících sociologické aspekty překladatelského procesu také z toho důvodu, že do uvažování o překladu zapojil teorii polí francouzského sociologa Pierra Bourdieua, která měla sloužit jako metodologický nástroj pro studium interakce kultur (Lefevere, 2017, s. 7). Základní myšlenkou této teorie je „specializace společnosti a rozpad sociálního prostoru do vzájemně (semi)autonomních polí“. (Šebek, 2019, s. 24) Tato pole jsou definována jako „pole sil, jejichž tlaku jsou nutně vystaveni aktéři v onom poli zaangažování, a zároveň pole bojové, na němž se aktéři různými prostředky a za různými cíli – podle toho, jaké postavení ve struktuře silového pole zaujímají – střetávají a tím přispívají k jeho uchování či změně“. (Bourdieu, 1998, s. 38) Aktéři v poli se snaží vytvářet či získávat kapitál, ať už se jedná o kapitál ekonomický, kulturní, sociální, nebo symbolický. (Bourdieu, 1986) Chování aktérů v poli určuje jejich habitus, neboli soubor trvalých dispozic, jež jedinec získává v průběhu svého života – jedná se o „internalizované struktury, společné vzorce vnímání, myšlení a jednání“. (Bourdieu a Nice, 1990, s. 60)

Mezi jedno z polí kulturní produkce patří i pole literární, jehož dynamika je podrobně vysvětlena v díle *Pravidla umění: geneze a struktura literárního pole*. (Bourdieu, 2010) Je ale důležité zmínit, že v Bourdieuově pojetí tvoří literární pole jedno ze základních polí kulturní produkce, v němž se odehrává „hra“ o kapitál mezi různými aktéry. Jak bylo již zmíněno, Lefevere se o Bourdieuovu teorii zajímal hlavně v kontextu procesu akulturace: dle této teorie je jedinec v průběhu vzdělávání postupně konfrontován s kulturním kapitálem v podobě jednotlivých literárních textů s různě složitými prepisy (*rewritings*). (Šmrha, 2013, s. 43)

Integrace teorie polí do translologie vedla mnohé vědce k dalším, rozšiřujícím úvahám, jež už se netýkaly pouze akulturace. Jedním z hlavních témat se stala otázka, kam v celém systému polí spadá překladová literatura. Jean-Marc Gouanvic (2002, s. 160) se domnívá, že Bourdieu překlady do teorie polí nezahrnuje z toho důvodu, že přeložené texty podléhají v cílovém prostoru stejné logice jako původní texty, a tudíž nevytvářejí vlastní, svébytné. Gouanvic (1997 cit. podle Wolf, 2007, s. 19) také ve svých studiích podrobně popisuje faktory i aktéry zapojené do procesu překladu a zdůrazňuje nutnost opakovaného projednávání podmínek překladu

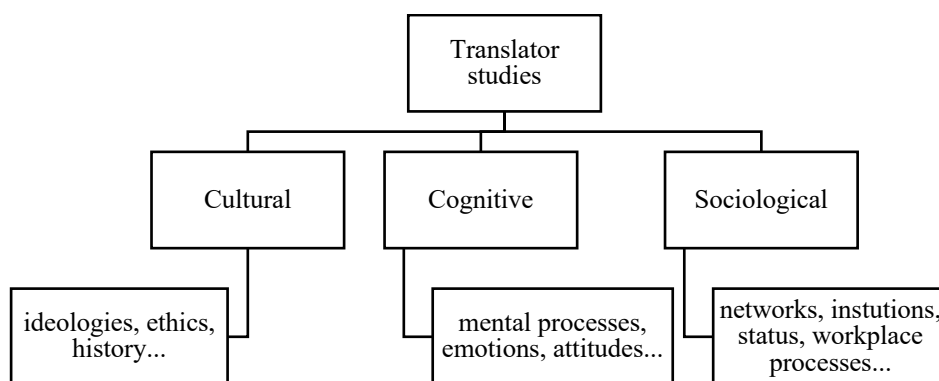
v různých sociálních prostorech. To nás přivádí k prvnímu důvodu, proč pole překladové literatury vlastně nemůže existovat: jedná se o dynamický prostor, v jehož rámci se neustále proměňují jednotliví aktéři, jelikož jejich funkce v prostoru jsou pouze dočasné. Pole překladové literatury je tedy neustále dekonstruováno a rekonstruováno, jak zmiňuje Wolf (2007, s. 112). Dalším důvodem, proč je ustálení pole překladové literatury problematické, je jeho roztržitost – jak popisuje Guanovic (2007, s. 82)²: „Překlad jako praxe nepředstavuje pole především z toho důvodu, že překládané texty patří do více různých struktur, jež mohou být samy o sobě přiřazeny k určitým polím. Překlad bude spadat do oblasti, k níž se váže překládaný text; například překlad vědeckého textu zůstává v oblasti vědeckého oboru, k němuž patří cílový text. Totéž platí pro právní, ekonomický, technický nebo literární text atd.“

Díky Lefeverově zapojení teorie polí se tedy translatologie začala více zaměřovat na sociologický aspekt překladu, čemuž pomohla i Lefeverova spolupracovnice Susan Bassnett, jež podtrhla důležitost nového směru ve zkoumání překladu, jenž bude zahrnovat aktéry procesu, jmenovitě například i roli redaktora, nakladatele nebo patrona (Bassnett, 1998, s. 123).

Od přelomu tisíciletí je v teoretických reflexích sociologická rovina od překladu neoddělitelná. (Wolf a Fukari, 2007) Chesterman přichází s trojím dělením sociologie překladu (2006, s. 12), v rámci kterého třetí kategorie, tedy sociologie procesu překladu, zahrnuje i kvalitu kontroly, revize a komunikaci s dalšími aktéry přítomnými v procesu (2017, s. 327) – redaktori zde nejsou přímo zmíněni, můžeme však předpokládat, že do této kategorie spadají. K aktérům v procesu překladu se Chesterman ostatně vrací i ve studii *The name and nature of translator studies*, v níž sociologie tvoří jednu ze základních os studia překladatelů – Chesterman se blíže zaměřuje na *network*, instituce, ale i na tzv. *workplace processes*. (tamtéž, s. 328)

---

² La traduction comme pratique ne constitue pas un champ pour la principale raison que les textes traduits appartiennent à de multiples configurations qui elles-mêmes sont rattachables à des champs spécifiques. Une traduction relèvera du champ auquel est lié le texte à traduire ; par exemple, la traduction d'un texte scientifique demeure dans l'aire du champ scientifique auquel appartient le texte cible. Il en va de même pour un texte juridique, économique, informatique, littéraire, etc.

Graf č. 3: *The name and nature of translator studies* (Chesterman, 2017, s. 328)

Chesterman v tomto kontextu nabízí nový pohled na studium překladu – už se nevěnuje pouze studiu textu a kontextu, ale také překladatelům a dalším aktérům zapojeným do procesu přípravy titulu. Navrhuje dokonce, že bychom tento přístup mohli nazývat *agent model*: „Translator Studies covers research which focuses primarily and explicitly on the agents involved in translation, for instance on their activities or attitudes, their interaction with their social and technical environment, or their history and influence.“ (Chesterman, 2017, s. 329)

Na základě tohoto stručného přehledu dějin teoretického popisu překladu tedy můžeme pozorovat, že ačkoli se zmínky o sociologii překladu a dalších aktérech zapojených do procesu překladu v teoriích objevovaly od samého počátku zkoumání překladu, k širšímu rozpracování této problematiky teoretici dospěli až se sociologickým obratem na přelomu tisíciletí. Avšak i přes zdůraznění vlivu dalších aktérů se konkrétnímu přispění redaktorů k vytvoření překladu mnoho teoretických studií nevěnuje. Netvrdíme, že se jedná o naprosto neprobádanou oblast – o rozšíření záběru výzkumu na další faktory překladatelské praxe se zajímá například Sela-Sheffy Rakefet (2000) ve studii *The Suspended Potential of Culture Research in TS*, jež přímo zmiňuje redaktory, nakladatelství, literární ceny granty atp. Někteří autoři přímo popisují spolupráci mezi překladatelem a redaktorem, např. Helène Buzelin (2007). Ovšem pokud je nám známo, existuje jen málo prací v oblasti translologie, které se věnují roli redaktora v procesu přípravy titulu jako takové. Inspirativní pro nás byl například přístup Dariusze Jana Skotarka ve studii *The importance of the editor in translation*. Skoratek klade důraz na redakční práci v oblasti překladu, a dokonce přetváří Barthesův termín „smrti autora“ na „smrt překladatele“. (Skotarek, 2023, s. 130) V jeho pojetí je překladatel autorem cílového textu, jehož prvním čtenářem je právě redaktor – a stejně jako v Barthesově pojetí začíná až teprve

tento první čtenář vytvářet pravý smysl díla. (Skotarek, 2023, s. 131) Redaktoři se tím pádem dle Skotarka (2023, s. 131) stávají spoluautory výsledného textu.

Další studií velmi úzce související s naší prací je *Révision: Définitions et paramètres* jihokorejského teoretika Hyanga Lee. Lee (2006, s. 410–411) poukazuje na fakt, že redakce textu není translatology dostatečně uznávaná, i navzdory skutečnosti, že jde o neodmyslitelnou součást procesu přípravy překladového titulu. Dotýká se i termínu *révision*, jehož přesný význam (a tedy i povaha aktivity, jež se za ním skrývá) zůstává nejasný, obzvláště z toho důvodu, že může znamenat redakci textu překladového i originálního. (Lee, 2006, s. 413–414)

Dalším z teoretiků zabývajících se redakcí a konkrétně vztahu mezi redaktorem a překladatelem je Patrick Hersant. Ten ve své studii *La Troisième main: réviser traduction littéraire* zmiňuje tzv. *triangulation de l'autorité*, neboli triangulaci autority mezi autorem, překladatelem a redaktorem. Ta se projevuje v řetězci rozhodovacích procesů založených na vztazích moci, důvěry a autority (Hersant, 2019, s. 46). Hersant (tamtéž, s. 46) dále zmiňuje i psychologickou dimenzi redakční práce, konkrétně důležitost lidské citlivosti při vytýkání určitých chyb v překladu. Jak ostatně podotýká i Elena Zuccolo (2013, s. 47), nikdo nepřijímá kritiku s radostí, a proto by měl každý redaktor disponovat určitou dávkou taktu a empatie.

4.2. Povolání redaktora v anglofonním a frankofonním světě

Co se týče redakčních kompetencí, považujeme před zakončením kapitoly za důležité zmínit, že náplň práce redaktora se odvíjí také od národní tradice. V západní Evropě nebo USA je pozice redaktora rozdělena na dvě odlišné profese, a to *reviser* a *editor*, podle toho, zda pracují s originálním nebo překladovým textem.

Jak uvádí translatalog Brian Mossop v knize *Revising and Editing for Translators*, *editing* je práce, již vykonávají například *copyeditoři*, zaměstnanci nakladatelství nebo *freelance editoři*, případně překladatelé, kteří byli najati za účelem *editingu*. *Editors* pracují vždy s originálním textem (tzv. *non-translation*) a mají širokou škálu povinností – od navrhování změn v originálu, až po typografické povinnosti. Mají také na starost případnou cenzuru určitých pasáží textu. (Mossop et al., 2020, s. xiii) Mossop následně definuje, v čem spočívá práce *editorů*³ a rozlišuje čtyři základní typy této práce: *copyediting* (*micro-level work* věnující se především správné gramatice, překlepům, typografií a obecně formálním pravidlům, která je

---

³ Mossop se zabývá prací *editors* a *revisers* obecně, tzn. nejen v kontextu literárních textů, ale také novinových článků, reklamy apod.

nutné dodržovat), *stylistic editing* (*micro-level work* zabývající se stylistickými úpravami textu), *structural editing* (*macro and micro-level work* zaměřující se především na rozdělení kapitol a celkovou strukturu díla) a *content editing* (*macro and micro-level work*, hledání faktických chyb v textu).

Revision Mossop (2020, s. 115) definuje následovně jako proces, během něhož překladatel kontroluje první verzi překladu a provádí nutné změny a opravy – *revision* tedy spočívá především v detekování chybných překladů nebo vynechaných pasáží. Mossop (2020, s.117–118) dále rozlišuje *revisers*, jimiž se mohou stát pouze kvalifikovaní překladatelé, a *quality controllers*, mezi které řadí například *proofreaders*. Ti pouze kontrolují a opravují cílový text, ale neporovnávají ho s originálem. *Revision* se dle Mossopa týká z velké části zájmů autorů, klientů, čtenářů, překladatelů a vztahů mezi nimi (v kontextu teorií překladu jde tedy především o problematiku „source versus target orientation“), udává ovšem i parametry, podle nichž by se měly „revisions“ provádět. Mezi těmito čtrnácti parametry nalezneme *accuracy, completeness, logic, facts, smoothness, tailoring, sub-language, idiom, mechanics, layout, typography, organisation, client-specs, employer*. (Mossop, 2020, s. 136–137) Můžeme si tedy povšimnout, že i v anglofonní praxi je pracovní náplň *revisers* a *editors* mnohdy proměnlivá a nejasně definovaná.

Mossop (2020, s. 167) dále definuje také stupně revizí – od tzv. *full reading* (srovnávání každé věty s originálem) přes *spot check* (čtení krátkých pasáží v pravidelném intervalu), až po *scan* (náhodný výběr pasáží k výběru) a *glance* (přečtení přebalu a prvního odstavce). Věnuje se i kontextu, podle něhož by měl *reviser* vybírat, na které parametry se v průběhu *revision* zaměří – tento kontext se odvíjí např. od cílového čtenáře, překladatele apod. Jak ale můžeme pozorovat v nakladatelské praxi, konkrétní praktiky, stupně kolace a čas strávený revizemi textu se mezi různými nakladatelskými subjekty i samotnými redaktory diametrálně odlišuje.

Ve frankofonním kontextu se redakčním postupům věnují například Paul Horguelin a Michelle Pharand, kteří v roce 2022 publikovali již čtvrté, aktualizované vydání knihy *Pratique de la Révision* (Horguelin a Pharand, 2022). Kromě jednotlivých postupů při redakci se snaží redakční práci dodat i metodologický rámec a rozlišují *révision unilingue* (zajišťující informační a lingvistickou kvalitu původního textu, jeho obsahu i formy) a *révision bilingue* (kolace zdrojového textu a překladu).⁴ (Horguelin a Brunette, 1999, s. 3) I v tomto kontextu však spatřujeme mnohé terminologické nejasnosti – Brunette (2007) například uvádí tendence

---

⁴ Problematika rozdělení redaktorů na ty pracující s originálem a s překladem je diskutovaná také v českém kontextu. Dle některých se jedná o dvě odlišné profese s jinak náročnou náplní práce, viz např. příspěvek Petry Diestlerové v Neviditelném řemeslu (Sedláček et al., 2023., s. 91–114).

rozdělovat termíny *révision* a *relecture*. *Relecture* zastává *révision unilingue*, případně kontrolu překladu, jež provádí překladatel sám, zatímco *révision* spíše *révision bilingue*, jež je prováděna další osobou přítomnou v procesu. (Hernandez Morin, 2009, s. 4) Setkáváme se rovněž s termíny *révision-relecture* a *relecteur-réviseur*. Právě z důvodu nejasné terminologie se Katell Hernandez Morin (2009) v roce 2007 rozhodla udělat průzkum, v němž se zaměřila na rozdíly mezi *révision* a *relecture* a na to, jak *révisions* fungují v překladatelské praxi. Na reprodukci výsledků tohoto průzkumu nemá tato práce dostatek prostoru, vyplývá z něj však, že ani ve frankofonním kontextu není náplň práce redaktora zcela jasně definovaná.

4.3. Knižní trh

V rámci zasazení povolání redaktora do širšího kontextu považujeme za důležité nejprve obecně charakterizovat strukturu světového a českého knižního trhu, jelikož tento sektor tvoří jedinečnou ekonomickou složku kulturní produkce každé země. Přestože má mnoho společného s jinými odvětvími národního hospodářství, jedná se o nehomogenní trh, ve kterém se jednotlivé tržní segmenty liší a často spolu vůbec nesouvisejí. (Pistorius, 2019, s. 9) Knižní trh je totiž složen z různých typů publikací (např. beletrie, vědecké publikace, učebnice, průvodce atp.), které sice procházejí obdobným procesem výroby a platí pro ně obdobný autorský zákon, ale tvoří jednotlivé tržní segmenty, jež jsou definovány různými cílovými skupinami, distribucemi a marketingem. (Pistorius, 2019, s. 9–10) Obecně však platí pravidlo (tamtéž, s. 10):

jiný žánr → jiná distribuce → jiný trh → jiné ceny → jiná ekonomika

V rámci národně specifických trhů následně fungují různé druhy státních podpor, ať už se jedná o daňové úlevy, pevnou cenu knih, různé programy na podporu knihoven a čtenářských návyků, či přímé podpory na vydávání určitých knih, snížené poštovné nebo osvobození knih od cla. (tamtéž, s. 11–13)

Knižní trhy se liší podle velikosti. Rozlišujeme tři hlavní kategorie knižních trhů: velké trhy (nad 35 mil. potenciálních čtenářů), střední trhy (kolem 10 mil. potenciálních čtenářů) a malé trhy (kolem 5 mil. čtenářů a méně) (tamtéž, s. 14). Knižní trh můžeme charakterizovat také jeho strukturou, sociologií čtenářů, či dynamikou (tzn. krátkodobé i dlouhodobé trendy v prodeji) (tamtéž, s. 15–19), to ovšem pro naši práci není stěžejní, a proto se těmto

charakteristikám nebudeme blíže věnovat. Naopak ale nesmíme opomenout tendenci knižních trhů, která se objevuje v posledních desetiletích, a to monopolizaci obchodních společností (jak knihkupeckých, tak nakladatelských), jež zasahuje i Českou republiku. (tamtéž, s. 19–22)

4.3.1. Český knižní trh

Jak je patrné z výše zmíněného popisu, český knižní trh se řadí mezi trhy střední velikosti a je definován především tím, že jde z velké části o trh s velkým podílem překladových titulů. Překlady zastupují dlouhodobě v průměru 30–40 % všech knih vydaných na území České republiky (Sedláček et al., 2023, s. 94).⁵ Český knižní trh je specifický proměnou po roce 1989, kdy v něm, podobně jako v jiných odvětvích, došlo ke zcela zásadním restrukturalizacím. Jak uvádí Šimeček a Trávníček (2014) český knižní trh prošel v rámci polistopadového vývoje třemi fázemi: liberalizační, transformační a stabilizační.⁶ Během liberalizační fáze (rok 1990) vznikalo velké množství nových nakladatelských subjektů (tamtéž, s. 386) (např. Torst, Argo, Paseka a další), fáze transformační (od konce roku 1990 do konce roku 1991) následně značí přechod od staré doby k nové – na pultech knihkupectví se zároveň objevují nové tituly vedle těch, které byly ve výrobě již od dob socialismu. (tamtéž, s. 388) V důsledku privatizace zároveň „krajské pobočky národního podniku Kniha přicházejí o své prodejny, čímž nejsou s to prodat knihy, jež se jim hromadí ve skladech“. (tamtéž, s. 388–389) Titulů je nadbytek a jsou prodávány za nízké ceny. (tamtéž, s. 389–390) Nejen tyto podmínky tedy postupně vedou k fázi třetí: stabilizační. Dle Šimečka a Trávníčka (2014) tato fáze zahrnuje období od roku 1992 do roku 2014, kdy vychází kniha *Knihy kupovati*. Tato fáze je charakteristická nasyceností knižního trhu, zvyšováním ceny tisku, klesáním nákladů, „lamentováním“ nad českým čtenářem i novým druhem „cenzury“ z ekonomických důvodů. (tamtéž, 2014, s. 390) A i přes rozvíjející se systém nejrůznějších druhů podpor a grantů se některá nakladatelství nezládají přizpůsobit nově nastoleným poměrům a upravit dle nich svou produkci, což vede k jejich postupnému zániku. (tamtéž, s. 391) Tímto způsobem český knižní trh přichází například o prestižní podniky jako nakladatelství Melantrich nebo Odeon. (tamtéž s. 391) Dochází zde ale k novému fenoménu, kterým je již dříve zmíněná monopolizace. Jako příklad nám může posloužit právě nakladatelství Odeon, jež sice v roce 1995 zaniklo (Příbáň et al., 2013), ale roku 1999 nakladatelskou značku kupuje Euromedia Group (Šimeček a Trávníček, 2014, s. 393).

---

⁵ V USA se pro srovnání jedná pouze o 2–4 %, ve Francii či Německu o 12–18 %. (Sedláček et al., 2023, s. 94)

⁶ Viz Šimeček a Trávníček (2014, s. 383–392).

Další nakladatelské subjekty zmíněné změny a restrukturalizace knižního trhu vedly k postupnému zániku – to byl případ např. nakladatelství Votobia, případně nakladatelství Mladá Fronta, jež se následně stává součástí Albatros Media.

V současnosti patří mezi největší privátní vydavatele knih na území České republiky dle počtu ročně vydaných titulů Albatros Media a. s. (1005 titulů), Euromedia Group a. s. (756 titulů), Dobrovský (485) a Grada Publishing a. s. (392 titulů). (Auer et al., 2023, s. 20) Všechny tyto společnosti disponují vlastní distribucí a postupně „pohlcují“ i původně prestižní značky, případně zakládají nové.

Albatros Media v roce 2024 čítá 21 divizí⁷ (Novák, 2024), mezi které patří mimo výše zmíněné Mladé fronty například také Vyšehrad, Kniha Zlín, Garamond, Fragment nebo Albatros. V případě Euromedia Group se v roce 2024 jedná o 13 divizí (Euromedia Group, 2024) a Grada Publishing se k roku 2024 skládá z šesti divizí (Grada Publishing, 2024).

Detailně popsat obrat českého knižního trhu je ovšem komplikované, a to pro nedostupnost statistických údajů, trvajících až do roku 2012, způsobenou především „nechutí českých nakladatelů i knihkupců poskytovat jakékoli údaje o svém podnikání“. (Pistorius, 2019, s. 23) Pro základní přehled vydaných děl na území České republiky bylo po dlouhou dobu možné vycházet pouze z údajů národní agentury ISBN a výkazů Národní knihovny v databázi České národní bibliografie, kde jsou shromažďované povinné výtisky knih vydaných v ČSR, ČSSR a ČR. (tamtéž, s. 23–24). Jak ale konstatuje Pistorius (tamtéž s. 23), „veškerá [tato] přesnější data se ovšem týkají pouze titulové skladby a nemají praktický žádný vztah k ekonomickým ukazatelům“.

Od roku 2012 začal Svaz českých knihkupců a nakladatelů každoročně publikovat Zprávu o českém knižním trhu, v níž je možné dohledat mnoho informací, včetně zobecněných dat týkajících se prodeje knih (např. celkový objem knižního trhu a průměrnou cenu knihy), nakladatelů, knihkupců, struktury knižní produkce, elektronických knih, veletrhů i různých druhů podpor, od přímých státních, až po ty regionální.

Ze zprávy z roku 2023/2024 můžeme například vyvodit, že se Česká republika potýká s obdobnou uniformizací a monopolizací jako některé další knižní trhy (mezi největší privátní vydavatele knih v České republice patří v současnosti Albatros Media a Euromedia), dále že

---

⁷ Šestnáct z těchto divizí jsou knižní nakladatelství, zbylých pět jsou například podniky jako Libristo, bazar knih Restorio atp.

meziroční pokles titulů činí 10 %, a v neposlední řadě, že stále vzrůstá zájem o e-knihy a audioknihy. (Auer et al., 2023) Překlady v současné době vévodí překlady z angličtiny, následované němčinou a francouzštinou. (Auer et al., 2023, s. 15) Průměrná realizovaná cena knihy byla 333 Kč v kamenných prodejnách a 271 Kč v e-shopech. (Auer et al., 2023, s. 17) K tomuto přehledu musíme doplnit ještě další podstatnou informaci pro český knižní trh, jíž je stanovení nulové sazby DPH na knihy, e-knihy i audioknihy platné od 1. 1. 2024.

Avšak i přes údaje dostupné ze Zpráv o knižním trhu nám stále schází velké množství informací. Jako příklad lze uvést číselné podklady ke spojitosti průměrných nákladů s průměrnou cenou knih. Dle Pistoria (2019, s. 30) „po roce 1990 přestali čeští nakladatelé uvádět data o nákladech svých publikací“ – či detailní přezkoumání rozdílných cen stejných knih v různých knihkupectvích, které vedou mimo jiné k zániků malých knihkupců. Velmi palčivým tématem jsou v tomto ohledu například knihkupectví Megabooks nebo Levné knihy, jež prodávají nové tituly pod cenou. V současné situaci se stávají stále aktuálnějšími problémy také projekty typu Reknihy, Knihobot apod., které přeproductávají knižní novinky z druhé ruky za velmi nízkou cenu.

4.4. Nakladatelství

Jelikož se tato diplomová práce zaměřuje na povolání redaktora překladové literatury, považujeme za zásadní definovat také prostředí, ve kterém se redaktor pohybuje, tj. nakladatelství. Nakladatelství je základním článkem procesu, během něhož se kniha dostává od autora ke čtenáři, jak ostatně uvádí v následujícím zobrazení i Pistorius (2019, s. 126):

autor → nakladatel → distributor → knihkupec → čtenář

Nakladatelský subjekt je odpovědný za výběr knihy, za ekonomickou stránku vydání titulu i za jeho technickou realizaci. Každé větší nakladatelství je tedy složeno z mnoha aktérů s rozdílnými funkcemi. Pistorius (tamtéž, s. 126–127) rozděluje práci v nakladatelství na šest základních činností: akvizici rukopisů (tj. neustálé vyhledávání novinek, během něhož je zásadní i rozhodování o tom, co může mít na domácím trhu úspěch), autorskopravní agendu (právní zprostředkování rukopisu, licenční smlouvy a problematika spojená s autorským zákonem), redakční úpravu (Pistorius ji definuje jako technickou přípravu knihy pro tisk včetně spolupráce s překladatelem, typografem apod.), výrobu knih (organizace a financování tisku), marketingovou přípravu a propagaci titulů a prodej. Tento model je platný především pro větší

nakladatelství, malí nakladatelé tyto činnosti často sdružují, což je umožněno především nižším objemem celkové produkce – např. redaktor poté zastává více funkcí.

Výše zmíněné činnosti v nakladatelství vykonávají příslušní profesionálové. Kromě různých typů redaktorů, kteří se starají o vizuální a obsahovou stránku knihy a jimž se budeme blíže věnovat v další kapitole naší práce, jsou v procesu přítomní pracovníci smluvně-právního oddělení, sazeči, DTP pracovníci, grafici, pracovníci výrobního oddělení, marketingu a PR, obchodního oddělení (obchodní zástupci, fakturanti, skladníci aj.). Dále se pak na procesu fungování nakladatelství podílejí i další oddělení, např. oddělení ekonomické, personální, IT či oddělení zahraničního obchodu. (Novák, 2024)

Na samotný proces přípravy knihy k vydání se zaměříme až v praktické části naší práce, nyní bychom však rádi zmínili některé strategie umožňující plynulý chod nakladatelství. „Základní strategií každého nakladatelství s dlouhodobější perspektivou je nepřetržité hledání, udržování a rozšiřování vlastního místa na trhu – tzv. tržní niky, tržního prostoru vymezeného specifickým žánrem a způsobem distribuce.“ (tamtéž, s. 138) Nakladatel by se měl dále snažit o vytváření dlouhodobých programů, jež mu přinášejí stabilitu a zisk (tamtéž, s. 138). V těchto programech většinou nalezneme knihy určitého žánru nebo jazykové oblasti – jako příklad nám může posloužit edice angloamerických autorů AAA nakladatelství Argo, či edice Teoretická knihovna nakladatelství Host. Každá edice má dle Pistoria (tamtéž, s.139–140) dvě funkce: signalační směrem ven (tato funkce cílí hlavně na čtenáře, kteří se „naučí“ na určitou podobu knih, edice zároveň ztělesňuje jistý žánr, úroveň kvality apod.), a stabilizační směrem dovnitř (tato funkce slouží redakci ke stanovení edičního plánu, zjednodušuje hledání nových titulů a stabilizuje ekonomiku nakladatelství). Jakub Sedláček (2023, s. 24) vydávání knih charakterizuje jako šachovou partii – úspěšné tituly připodobňuje k šachovým figurkám, jež chrání jiné, slabší a zranitelnější, které mají spíše symbolickou hodnotu, bez níž ovšem nelze partii vyhrát.

Ekonomická stabilita nakladatelství je závislá na mnoha dalších faktorech a výdajích (viz Pistorius, 2019, s. 180–190), jež přesahují tematiku této diplomové práce. K ekonomice knihy ovšem považujeme za vhodné dodat informaci týkající se ceny knih – ta se totiž skládá z několika nákladů, jejichž procentuální rozvržení není pevně dáno. Pistorius (2019, s. 152) uvádí následující poměry: distribuce (knihkupec a velkoobchod) 41 %, autor 13 %, polygrafie 25 %, nakladatel 11 %. Pro aktuálnější vzhled do tvorby ceny titulu jsme se spojili s několika českými nakladateli – ačkoli jsme si vědomi toho, že se tvorba kalkulace liší titul od titulu (jelikož je závislá nejen na povaze titulu, ale také na aktuální ceně papíru atp.) a její zobecnění

je tedy velmi obtížné, podařilo se nám získat několik základních přehledů týkajících se překladové literatury. Pro nakladatelství Grada Publishing je rozdělení následující: nakladatel cca 10 %, autor cca 10 %, výrobní cena (překlad, redakce, sazba, tisk) 10–13 %, distribuce 10–15 % a knihkupecká marže cca 35–40 %. K tomu si nakladatelství připočítává ještě určité procento na režijní náklady. (Kočí, 2025) Pro Euromedia jsou náklady rozděleny přibližně na třetiny mezi výrobu, distribuci a zisk. (Jůzl, 2025). Náklady Albatros Media jsou: 21 % příprava titulu (autorská práva, redakce, překlad, grafické zpracování), 15 % výroba, 50 % distribuce a zbytek nakladatelská marže.⁸ (Himmel, 2025) Celá problematika je ovšem ještě složitější, vzhledem k tomu, že některé (zejména velké) společnosti disponují vlastní distribucí (viz Auer et al., 2023) – i z tohoto důvodu se mohou procenta v některých případech diametrálně odlišovat.

Dle Císaře (2010, s. 12) je pro Českou republiku charakteristický také vysoký podíl výrobních nákladů na ceně knihy – tato skutečnost v kombinaci se snahou udržet přijatelnou kupní cenu v důsledku zapříčiňuje nižší míru zisku pro nakladatele. Výše zisku nakladatele následně přímo ovlivňuje mzdové ohodnocení zaměstnanců nakladatelství.

4.4.1. Příprava knihy

Popsali jsme již hlavní úskalí redakční profese, její nejasné terminologické ukotvení i rozdílné vnímání na českém a zahraničním knižním trhu. Nyní bychom se rádi pozastavili u samotné přípravy titulu k vydání. Ačkoli je technologický proces výroby knihy poměrně složitý a současně závislý na velikosti nakladatelství, každý titul prochází při výrobě v podstatě stejnými či velmi podobnými etapami. (Pistorius, 2019, s. 127–128) Tato práce se bude na konkrétní proces přípravy překladového titulu zaměřovat až v praktické části, považujeme však za vhodné nejprve uvést „učebnicový“ model přípravy, jak ho představuje Pistorius v příručce pro nakladatele *Jak se dělá kniha*. Pistorius (tamtéž, s. 128–129) popisuje technologii nakladatelského procesu na příkladu nakladatelství střední až větší velikosti a v úvodu zmiňuje dva organizační principy přítomné v každém procesu: výrobní poradu (pravidelné setkání pracovníků nakladatelství) a základní informační systém (jednotná interní počítačová databáze, do které zaměstnanci průběžně doplňují údaje). V první fázi procesu jde o samotný výběr knihy – Pistorius nezmiňuje redakční hledání vhodného titulu ani psaní lektorských posudků, zdůrazňuje však důležitost zanesení navrhovaného titulu do databáze a jeho žádost o schválení

---

⁸ Tento příklad je přibližné rozdělení nákladů na překladovou knihu v nákladu 1 200 kusů při ceně 350 Kč za kus.

na výrobní poradě. Po případném schválení, závislém mimo jiné i na předběžné kalkulaci, je titul zařazen do edičního plánu a je zahájeno jednání o získání licenčních smluv – a to nejen pouze s držitelem autorské licence, ale také s ostatními aktéry procesu přípravy titulu (tzn. s překladatelem, ilustrátorem, typografem atp.). Po získání licence následuje samotná práce na rukopisu (překladu), již provádí odpovědný redaktor ve spolupráci s překladatelem, a po ní první korektura. Dle Pistoria poté odpovědný redaktor předává hotový rukopis (tzn. s doslovem, bibliografií, obrázky, texty na záložky atd.) výtvarnému redaktorovi, jenž vybírá typografa. K návrhu obálky, stejně tak jako k typografickému návrhu se vyjádří také výrobní porada. Následuje korektura sazby vykonávaná autorem (překladatelem) a redaktorem. Po této kontrole rukopisu je stanoven finální počet stran, podle něhož se mohou dodělat veškeré technické náležitosti (např. počet stran a z něho odvozená šířka hřbetu je rozhodující pro tisk obálky či přebalu a finální typografické úpravy). V poslední fázi výroby výrobní rada určí datum vydání, finalizuje náklad a dodá doporučenou cenu. Výrobní referent vyjedná nutné termíny i výrobní ceny a před samotným tiskem je třeba získat souhlas s tiskem, tzv. imprimatur, od odpovědné osoby (nakladatele nebo šéfredaktora). Po vytištění knih a jejich odběru distributory se někdy konají doprovodné medializační akce jako křty, autogramiády apod.

V rámci výrobního procesu má ovšem nakladatel ještě další úkoly, které nesmí opomenout. První z nich je nahlášení titulu agentuře ISBN, další rozeslání pěti povinných výtisků a splnění ohlašovací povinnosti (podrobně viz Pistorius, 2019, s. 129), poté zaslání autorských a recenzních výtisků a zadání inzerce v příslušných časopisech.

4.5. Redaktor

Jednou ze stěžejních rolí pro správný chod nakladatelství je pozice redaktora. Tato profese je v českém nakladatelském prostředí velmi nejasně definovaná, což bylo hlavní motivací pro vznik této práce. V nakladatelské praxi se objevují případy, kdy je stejná pracovní pozice v různých nakladatelstvích označována odlišnými jmény, nebo naopak nese shodné označení, ačkoli se náplň práce jejich vykonavatelů liší. Pistorius (2019, s. 135) práci redaktora definuje následovně: „Hlavním úkolem redaktora by měla být především akvizice titulů, vymýšlení nových projektů a jejich realizace. Druhou úlohou (zejména v naší zemi) je redakční příprava titulů.“ Pistorius dále definuje, že redaktor by měl ovládat nejen redakční řemeslo jako takové, ale disponovat i znalostmi oblasti týkající se vydávané knihy, stejně tak jako orientací v daném

tržním segmentu. Každý dobrý redaktor by měl být dle Pistoria schopen opravit pravopisné chyby v libovolném textu, nemusí se ovšem orientovat v dané problematice, protože „redaktoři bývají poměrně úzce specializovaní“. Specializace redaktorů mohou být různé: od komiksu přes literaturu faktu až k beletrii – např. redaktor překladové beletrie by měl kromě dohledu na významovou přesnost disponovat znalostmi hovorového jazyka, měl by být zběhlý v hledání překladových ekvivalentů a měl by dbát také např. na konotace určitých výrazů a jejich zabarvení v češtině. (tamtéž, s. 135)

Zároveň je redaktorská práce v jistém slova smyslu prací „nevědeckou“, jelikož „čím víc a pečlivěji redaktor na textech pracuje, tím méně je vidět“. (Sedláček et al., 2023, s. 13) Jak uvádí Petra Diestlerová: „Jestliže se občas tvrdí, že je překladatel neviditelný, o redaktorovi to platí dvojnásob.“ (Sedláček et al., 2023, s. 97) Cílový čtenář už se nedozví, jak vypadal originální text, který se k redaktorovi dostal, ani kolik chyb v něm musel redaktor opravit. Jakmile však redaktor pochybí, čtenář špatně odvedenou redakční práci často ihned rozpozná. (tamtéž, s. 13)

Každý vydávaný titul by měl být veden tzv. „odpovědným redaktorem“, kterým je osoba, jež je odpovědná nejen za text, ale také za autorskoprávní agendu, správnost korektur i údajů na obálce či v tiráži a doprovodné texty, ať už se jedná o záložky knihy, či další materiály spojené s propagací dané knihy. (Pistorius, 2019, s. 136) Jak ovšem můžeme pozorovat, v praxi jsou mnohdy některé z těchto činností delegovány na jiné aktéry procesu výroby knihy. (Charvátová et al., 2018) Odpovědný redaktor by měl být primárně interní pracovník nakladatelství (především z důvodu uzavírání licenčních smluv, kontroly tiráže atp.), tuto pozici však může zastávat i externista, a to v případě, že zbytek agendy obstarává určený interní pracovník nakladatelství. (Pistorius, 2019, s. 136–137)

Pozice „redaktor“ a „odpovědný redaktor“ ovšem nejsou jedinými redaktorskými pozicemi v nakladatelstvích. Kromě nich se setkáváme i s „výtvarnými redaktory“, kteří se dle Pistoria (2019, s. 137) starají o „typografickou úpravu knih, kterou provádějí zpravidla z větší části externí grafici, o ilustrační doprovod knih a o jejich autorskoprávní zajištění“ a s „technickými redaktory“, jejichž úkolem je především typografická příprava knih a tato práce je často vykonávána externisty, nicméně, jak uvádí sám Pistorius (tamtéž, s. 137), „v případě potřeby či v malých nakladatelstvích může technický redaktor vykonávat i práci výrobního referenta nebo výtvarného redaktora“. (tamtéž, s. 137) V tirážích knih můžeme dále narazit také na „jazykové“ či „odborné“ redaktory – jejich kompetence se ovšem liší nakladatelství od nakladatelství

a náplň jejich práce není zcela evidentní ani profesionálům pohybujícím se v prostředí knižního trhu. (Charvátová et al., 2018) Názvy pozic a množství aktérů zapojených do procesu výroby knižního titulu se odvíjejí především od velikosti nakladatelství – velká nakladatelství mají prostředky k vytvoření více pracovních pozic a k zaměstnání vyššího počtu redaktorů. Redaktor americké a anglické literatury Jan Zelenka (Charvátová et al., 2018) z bývalého nakladatelství Odeon například uvádí, že Odeon disponoval jednotlivými redakcemi s příslušnými jazykovými odborníky. Z těch se následně stávali odpovědní redaktoři, kteří provázeli knihu celým procesem výroby, tj. od jejího výběru přes lektorské posudky,⁹ konzultaci s autorskoprávním oddělením, výběr ilustrátora až ke spolupráci s překladatelem a samotnému redigování textu, po němž se kniha přesunula ke korektorovi. (Charvátová et al., 2018; Rubáš, 2012) Odpovědný redaktor byl dle Charvátové (2018) odpovědný i za sepsání záložek knihy a do posledního momentu kontroloval celý výrobní proces. Podobná praxe dnes funguje například i v nakladatelství Albatros, do procesu už však mnohem silněji zasahuje marketingové oddělení, pro konzultaci ilustrací a obálky vznikla profese výtvarného redaktora, jenž je odpovědnému redaktorovi k ruce, a na odpovědnou redakci z menších jazyků se najímají redaktoři externí. (Charvátová et al., 2018)

S porevolučním zapojením externistů do procesu přípravy knihy se však náplň nakladatelských profesí opět proměňuje a z odpovědného redaktora se mnohdy stává spíše manažer projektu. (Sedláček et al., 2023, s. 75) Důvodem častého zapojování externistů do procesu může být i skutečnost, že jsou interní nakladatelští redaktoři přehlceni administrativními úkoly, takže na redigování překladů najímají externí redaktory, jimiž jsou často další překladatelé. (tamtéž, s. 98) Otázkou také zůstává, nakolik jsou externisté důvěryhodnými účastníky procesu přípravy titulu. František Frölich v roce 2012 poznamenává, že redakci „dělají z devadesáti procent externí redaktoři a kvalita toho redigování není vždy na výši“. (Rubáš, 2012, s. 107) Jak ostatně uvádí Viktor Bezdíček: „Málokdo bude takzvaně cedit krev pro firmu, s níž ho nepojí bezprostřední pouto.“ (Sedláček et al., 2023, s. 75)

V malých nakladatelstvích naopak dochází často k posunu kompetencí a jednotlivé role se slévají dohromady – šéfredaktor a majitel nakladatelství Akropolis Filip Tomáš zmiňuje, že role odpovědného redaktora často splývá s rolí samotného nakladatele. (Charvátová et al., 2018)

---

⁹ Ke konkrétnímu fungování lektorských týmů v Odeonu se vyjadřují i další bývalí redaktoři, např. Josef Čermák (Rubáš, 2012, s. 27), Jarmila Fialová (Rubáš, 2012, s. 75) či Eva Kondrysová (Rubáš, 2012, s. 196).

Proměna jednotlivých rolí souvisí také s polistopadovým vývojem knižního trhu. Jak už jsme zmínili v kapitole týkající se českého knižního trhu, v předrevolučních dobách vycházelo méně titulů, díky čemuž měli redaktori na práci mnohem více času – mnohdy bylo dokonce žádoucí, aby překladový titul vyšel s co největším zpožděním, takže byl proces přípravy titulu v podstatě časově neomezený. (Sedláček et al., 2023, s. 35) Současně se tedy jednalo o dobu největšího rozkvětu redaktorské profese u nás (Sedláček et al., 2023, s. 34). Jak uvádí Vlasta Dufková, jež byla postupně součástí redakce Odeonu, Mladé fronty, Paseky a externě redigovala například pro Československého spisovatele, Hynka a Torst: „Špičkový redaktor překladové literatury za „starého režimu“ měl vedle své odborné specializace komparatistický záběr a do své práce leckdy promítal i nenaplněné ambice univerzitní, autorské či překladatelské, což není nutně třeba chápat jako z nouze ctnost, ba právě naopak, protože redakční praxe někomu dávala i větší možnost tvůrčí realizace se skutečně hmatatelným výsledkem.“ (Dufková et al., 2007)

V polistopadovém překotném vývoji českého knižního trhu se ovšem situace radikálně změnila. V souvislosti s vydáváním velkého množství titulů zbývalo na redakci stále méně času, jak uvádí Anežka Charvátová, jež pracovala jako redaktorka v nakladatelstvích Mladá fronta, poté Garamond a později Fra (Dufková et al., 2007): „Hlavní rozdíl myslím spočívá v tom, že na překladatele i redaktory mnohem víc tlačí čas, strašně se zkrátila doba, kterou jsou nakladatelé ochotni na překlad poskytnout.“ Šárka Grauová na pozici redaktora vystřídala nakladatelství Mladá fronta, Kalich a externě pracovala i v Torstu (Dufková et al., 2007): „Za největší změnu ve vztahu překladatelů a redaktorů, k níž došlo zhruba v polovině devadesátých let, považuji zánik redakce jako úctyhodné instituce – zbyli úctyhodní redaktori, kteří jsou vlastně tak trochu pohrobky.“ Eva Slámová dokonce přímo uvádí, že „Po revoluci redaktor téměř vymřel“. (Sedláček et al., 2023, s. 35)

Další změnou bylo i nové porevoluční platové ohodnocení: „Je nasnadě, že redaktor placený za stránku zredigovaného textu vydělá tím více, čím méně otázek si nad ním bude klást, a naopak redaktor pracující v hodinové mzdě sice pečlivou redakci svému zaměstnavateli může přinést prestižní ocenění, nicméně za cenu nepoměrně vyšších nákladů.“ (Dufková et al., 2007) Všechny tyto vlivy měly za následek výrazné zhoršení kvality redakce překladových titulů, což vedlo i k tomu, že mnozí překladatelé spolupracovali výhradně se „svými“ externími redaktory, s nimiž měli dobrou zkušenost. (Dufková et al., 2007) Dle Michaely Jacobsonové (Dufková et al., 2007) se však situace k roku 2007 stabilizovala a „postupně navazuje řekněme na odeonskou tradici práce nad překladem“.

Kromě změn spojených se zvýšenou knižní produkcí se nakladatelská praxe v devadesátých letech proměňovala i díky stále postupující digitalizaci. Některé nakladatelské

pozice byly ovlivněny více než jiné – např. softwarové kontroly gramatiky začaly odbavovat velkou část korektorské práce a překladatelé mohli užívat aktualizované online slovníky, dohledávat reálie, případně se napřímo spojit s autorem emailem. V redaktorské praxi to ovšem vedlo mimo jiné také ke ztrátě kontaktu s překladatelem a k odosobnění, což je dle mnohých redaktorů a překladatelů základním stavebním kamenem obou těchto profesí. Překladatel a redaktor by se o text neměli „přetahovat“, ale měli by společnými silami usilovat o jeho nejlepší variantu. Křehkosti vztahu mezi redaktorem a překladatelem se věnuje mimo jiné i například již výše zmíněný Patrick Hersant (2019).

Jak je patrné z předchozích odstavců, redaktorské kompetence jsou rozličné, proměňují se v čase a jsou závislé na velikosti a dispozicích konkrétních nakladatelství. Samotná práce s textem a jeho redakce je však společná téměř pro všechny redaktory. Dle Pistoria (2019, s. 104) každý text prochází dvojitou korekturou: během první korektury autor (či překladatel) spolu s redaktorem provádí stylistické opravy či škrty a v rámci druhé, stránkové korektury se opravují už pouze dělení slov, tzv. řeky apod.¹⁰

Považujeme však za nutné poznamenat, že Pistorius zcela opomíjí pracovní pozici korektora jako takovou – v jeho pojetí tato pozice mírně splývá s pozicí redaktorskou. Rádi bychom tedy jasně definovali, že pozice redaktora i korektora jsou dvě odlišné profese. Jazyková korektura by si měla povšimnout především gramatických chyb, špatné interpunkce či překlepů, které může redaktor opomenout, jelikož se jeho práce odehrává na více rovinách textu. Nicméně se zde opět dostáváme do terminologicky nejasných oblastí – jazykovou korekturu může v odlišných nakladatelstvích provádět např. odpovědný redaktor, jazykový redaktor nebo přímo korektor.

V závěru výčtu kompetencí a úkolů redaktora bychom rádi zmínili ještě další povinnost, s níž jsou v současné době redaktoři (zatím především v USA, v evropském kontextu např. ve Francii) konfrontováni, a to s výběrem pozice tzv. *sensitivity readera*, neboli citlivého čtenáře. *Sensitivity reader* je osobou, jež se zaměřuje na četbu rukopisu připraveného k vydání s cílem detekovat v něm potenciálně problematické pasáže pro určité minorizované nebo diskriminované skupiny. Má tak zamezit publikování rasistických, homofobních či misogyniích

---

¹⁰ Tato práce si neklade za cíl zkoumání standardizovaných korekturních značek, neb se jedná o téma, jež už bylo mnohými detailně popsáno.

textů. (Tréhondart, 2023, s. 2) V současnosti se jedná o poměrně novou aktivitu v procesu přípravy knih, lze však předpokládat, že se v budoucnosti s touto profesí setkáme i v českém kontextu. Instituci *sensitivity readera* zmiňujeme především z toho důvodu, že jeho výběr rozšiřuje redaktorovu odpovědnost o specifickou sociální kompetenci. Zahrnuje totiž i následnou komunikaci s autorem (či překladatelem) v rámci zanášení „citlivých“ korektur. Tím se vracíme k mediační složce redakční práce, psychologické dimenzi a triangulaci autority mezi autorem, překladatelem a redaktorem, viz Hersant (2019).

5. EMPIRICKÝ VÝZKUM

5.1. Metodologie

V rámci empirického výzkumu tato práce zkoumá, jakým způsobem v praxi vypadá profese redaktora překladové beletrie. Jak jsme již nastínili v teoretické části, jedná se o ne zcela jasně definovanou pracovní pozici, jejíž povinnosti se mohou v různých nakladatelstvích lišit. Naše zkoumání se nezaměřuje na popis a analýzu redakčního zpracování textu. Věnuje se naopak náplni práce redaktora obecně – především nás zajímá, jak konkrétně vypadá proces přípravy překladového titulu, jaké má redaktor v tomto procesu postavení, úkoly, pravomoci apod. Z toho důvodu bude empirická část práce složena z kvantitativní a kvalitativní analýzy zvolené problematiky. Tyto dva přístupy jsme se rozhodli zkombinovat z toho důvodu, abychom dosáhli co nejobektivnějších výsledků. Kvantitativní část bude vycházet z rozeslaného dotazníku a kvalitativní část se bude opírat o položené rozhovory.

Pro korektní přípravu dotazníku, rozhovorů i jejich následné zpracování vycházíme především z děl Miroslava Dismana *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Jana Chromého *Práce s empirickými daty* a *Orální historie* Miroslava Vaňka.

5.1.1. První přípravná fáze: vymezení tematických okruhů

Jak jsme ukázali v teoretické části, je náplň redaktorské profese zatím málo probádanou oblastí, proto jsme se rozhodli stanovit několik tematických okruhů, z nichž následně vycházíme při tvorbě dotazníku i otázek pro rozhovory s vybranými redaktory.

- Profil redaktora překladové beletrie
  - Obecné informace (věk, pohlaví, místo pobytu, vzdělání)
  - Jedná se o interního nakladatelského redaktora, či externistu?
  - Jak se osoba k redaktorské pozici dostala?
- Proces přípravy titulu
  - Jak konkrétně je redaktor do celého procesu zapojen?
  - Jací další redaktoři jsou do přípravy titulu k vydání zapojeni (redaktor technický, odborný, jazykový, poměr interních a externích redaktorů atd.)?
  - Je redaktor nucen delegovat některé povinnosti?
  - Jak probíhá výběr konkrétního titulu? Disponuje redaktor týmem lektorů?

- Jakým způsobem funguje získávání autorské licence?
- Jak probíhá interakce s překladatelem?
- Jak probíhá financování konkrétního titulu (příprava a podávání grantových žádostí atp.)?
- Redaktorské kompetence a zázemí
  - Kolik titulů zvládne nakladatelský redaktor zredigovat za rok? Kolik jich musí delegovat externím redaktorům?
  - S kolika nakladateli spolupracuje externí redaktor? Jakým způsobem externí redaktor získává zakázky?
  - Proměňuje se náplň redaktorovy práce v čase? Např. automatizované softwarové kontroly v textových editorech, AI technologie, spolupráce se *sensitivity readers* atp.?
  - Je redaktor adekvátně finančně ohodnocen? Stačí mu tento příjem ze zaměstnání, nebo je nucen kombinovat různé zdroje příjmu?
  - Má redaktor k dispozici vhodné zázemí, kde může pracovat?
- Spokojenost redaktorů
  - Je redaktor obecně spokojený člověk? Baví ho tato profese? Má stále motivaci být redaktorem?
  - Existuje případně něco, co by mohlo jeho profesní spokojenost zlepšit?

5.1.2. Druhá přípravná fáze: tvorba dotazníku a jeho šíření

V úvodu dotazníku si respondenti mohli přečíst, kdo dotazník vytvořil, jak dlouho jeho vyplňování zabere, k čemu budou sloužit jeho výsledky a kde budou dostupné. Konkrétní otázky jsme zformulovali na základě výše zmíněných okruhů a odborné literatury. Pro snížení rizika tzv. úmrtnosti respondentů (Chromý, 2014, s. 11) jsme se u většiny otázek uchýlili k uzavřené variantě s výběrem ze dvou nebo více možností – vždy jsme ovšem přidali variantu „jiné“, kdyby žádná z nabízených odpovědí nebyla pro respondenta vyhovující. Snažili jsme se též vybrat pouze otázky zásadní pro náš výzkum, aby vyplnění netrvalo déle než patnáct minut.

V první části dotazníku bylo několik obecných otázek, jež nám pomohou vytvořit obecný profil redaktora. Dotazník byl koncipován anonymně, byla však i možnost specifikovat nakladatelství, v němž redaktor pracuje – tato otázka se však dala přeskočit bez vyplnění. U otázek zabývajících se citlivějšími tématy (např. finance) byla vždy uvedena možnost „nechci odpovídat“.

V dotazníku se též vyskytovala tzv. kontrolní otázka, abychom ověřili, zda respondent patří do okruhu, který chceme zkoumat. Jednalo se o otázku, v jakém roce vyšla poslední kniha, již respondent redigoval – tímto způsobem bychom případně byli schopni eliminovat dlouho neaktivní redaktory. Pro potřeby výzkumu jsme stanovili maximální hranici pěti let od vydání poslední redigované knihy.

Jsme si vědomi toho, že se náplň práce interních a externích redaktorů odlišuje, proto jsme v další části dotazníku přistoupili k jeho rozdělení na část pro interní a externí redaktory. Mnoho otázek zůstalo totožných, jiné byly modifikovány pro konkrétní typ pracovní pozice. V případě, že některý respondent pracoval jako interní i externí redaktor, byl instruován, aby dotazník vyplňoval jako interní redaktor.

V závěru dostali respondenti možnost v otevřené odpovědi vyjádřit cokoli, co nebylo dotazníkem pokryto.

Vzhledem k tomu, že neexistuje žádné sdružení redaktorů ani žádná profesní skupina v online prostředí (např. na Facebooku), šíření dotazníků se zpočátku zdálo být problematické. Rozhodli jsme se ho šířit především přes síť kontaktů z nakladatelského prostředí a následně jsme využili i pomoci Obce překladatelů, jelikož vycházíme z předpokladu, že mezi překladateli je velké množství externích redaktorů.

Dotazník jsme před samotným spuštěním vyzkoušeli na jednom respondentovi z řad interních a jednom respondentovi z řad externích redaktorů. Požádali jsme je o ověření funkčnosti dotazníku, jeho logické výstavby, jasného znění otázek a o kontrolu časové náročnosti. Po ověření jeho funkčnosti a zpracování připomínek z testování jsme dotazník 16. 1. 2025 rozeslali. Respondenti měli termín pro odpovědi do 31. 1. 2025.

5.1.3. Třetí přípravná fáze: výběr respondentů pro kvalitativní rozhovory

V teoretické části (4.4.) bylo popsáno, že nakladatelské subjekty jsou v českém prostředí velmi různorodé mj. i z hlediska velikosti redakčních týmů a obsahu pracovní náplně konkrétních redaktorů. Abychom tedy získali relevantní obraz o profesi redaktora, rozhodli jsme se při výběru respondentů k rozhovorům dbát na to, aby zastupovali malé, střední a velké nakladatelství, díky čemuž budeme moci nahlédnout do zákulisí fungování nakladatelských subjektů odlišné velikosti. Očekáváme, že se redaktorské kompetence budou v takto odlišných pracovních prostředích lišit. Dále jsme vybrali jednoho externího redaktora, abychom získali

větší povědomí o práci redaktora na volné noze. Jsme si vědomi toho, že se jedná o tzv. účelový výběr, který patří dle Chromého (2014, s. 31–32) k méně spolehlivému způsobu sběru dat – proto tato práce vychází primárně z kvantitativních dat a kvalitativní část je zamýšlena pouze jako následné prohloubení získaných dat.

Pro výběr konkrétních respondentů jsme si stanovili ještě další pravidlo – respondent musí být aktivním nakladatelským redaktorem nejméně po dobu pěti let. Toto kritérium jsme se rozhodli uplatnit především z toho důvodu, že jsme chtěli vést rozhovory s redaktory, kteří už mají v oboru nasbírané zkušenosti. Jelikož jsme však z předběžného zkoumání problematiky věděli, že je v této profesi velmi častá fluktuace mezi jednotlivými nakladatelskými subjekty, stanovili jsme zároveň, že se nemusí jednat o pětileté zaměstnání u jednoho nakladatele, ale může jít o kombinaci více zaměstnání u různých nakladatelů stejné velikosti (tzn. pokud daný redaktor pracoval například tři roky v jednom malém nakladatelství a nyní je dva roky zaměstnaný v jiném malém nakladatelství, stává se už vhodným respondentem pro náš výzkum).

Při hledání vhodných respondentů jsme postupovali obdobně jako při šíření dotazníku – redaktory jsme hledali především přes síť kontaktů z nakladatelského prostředí. Velice dobře se v tomto případě uplatnila tzv. technika sněhové koule (Disman, 2021, s. 114), kdy jednotliví oslovení (kteří např. zcela neodpovídali požadovaným kritériím) doporučovali další potenciálně vhodné respondenty. Při našem výzkumu jsme se tímto způsobem dostali ke dvěma ze čtyř redaktorů, s nimiž jsme následně vedli polořízené rozhovory.

V následujících podkapitolách bychom rádi krátce představili vybrané respondenty, s nimiž byly rozhovory vedeny.

5.1.3.1. Adéla Tošovská – Albatros Media a. s., divize Vyšehrad

Adéla Tošovská studovala bohemistiku a anglistiku na FF UK, pracovala jako lektorka jazyků, poté začala pracovat v nakladatelství Dokořán a následně v nakladatelství Academia. Prošla i obdobím, kdy redigovala jako externí redaktorka. Nyní pracuje již přes osm let v nakladatelství Vyšehrad, které se v mezidobě stalo divizí Albatros Media. V divizi Vyšehrad nejsou redaktoři rozdělení dle jazyků, ale dle jednotlivých odvětví – odborná literatura, populárně naučná literatura, knižní rozhovory, zdraví, životní styl atp. Adéla Tošovská se

pohybuje v neodborné sekci divize – specializuje se zejména na beletrii (překladovou i původní), poezii a příležitostně i na knižní rozhovory a populárně-naučnou literaturu.

5.1.3.2. Ivana Tomková – Argo

Ivana Tomková má za sebou přes 28 let praxe na pozici nakladatelské redaktorky. Vystudovala historii a archivnictví na FF UK a má za sebou i následné nedokončené studium translatologie na FF UK. V rámci porevolučního vzniku nových nakladatelských subjektů, o němž už jsme se zmínili v teoretické části práce, se stala součástí undergroundového nakladatelství Maťa – v té době byla jeho jediným zaměstnancem, a kromě redigování původních českých textů a překladů z francouzštiny vykonávala i mnoho dalších úkolů potřebných pro plynulý chod nakladatelství. Po ukončení pracovního poměru v nakladatelství Maťa působila jako redaktorka na volné noze a poté začala pracovat v nakladatelství Argo, kde působí už 19 let.

5.1.3.3. Karolína Kadlecová – Maraton

Karolína Kadlecová vystudovala bohemistiku se zaměřením na ediční práci na FF UP v Olomouci. Po dokončení studií pracovala jako nakladatelská redaktorka v nakladatelstvích Pragma a Prostor, od roku 2023 působí v nakladatelství Maraton. Vzhledem k velikosti nakladatelství Maraton (celý tým se skládá ze čtyř lidí) nemá na starost žádnou konkrétní sekci, podobně jako v jiných malých subjektech, i zde se role prolínají a každý zastává více funkcí naráz.

5.1.3.4. Michal Zahálka – externista

Michal Zahálka vystudoval divadelní vědu na FF UK a nyní pokračuje v doktorském studiu na Ústavu translatologie FF UK. Už téměř deset let pracuje v edičním oddělení divadelního ústavu, kde rediguje především původní i přeložené texty. Jako překladatel divadelních her se v rámci online networkingu napříč překladatelskými skupinami na Facebooku dostal i k externímu redigování překladové beletrie pro nakladatelství Argo a Euromedia.

5.1.4. Kontrola dotazníků

Před analýzou jsme všechny vyplněné dotazníky zkontrolovali, abychom zjistili, zda některé z nich nebudou pro náš výzkum irelevantní. Zaměřili jsme se především na tzv. kontrolní otázku týkající se roku, kdy byla vydána poslední kniha, již dotyčný redigoval. S potěšením jsme zjistili, že většině redaktorům vyšla poslední redigovaná kniha v letošním či loňském roce. Nejstarší redigovaná kniha na seznamu byla z roku 2021, což je pro náš výzkum stále relevantní údaj (viz 5.1.2.).

5.2. Deskriptivní analýza

Následující analýza vychází z 58 odpovědí z dotazníku pro redaktory. Odpovědi budou rozšířeny o poznatky z kvalitativních polořízených rozhovorů s konkrétními redaktory a redaktorkami. Výsledky jsou z důvodu zjednodušení manipulace s daty zaokrouhleny na jedno desetinné číslo.

5.2.1. Profil redaktora – pohlaví, věk, vzdělání, bydliště a zaměstnání

Z 58 odpovědí dotazník vyplnilo 45 žen a 13 mužů – můžeme tedy předpokládat, že se mezi redaktory vyskytuje víc žen než mužů.

Věkové rozložení respondentů bylo od 26 do 68 let. Můžeme konstatovat, že největší počet respondentů byl ve věku 26 až 43 let (33 respondentů). Osm respondentů bylo ve věku 44 až 55 let, jedenáct respondentů ve věku 56 až 65 let a dva respondenti byli starší 65 let, tudíž se nacházeli v důchodovém věku.

VĚK RESPONDENTŮ	POČET
26–43 let	33
44–55 let	8
56–65 let	11
Více než 65 let	2

Tabulka č. 1: Věk respondentů.

Sto procent respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání. Více než polovina respondentů (33 respondentů) studovala nějaký obor filologického zaměření (v různých jazykových kombinacích, moderní i klasické filologické programy), nejčastěji na FF UK, jednotlivě i na FF MU, FF UPOL či FF OU. Pět ze studentů FF UK mělo filologii v kombinaci překladatelstvím, šest studovalo pouze překladatelství a jednotlivě se objevovaly i kombinace překladatelství s učitelskými programy, žurnalistikou a dějinami umění. Dalšími zmíněnými obory byly komparatistika, psychologie, speciální pedagogika, teatrologie. Jednotlivci byli dále z řad informačních technologií, počítačové lingvistiky, biochemie, ekonomické fakulty (obor veřejná správa) a vysoké školy báňské na TUO v oboru systémového inženýrství.

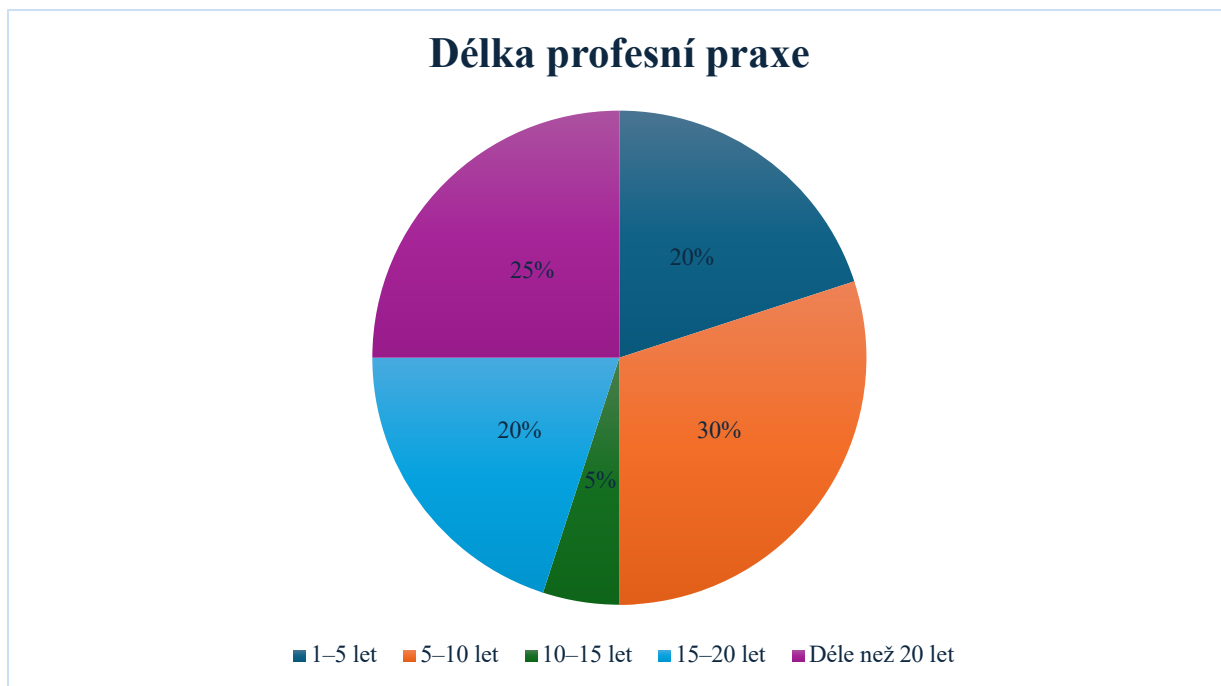
Co se týče bydliště, čtyřicet respondentů žije ve velkém městě, pět v blízkosti velkého města, osm v malém městě, tři na vesnici, jeden v zahraničí a jeden pravidelně střídá velké město, malé město a dlouhodobé zahraniční pobyty.

Z 58 respondentů bylo 20 interních a 38 externích redaktorů. Respondenti měli v této části dotazníku možnost odhalit nakladatelství, v němž pracují, tato otázka však byla dobrovolná. Odpovědět se rozhodlo deset respondentů, z nichž byli tři zaměstnaní v nakladatelství Argo, dva v Albatros Media, dva v nakladatelství Medusa a po jednom se objevila nakladatelství MOBA, Albatros Media (divize Vyšehrad) a Knihy Dobrovský.

Externí redaktoři byli dotazováni, s kolika nakladatelstvími spolupracují. Ve většině případů (30 respondentů) se jednalo o 1–5 nakladatelství, v sedmi případech o 5–10 nakladatelství a v jednom případě o více než 10.

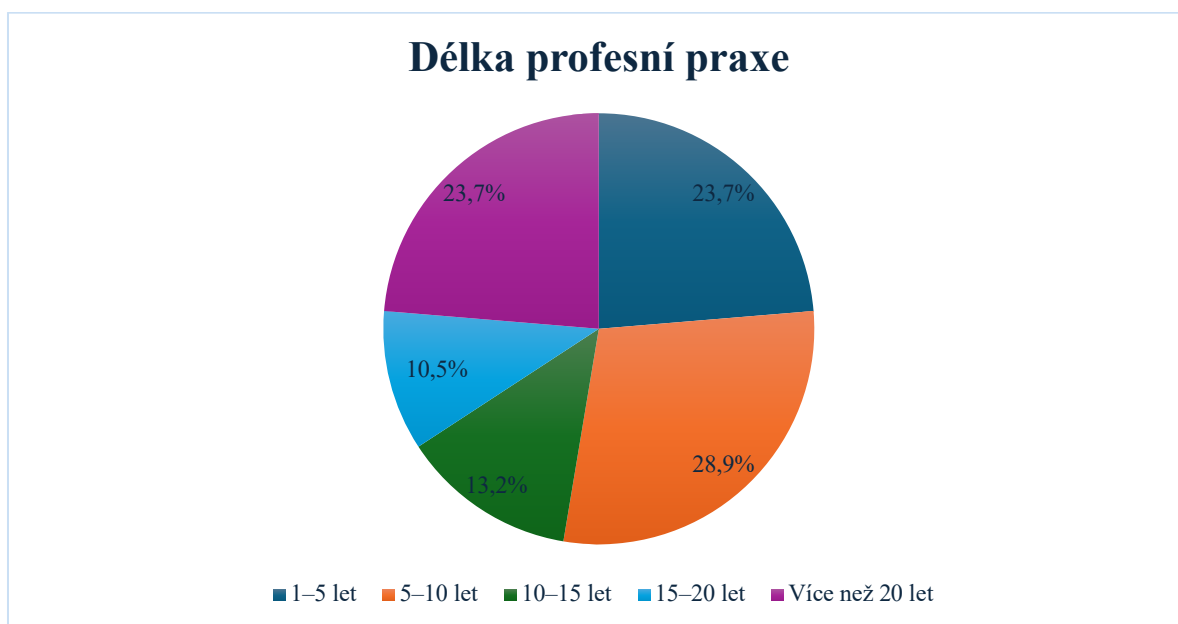
Z výsledků můžeme dále pozorovat, že se dotazník dostal jak k nováčkům, tak k zasloužilým redaktorům, kteří se tomuto povolání věnují více než 20 let. To se týkalo jak interních, tak externích redaktorů.

Z řad interních redaktorů bylo 20 % respondentů v oboru 1–5 let, 30 % respondentů 5–10 let, 5 % respondentů 10–15 let, 20 % respondentů 15–20 let a 25 % déle než 20 let.

Obrázek č. 1: Délka profesní praxe u interních redaktorů.

Z externistů bylo 23,7 % respondentů v oboru po dobu 1–5 let, 28,9 % respondentů po dobu 5–10 let, 13,2 % respondentů po dobu 10–15 let, 10,5 % respondentů po dobu 15–20 let a 23,7 % po dobu delší než 20 let.

Obrázek č. 2: Délka profesní praxe u externích redaktorů.

5.2.2. Výběr nových titulů

Výzkum prokázal, že 95 % nakladatelských redaktorů se podílí na výběru nových titulů. Tento fakt rovněž potvrdily kvalitativní rozhovory, nicméně přístupy k výběru nových titulů se v rámci různých nakladatelství liší.

Obrázek č. 3: Podíl na výběru nových titulů u interních redaktorů.

Adéla Tošovská z nakladatelství Vyšehrad (divize Albatros Media) zmínila, že ačkoli jsou jako nakladatelství součástí velkého systému, při výběru titulů postupují stejně jako než se Vyšehrad stal divizí Albatros Media. Tituly vybírají redaktoři, vybraný titul redaktor posléze i provází celým procesem přípravy titulu jako odpovědný redaktor.

Stejná praxe funguje i v nakladatelství Argo, kde redaktoři, kteří mají na starosti určitou jazykovou či tematickou oblast, navrhnou vedení tituly, jež po schválení vedou jako odpovědní redaktoři.

Výběr titulů v nakladatelství Maraton je odlišný – vzhledem k tomu, že celý tým tvoří pouze čtyři lidé, se výběr titulů rozhoduje na týdenní schůzi, jíž se účastní i majitel a šéfredaktor nakladatelství, který má zároveň při výběru konečné slovo. Redaktoři z nakladatelství Maraton nemají na starosti jednotlivé jazykové či tematické oblasti – pokud žádný z redaktorů nevládne jazykem originálu, posudek na něj píše překladatel, či externí lektor.

Abychom zjistili, jakým způsobem interní redaktoři jednotlivé tituly vybírají, dali jsme jim v dotazníku možnost zaškrtnout jednu či více z nabízených možností, či připsat vlastní odpověď. Všichni redaktoři se shodli na tom, že největším zdrojem inspirace jsou pro ně vlastní rešerše na internetu. Na druhém místě se umístily návštěvy veletrhů, dále doporučení překladatele a zahraniční literární ocenění. Jednotlivě se objevovaly také nabídky z původní tvorby přicházející e-mailem, doporučení od známých, soustavná komunikace se zahraničními literárními agenty, odborné publikace *Bookseller*, *Publishers Weekly*, produkce vybraných zahraničních nakladatelství a tipy z agentur.

ZDROJE PRO VÝBĚR NOVÝCH TITULŮ	POČET
Vlastní rešerše na internetu	19
Návštěvy veletrhů	16
Doporučení překladatele	13
Zahraníční literární ocenění	12
Nabídky z původní tvorby přicházející e-mailem	1
Doporučení od známých	1
Soustavná komunikace se zahraničními literárními agenty	1
Odborné publikace <i>Bookseller</i> , <i>Publishers Weekly</i>	1
Produkce vybraných zahraničních nakladatelství	1
Tipy z agentur	1

Tabulka č. 2: Zdroje pro výběr nových titulů. Odpovídalo 20 interních redaktorů, každý mohl zaškrtnout více odpovědí, případně přidat vlastní.

Z rozhovorů vyplývá, že vodítkem mohou být také jednotlivé edice (např. v Albatros Media edice Světová próza nebo Maják) a pokračování ve vydávání titulů od již úspěšných autorů. Dle Adély Tošovské jsou obzvláště cenná doporučení od překladatelů z malých jazyků, jimž se nevěnuje ve virtuálním světě tolik pozornosti, a je tudíž těžší je objevit.

V Albatros Media funguje také instituce literárních skautů pro zahraniční a českou literaturu, kteří čtou a provádí předvýběr zajímavých titulů (to ovšem úzce souvisí s rozpočtovými možnostmi nakladatelství, které tuto instituci umožňují). Redaktor může

rovněž literárního skauta poprosit o získání hodnocení daného titulu od dalších skautů, jelikož v tomto oboru funguje centralizovaná hodnotící platforma.

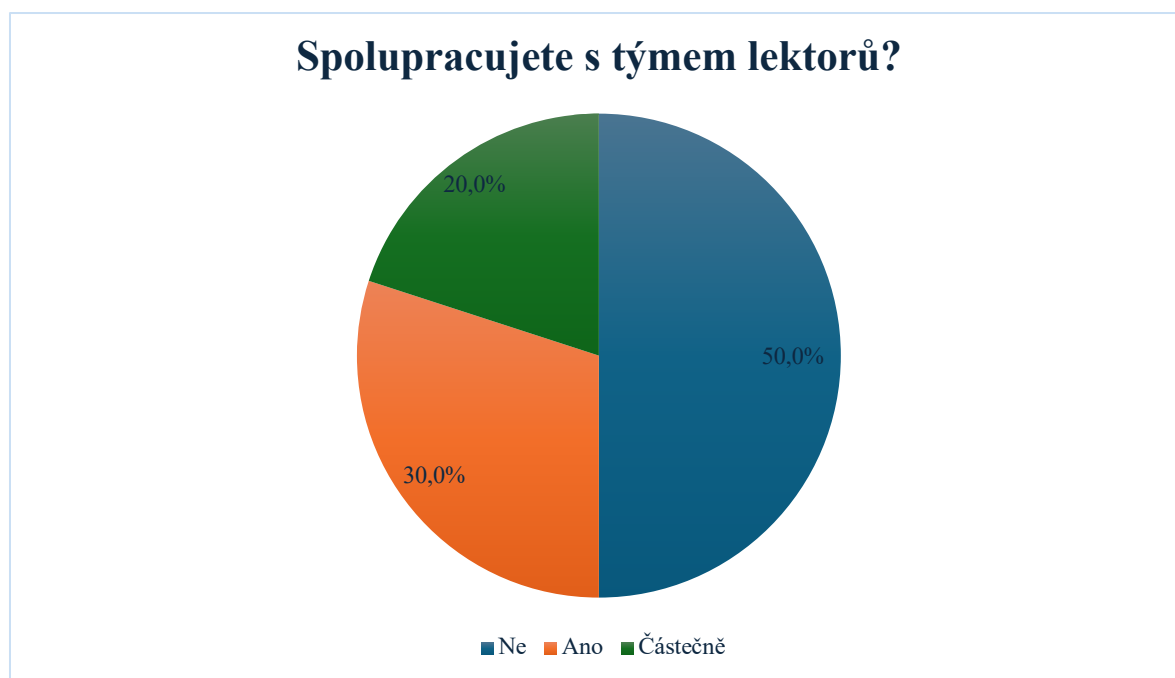
Zajímavý je i přístup jednotlivých nakladatelství ke knižním veletrhům. Dle Adély Tošovské v Albatros Media panuje přesvědčení, že jsou tyto akce sice přínosné pro obecný vhled do současných trendů, nejsou však zásadní pro získávání konkrétních titulů – nové tituly z veletrhů spíše nevozí.

Naopak dle Ivany Tomkové jsou veletrhy důležité především díky možnosti osobního seznámení s potenciálními obchodními partnery, což zjednodušuje celý proces získávání nových titulů a domlouvání cen práv. Tomková jmenovitě zmínila kromě frankfurtského veletrhu i Paris Book Market, zásadní pro frankofonní literaturu. S návštěvami veletrhů je však spojeno i popříjezdové zahlcení knihami z veletrhu, jež je zapotřebí přečíst a protřídit,¹¹ což je časově velmi náročný proces. I z toho důvodu Tomková spolupracuje s lektorským týmem – teprve až po pozitivní zpětné vazbě od lektorů knihy sama čte a vybírá konkrétní tituly k vydání.

Jak však ukazují výsledky dotazníku, s lektorským týmem nespolupracuje 50 % nakladatelských redaktorů. Ve 30 % případů redaktor týmem disponuje, ve zbylých 20 % je praxe proměnlivá a závisí na dalších externích faktorech (zejména na jazyku originálu).

---

¹¹ Redaktor si z veletrhu přiváží např. padesát titulů, z nichž musí na základě anotací vybrat přibližně dvacet. Z těchto dvaceti jsou následně vybírány zhruba tři tituly, jež redaktor poté představí nakladatelské radě jako tituly možné k vydání.

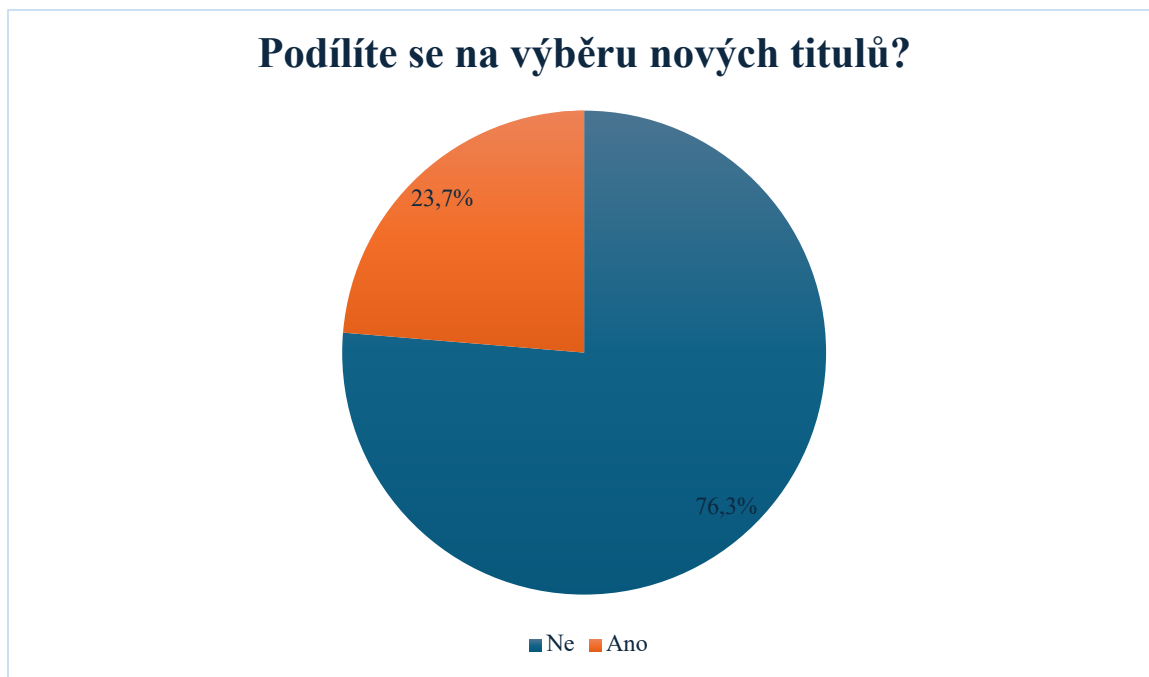

Obrázek č. 4: Spolupráce s týmem lektorů.

S institucí lektorů je ovšem spojen problém prostupující celou nakladatelskou praxi: nedostatek finančních prostředků. Většina redaktorů nemá prostředky na adekvátní finanční ohodnocení lektorů, takže je často nucena hledat zástupné formy odměny (tzn. v knihách vydaných daným nakladatelstvím).

Finanční problémy jsou přítomné v rámci celého procesu přípravy titulu k vydání, proto se jim budeme více věnovat v následujících kapitolách.

Před pokračováním k dalším etapám přípravy překladového titulu k vydání bychom se rádi pozastavili u podílu externích redaktorů při výběru konkrétního titulu. Externisté se většinou etapy výběru titulu nezúčastňují – z dotazníku vyplývá, že v 76,3 % případů se na výběru nepodílejí, ve 23,7 % ano.

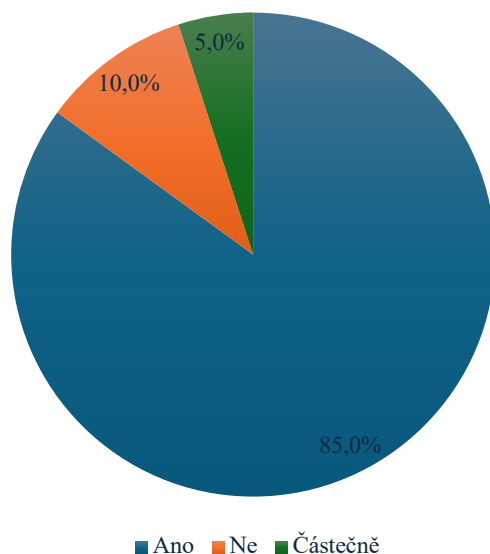
Obrázek č. 5: Podíl na výběru nových titulů u externistů.

Jak všem dodává Michal Zahálka, často to není z důvodu, že by se podílet nechtěli. Opět se zde dostáváme k problémům s finančním podhodnocením tohoto sektoru – nakladatelští redaktoři mají dle Zahálky dostatečné množství „svých“ titulů, jež by rádi prosadili k vydání, tudíž o externí tipy příliš nestojí.

5.2.3. Získávání autorské licence a tvorba kalkulace

Z dotazníku vyplývá, že 85 % dotazovaných interních redaktorů se na získávání autorské licence podílí, 10 % ne a 5 % pouze částečně.

Podílíte se na získávání autorské licence?

Obrázek č. 6: Podíl interních redaktorů na zisku autorské licence.

Poměr zapojení redaktorů do procesu získávání licence je na základě rozhovorů dán především velikostí nakladatelství. Ve velkých nakladatelstvích existuje smluvně-právní oddělení, jemuž redaktor pouze předá základní podklady (výše zálohy atp.) a tito zaměstnanci následně vytvoří smlouvy a ideálně zařídí i jejich podpis.

Kalkulaci navrhuje odpovědný redaktor na základě excelové tabulky, nebo interního polo-automatizovaného softwaru, do něhož stačí vložit základní informace další data se pak vygenerují automaticky – dle výsledků kalkule se redaktor může následně rozhodnout, zda pro titul požádá o dotaci či ne. V Albatros Media jsou pak všechny tyto podklady předány nakladatelské radě, jež učiní finální rozhodnutí, zda titul vydat či nikoli.

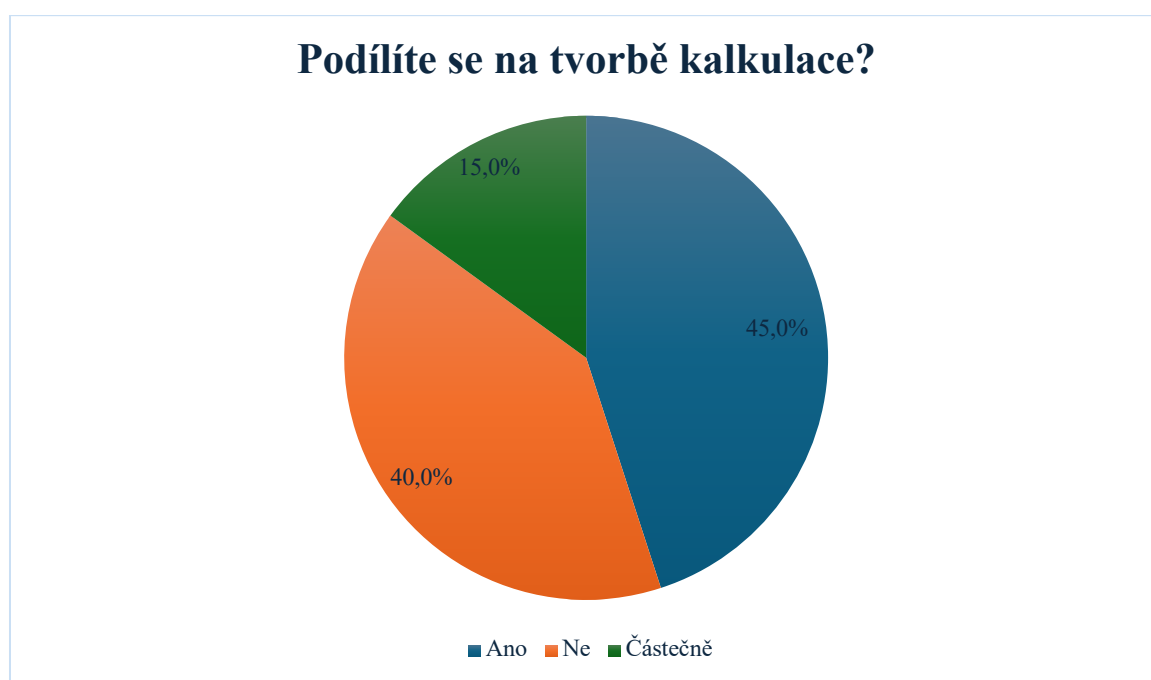
V Argu proces probíhá obdobně, avšak s tím rozdílem, že minimálně v oblasti francouzské a frankofonní oblasti je kladen větší důraz na osobní kontakty se zahraničními nakladateli. Jak bylo již zmíněno výše, jednou ze základních motivací návštěv veletrhů je pro Ivanu Tomkovou navázání kontaktů se zahraničními autory, agenty a nakladateli. Tyto osobní kontakty následně usnadňují vyjednávání o licence. Tomková ale poznamenala, že pro větší jazykové oblasti (např. pro angličtinu) se o většinu nákupů práv stará primárně smluvně-právní oddělení.

Kalkulaci i v Argu napomáhá software, na jehož základě lze rozhodnout, o jaký systém podpory je možné požádat. Odpovědný redaktor vytvoří tzv. předkalkulaci, již následně

prezentuje výkonnému řediteli, programové ředitelce i majiteli nakladatelství, kteří rozhodují o vydání titulu.

V Maratonu naopak veškeré kalkulace provádí šéfredaktor (majitel) nakladatelství ve spolupráci s kolegy, jež se kromě redigování specializuje i na grantové žádosti a pořízení licence.

Tyto mírně rozdílné přístupy ke kalkulaci jsou patrné i z našeho výzkumu: 45 % se na tvorbě kalkulace podílí, 45 % nikoli a 15 % se podílí buď částečně, nebo pouze někdy.

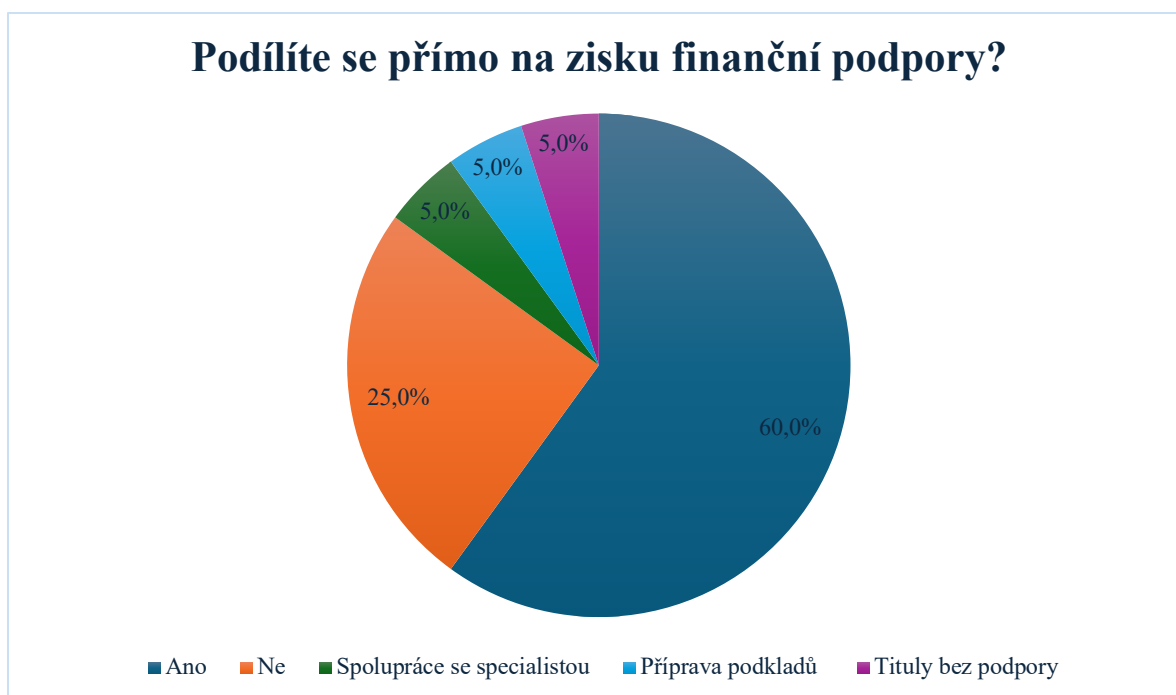

Obrázek č. 7: Podíl interních redaktorů na tvorbě kalkulace.

Všichni dotazovaní se shodli na tom, že jedním ze základních problémů provázejících výkon redaktorské profese je nedostatek finančních prostředků. Neadekvátnímu finančnímu ohodnocení redaktorů se tato práce bude věnovat v kapitolách 5.2.11. a 5.2.12., finanční problémy jsou však patrné už při výběru jednotlivých titulů, získávání licence a kalkulaci.

Osvědčený postup zmiňovaný všemi respondenty je vybírat knihy s rozsahem 200–250 stran, a to především z důvodu tisku. Knihy s menším či větším rozsahem jsou z hlediska kalkulace ztrátové, proto je těžké jejich vydání prosadit.

Právě pro finanční náročnost vydání titulu (kromě tzv. titulů s komerční prioritou, mezi které se řadí dlouho očekávané tituly a tituly významných autorů, u nichž se spoléhá na vysokou prodejnost) v určité míře závislá na dotacích, jejichž získávání vyžaduje náročnou administrativní přípravu. Jak ukazují výsledky dotazníku, na zisku finanční podpory se podílí 60 % interních redaktorů. Ve 25 % redaktoři do tohoto procesu zapojeni nejsou, v 5 % jednají ve spolupráci se specializovaným pracovníkem nakladatelství, dalších 5 % se podílí minimálně na přípravě podkladů a 5 % dotazovaných redaktorů se věnuje přípravě titulů, které nakladatelství vydávají bez dotace.

Obrázek č. 8: Přímá účast interních redaktorů na zisku finanční podpory.

Dalším problémem je pořizování licence, jež ve většině případů probíhá formou licitace. Menší a střední nakladatelství však často nemají dostatek prostředků, aby se do ní zapojila. Mnohdy je také ze strany zahraničních nakladatelů nadměru zdůrazňována konkurence, jež nakladatele nutí mezi sebou soupeřit a cena licence se tak uměle zvyšuje. Dle Karoliny Kadlecové se jedná o „tak demotivující a místy ponižující proces,“ že z něj nakladatelství Maraton často raději odstoupí.

Ačkoli se celkové spokojenosti redaktorů tato práce bude věnovat až v kapitole 5.2.13., již teď je vhodné zmínit, že to, jak se otázka rentability titulu promítá už do jeho výběru a kalkulace,

trápí většinu respondentů tohoto výzkumu – balancování mezi nutností vydávat komerčně úspěšné tituly namísto mnohdy zajímavějších titulů mimo mainstream (jelikož na ty nejsou dostatečné finanční prostředky) je jedním z nejčastěji zmiňovaných problémů, kterým redaktor čelí.¹² Dle Ivany Tomkové je čelit neustálému odmítání navrhovaných knih z ekonomických důvodů tak únavné, že je těžké nepřijít o veškerou motivaci i ambice přinášet českým čtenářům kvalitní zahraniční literaturu.

5.2.4. Typy redaktorů

Jak už bylo naznačeno v teoretické části práce, terminologie týkající se redaktorského povolání není jednotná a liší se dle velikosti a zvyklostí daného nakladatelství. Proto nás v rámci výzkumu zajímalo i to, jaké pozice jsou v různých nakladatelstvích zastoupeny v současnosti, abychom mohli případně přispět aktualizací k rozložení popsanému v Pistoriovi (viz 4.4.1. a 4.5.).

Z dotazníku vyplynulo, že téměř všechna nakladatelství¹³ disponují jazykovým, technickým a výtvarným redaktorem. Sedm respondentů z dvaceti připojilo také pozici odborného redaktora. V jednom případě respondent uvedl, že v nakladatelství nemají žádné specializované redaktoři.

REDAKTOR	POČET
Jazykový redaktor	13
Jazykový redaktor externista	1
Odpovědný redaktor zároveň jazykový redaktor	1
Technický redaktor	11
Výtvarný redaktor	12
Odborný redaktor	7
Žádní specializovaní redaktoři	1

Tabulka č. 3: Typy redaktorů v nakladatelstvích. Odpovídalo 20 interních redaktorů, každý mohl zaškrtnout více odpovědí, případně přidat vlastní.

¹² Viz tabulka č. 9

¹³ Stále vycházíme ze vzorku dvaceti interních redaktorů, kteří dotazník vyplnili.

Z tabulky lze odvodit, že pět redaktorů uvedlo, že nedisponuje žádným jazykovým redaktorem. Domníváme se, že by tyto odpovědi mohly být dané tím, že jazykovou redakci provádějí sami odpovědní redaktori, a tedy v příslušném nakladatelství neexistuje nikdo, kdo by byl pouze jazykovým redaktorem.

Jelikož je praxe v jednotlivých nakladatelstvích velmi odlišná, rozhodli jsme se na toto téma zeptat i v rámci kvalitativních rozhovorů.

V divizi Albatros Media Vyšehrad funguje instituce odpovědného redaktora, který často provádí jazykovou redakci. Občas je jazyková redakce zadána v rámci nakladatelství někomu jinému – odpovědný redaktor je následně v tiráži uveden jako „redakce“ a jazykový redaktor jako „jazyková korektura“. Vždy je však snaha o to, aby knihu před tiskem četli dva lidé a nejméně jeden z nich byl zaměstnancem nakladatelství. U odborných knih se často využívá služeb profesionálů v daném oboru, nejsou však uváděni jako „odborní redaktori“, nýbrž jako „lektoři“.

Co se týče grafického zpracování titulu, Vyšehrad spolupracuje (pro Albatros Media zcela netypicky) se svým interním grafikem, jenž je v nakladatelství zaměstnaný ještě z dob, než se Vyšehrad stal divizí Albatros Media. Odpovědný redaktor Vyšehradu tedy kooperuje s tímto grafikem a externím výtvarným redaktorem, se kterými následně vybírá konkrétní ilustrátory. Běžná praxe Albatros Media je však taková, že odpovědný redaktor předá titul výtvarnému redaktorovi (pracujícímu pro více divizí) a dále už se o grafickou stránku nestará. Dalším faktorem v procesu je také předpokládaná úspěšnost titulu – tituly s větší marketingovou podporou musí kompletně schvalovat PR a marketingové oddělení.

V Argu je zavedena instituce supervizora (obdoba odpovědného redaktora) – ne každý supervizor je ale schopný provést jazykovou redakci všech knih, jimž se věnuje, občas tedy spolupracuje s interním či externím jazykovým redaktorem. V současnosti je však v Argu z ekonomických důvodů omezená produkce, proto Tomková uvádí, že byla v minulých letech schopna zredigovat všechny tituly sama.

V případě, že supervizor dělá i jazykovou redakci, se poté v tiráži funkce nezdvojuje a daná osoba je uvedena pouze jako „odpovědný redaktor“. Supervizor v Argu má zároveň na starost širší agendu než například odpovědný redaktor ve Vyšehradu. Kromě běžných úkolů, jako je hlídání termínů a zadávání práce, mají supervizoři v Argu na starosti i kontrolu titulu

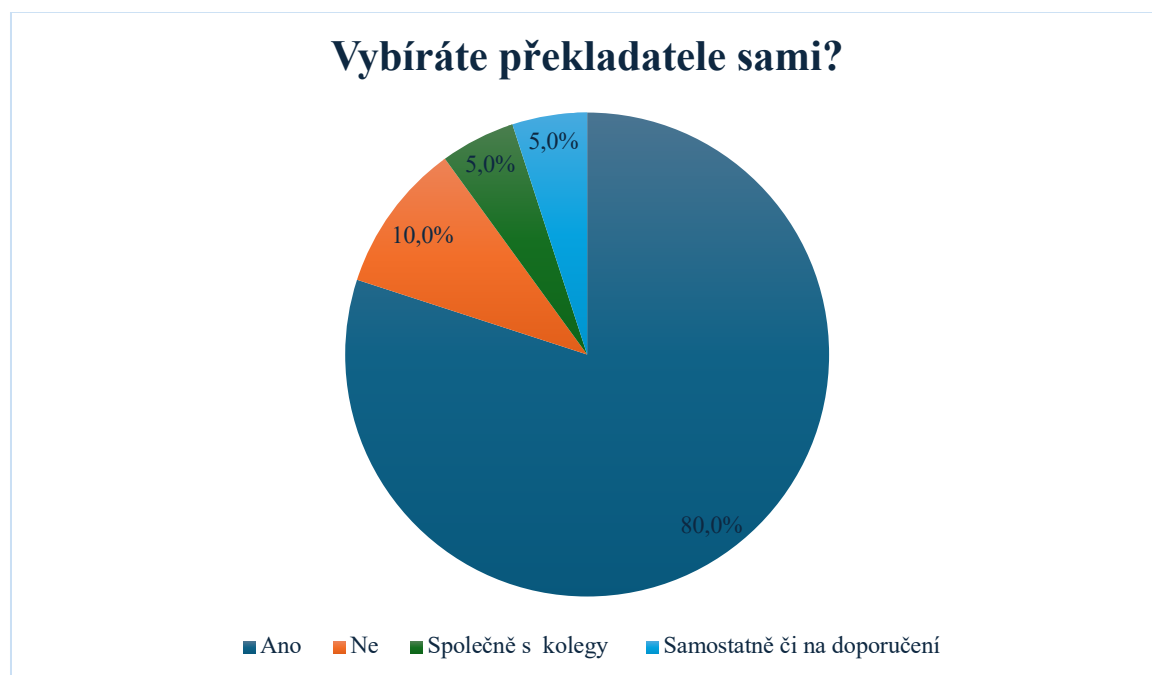
v technické fázi příprav, a především komunikaci s autorem, propagaci prostřednictvím zařizování návštěv a všeobecnou péči o přijíždějící autory.

Kromě supervizora jsou do procesu zapojeni i techničtí a výtvarní redaktoři, kteří navrhuji obálky, komunikují s tiskárnou, vybírají materiál apod. Nicméně, jak už bylo zmíněno, na jednotlivé kroky přípravy stále dohlíží supervizor.

V Maratonu je vzhledem k jeho velikosti praxe zcela odlišná. Odpovědným redaktorem je v podstatě šéfredaktor celého nakladatelství, který čte všechny tituly. Není ovšem nikde uváděn, v tiráži figurují pouze překladatel, redaktor (vnímaný jako jazykový redaktor, ačkoli se tak oficiálně nenazývá) a korektor.

5.2.5. Výběr překladatele a následná komunikace mezi redaktorem a překladatelem

Další aspekt, kterému se tento výzkum věnoval, byl způsob, jakým funguje výběr překladatele a jak probíhá komunikace mezi redaktorem a překladatelem. Z dotazníku vyplynulo, že 80 % redaktorů si překladatele vybírá samo, 5 % společně s kolegy, 5 % někdy samostatně a někdy na doporučení a 10 % si překladatele nevybírá.

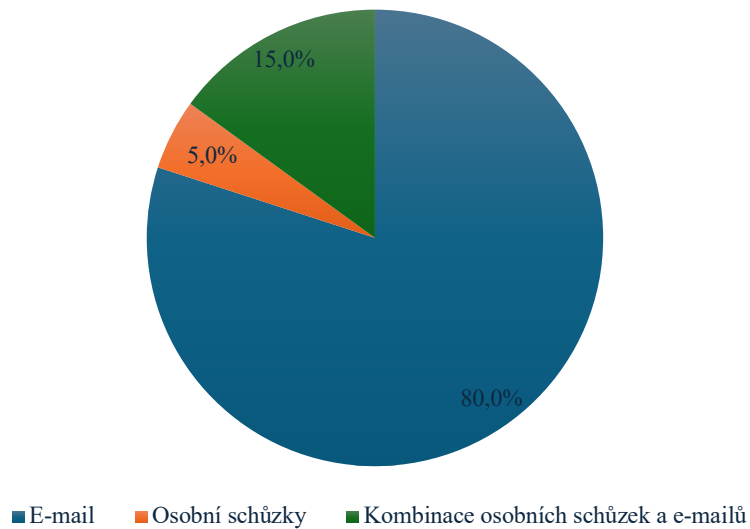
Obrázek č. 9: Podíl redaktora na výběru překladatele.

Na otázku, podle čeho si redaktoři nejčastěji vybírají překladatele, se odpovědi různily, mezi základní však patřila dlouhodobá spolupráce, doporučení, překladatelovy zkušenosti či případná ocenění (např. cena Jiřího Levého). Roli hraje i zodpovědnost, kvalita překladu, komunikace a dodržování termínů. Z odpovědí dále vyplynulo, že nabírání nových překladatelů nezávisí pouze na oceněních, ale také na zkušebních překladech a doporučeních od vyučujících z ÚTRL FF UK. Tyto odpovědi mohou být dobrou zprávou pro všechny začínající překladatele, jimž se zdá být literární překlad obklopen neproniknutelnou zdí, za níž se pohybující pouze zkušení, ostřílení překladatelé.

Nesmíme však opomenout, že v nějakých případech si nevybírá redaktor překladatele, ale překladatel redaktora – tento fakt zmiňuje v rozhovoru Michal Zahálka, který působí jako externí redaktor pro nakladatelství Argo, Odeon a další. Po plynulých a fungujících zkušenostech s překladatelkou Michaelou Markovou jejich spolupráce funguje i nadále, a pokud je zapotřebí externí jazykové redakce, není výjimkou, že si Michaela Marková vyžádá opět Michala Zahálku. Tento proces ostatně navazuje na tradici „dvorních redaktorů“, kdy určitý překladatel pravidelně spolupracoval s jedním redaktorem – jak už bylo popsáno v teoretické části, každý překladatel potřebuje jiný přístup a pro optimální výsledek je nutné, aby si s redaktorem rozuměli a měli dobrý vztah. Je tedy logické, že pokud je spolupráce oboustranně funkční, dává smysl se jí držet.

Výzkum potvrzuje i další východiska z teoretické části této práce týkající se komunikace mezi redaktorem a překladatelem. U 80 % interních redaktorů se tato komunikace odehrává přes e-mail, v 5 % osobně a v 15 % se jedná o kombinaci obojího.

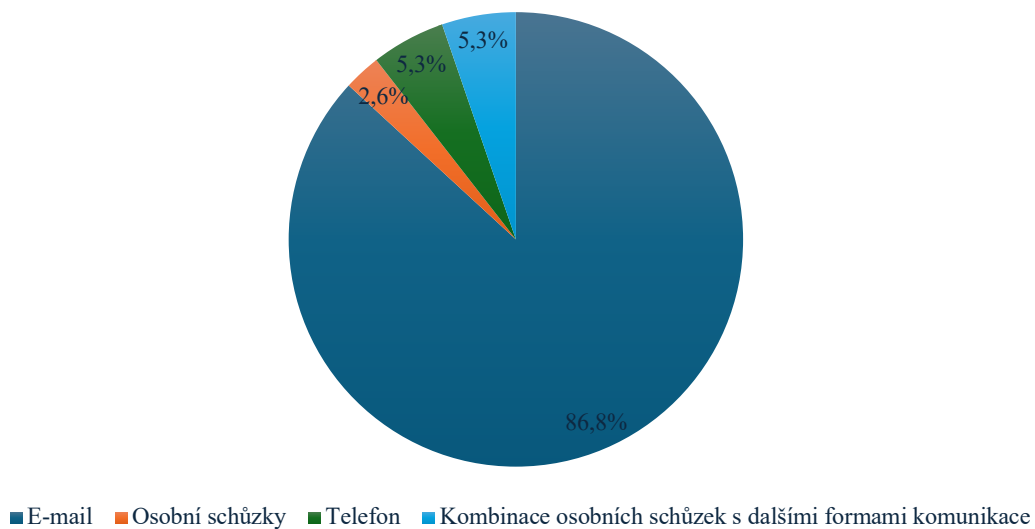
Komunikace s překladatelem

Obrázek č. 10: Primární způsob komunikace interního redaktora s překladatelem.

Situace je obdobná i v případě externích redaktorů – dominuje opět e-mailová komunikace (86,8 %), následuje telefonická komunikace (5,3 %), osobní schůzky (minimálně jedna) střídané s dalšími formami komunikace (5,3 %). Komunikace založená pouze na osobních schůzkách nepřesahuje 2,6 %.

Komunikace s překladatelem

Obrázek č. 11: Primární způsob komunikace externího redaktora s překladatelem.

Michal Zahálka dodává, že často s překladateli komunikuje i na dalších online platformách, např. pomocí Messengeru. Tyto nástroje jsou vhodnější pro rychlou komunikaci a umožňují redaktorovi získat odpověď v kratším časovém horizontu než při použití e-mailu. Spojení na sociálních sítích je také méně formální a blíží se tak osobnějším formám komunikace, což může pro mnohé redaktory a překladatele vytvořit příjemnější pracovní prostředí.

Karolina Kadlecová zmínila i další výhody online komunikace: dle jejího názoru má překladatel při kontrole revizí v Microsoft Word víc času na promyšlení adekvátní reakce, což vede k lepším překladatelským řešením. Osobní schůzky jsou dle jejího názoru pro některé překladatele příliš stresující a vedou ke zbrklým úsudkům.

5.2.6. Kolik titulů ročně zvládne interní redaktor připravit k vydání? Do jaké míry se na procesu podílejí externí redaktoři?

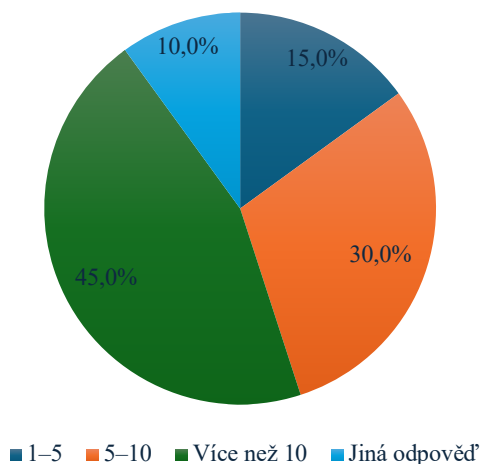
V předchozích kapitolách už jsme pokryli, jakým způsobem probíhá výběr titulu, odkup práv, kalkulace a výběr překladatele. Nyní bychom se rádi zaměřili na to, kolik titulů zvládne redaktor ročně připravit k vydání. Jsme si vědomi toho, že konečné číslo je závislé na náročnosti daného titulu, jeho délce, plynulosti spolupráce s překladatelem a na mnoha dalších faktorech. Přesto jsme se však pokusili o vytvoření alespoň základního přehledu.

Pětačtyřicet procent interních redaktorů je schopných připravit k vydání více než 10 titulů ročně, třicet procent 5–10 titulů, patnáct procent 1–5 titulů. Deset procent uvedlo, že jako odpovědný redaktor zrediguje sám pouze 1–5, ale k vydání dokáže s pomocí externích redaktorů připravit až okolo patnácti knih.¹⁴

---

¹⁴ V jednom případě se jednalo o 11–15 knih, ve druhém o maximálně 16 knih.

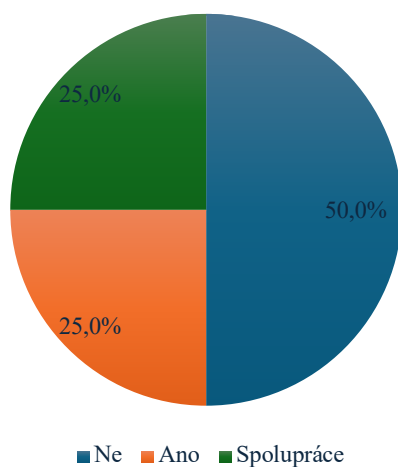
Kolik titulů zvládnete ročně připravit k vydání?

Obrázek č. 12: Počet titulů, které zvládne interní redaktor ročně připravit k vydání. Otázka je zaměřena na překladovou literaturu.

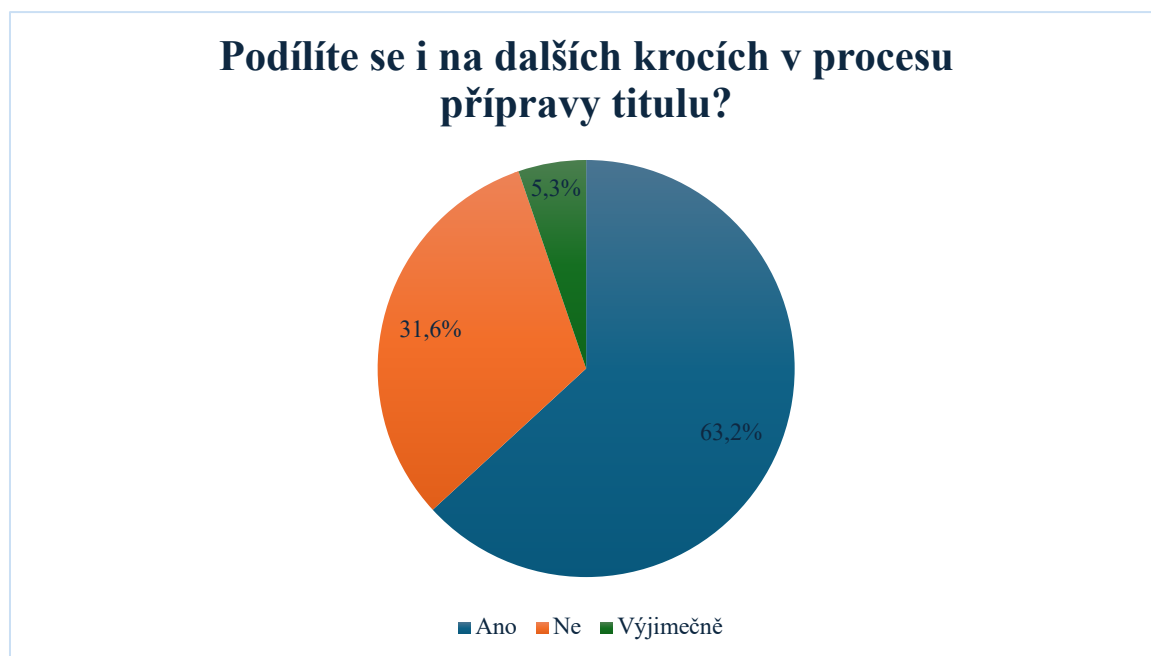
V rámci přípravy titulu k vydání musí redaktori často také vytvářet anotace, knižní záložky, medailonky autorů a další doprovodné texty. Výzkum dokazuje, že v 50 % na nich pracují sami, ve 25 % je zcela delegují dalším účastníkům procesu a ve zbylých 25 % na nich nějakým způsobem spolupracují (s překladatelem, autorem, marketingovým oddělením, případně dělají minimálně konečnou redakci těchto doprovodných textů).

Delegujete některé povinnosti?

Obrázek č. 13: Delegace dalších kroků v průběhu přípravy titulu, kromě jazykové redakce.

Tento fakt dokládá i následující graf demonstrující míru zapojení externistů do dalších kroků během přípravy titulu kromě samotné jazykové redakce – 63,2 % se do dalších kroků zapojuje, 31,6 % se nezapojuje, 5,3 % se zapojuje výjimečně v závislosti na konkrétním nakladatelství:

Obrázek č. 14: Zapojení externích redaktorů do dalších kroků v průběhu přípravy titulu kromě jazykové redakce.

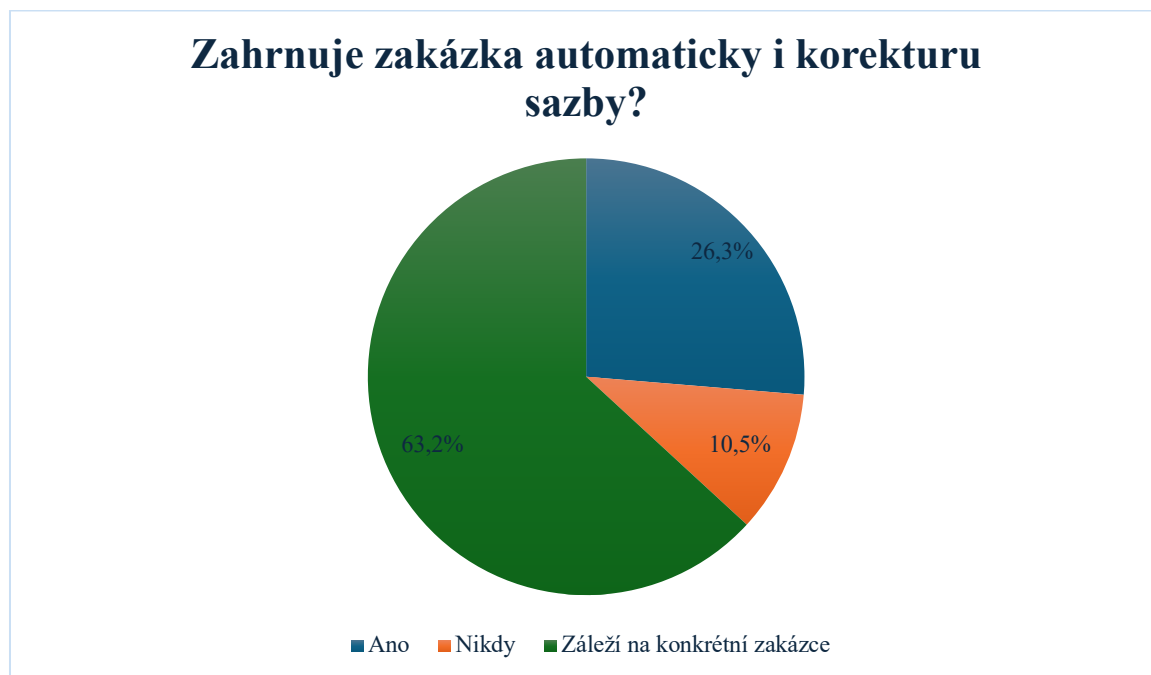
Externisté mohli v následující otázce i specifikovat, na jakých dalších krocích se konkrétně podílejí. Kromě jazykové redakce mnoho z nich zmínilo psaní anotací, medailonků autorů a textů na záložky. Často se také podílejí na finálních kontrolách a redakci záložek, obálek a anotací. V devíti případech do jejich práce spadá i korektura sazby, v sedmi psaní reklamních a PR textů, v šesti vybírání ilustrací a obálky. Okrajově byla zmíněna i volba názvu titulu (dva respondenti), komunikace s autorem či rozhovor s autorem (dva respondenti) a vyplňování grantových žádostí (jeden respondent).

ČINNOST	POČET
Psaní anotací, medailonků autorů a textů na záložky	11
Kontrola a redakce záložek, obálky a anotace	10
Korektura sazby	9

Psaní textů pro PR a reklamních textů	7
Výběr vzhledu obálky a ilustrací	6
Volba názvu titulu	2
Komunikace s autorem, rozhovor s autorem	2
Vyplňování grantových žádostí	1

Tabulka č. 4: Další aktivity, na kterých se externí redaktori podílejí v průběhu přípravy titulu. Odpovídalo 26 respondentů (tj. 63,2 % externích redaktorů, kteří v předchozí otázce odpověděli, že se podílejí na dalších krocích v průběhu přípravy titulu).

Otázku, zda externí redakce zahrnuje automaticky i korekturu po sazbě, jsme položili všem respondentům i zvlášť. Odpovědi se různily – ve 26,3 % případů je korektura sazby automaticky součástí zakázky, v 10,5 % jí není nikdy. Ve zbylých 63,2 % záleží na konkrétní zakázce, nicméně 5,2 % respondentů uvedlo, že se snaží korektury sazby číst, ať už je to součástí domluvy, či ne. Další 5,2 % uvedlo, že korektury sazby čte, ale účtuje si je zvlášť.

Obrázek č. 15: Zahrnuje zakázka jazykové redakce pro externího redaktora automaticky i korekturu sazby?

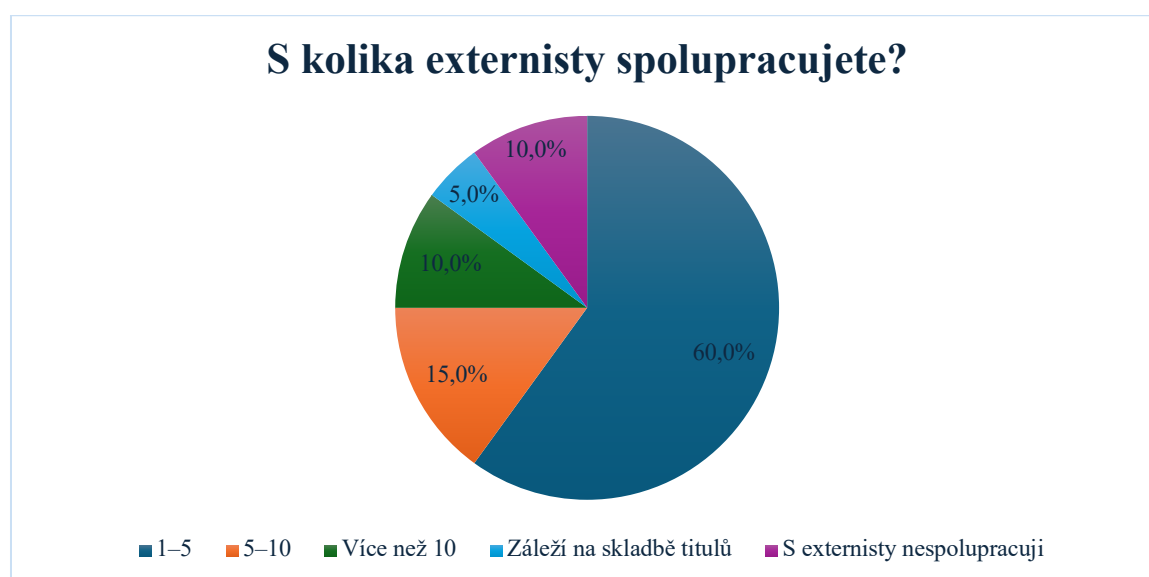
5.2.7. Spolupráce interních a externích redaktorů na jazykové redakci

Už bylo zmíněno, že interní nakladatelští redaktori často spolupracují s externími kolegy. Jak však popisují jednotliví respondenti, tendence se v tomto ohledu v čase proměňuje. Pro střední nakladatelství typu Argo není v momentální ekonomické situaci spolupráce s externími redaktory příliš nutná – nakladatelství nemá dostatek prostředků na vydávání nových titulů, takže je supervizoři (odpovědní redaktori) zvládnou z velké části zredigovat sami.

Obdobná situace panuje v nakladatelství Maraton, jehož produkce také nedosahuje vysokých čísel, není tudíž nutné práci delegovat externistům.

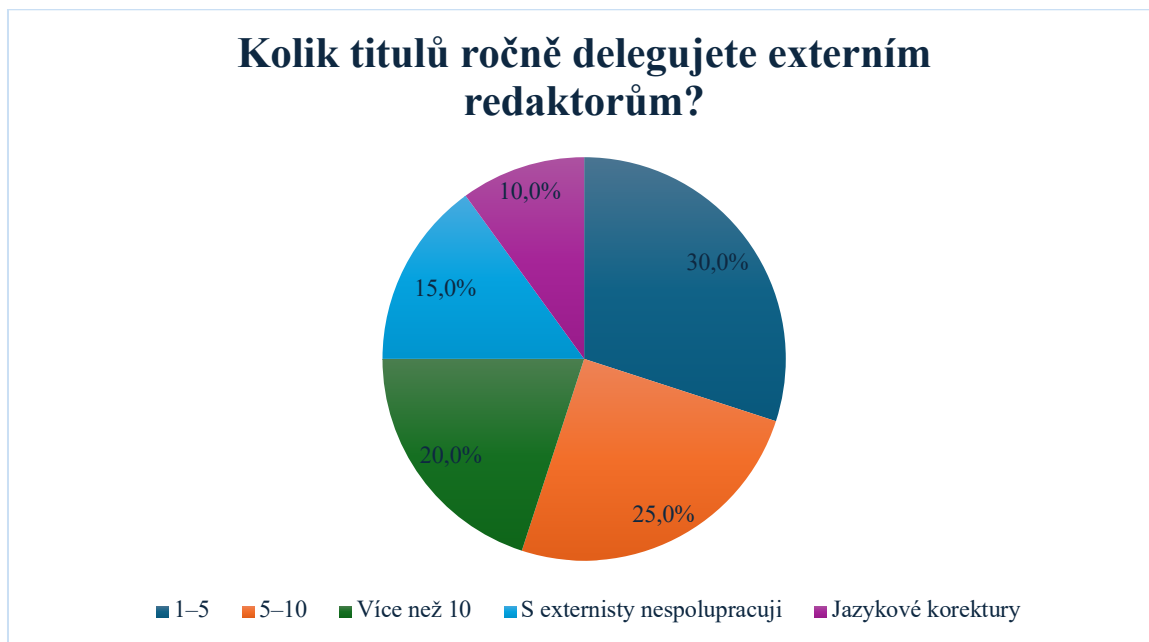
V případě nakladatelství Vyšehrad záleží na aktuální tendenci v Albatros Media. Dle Adély Tošovské se politika týkající se externích redaktorů neustále mění – někdy panuje názor, že je nejvýhodnější zadávat k redakci externě co nejvyšší počet titulů, jindy se vydavatelská strategie ubírá opačným směrem. Tošovská uvádí, že rozdíl mezi těmito dvěma tendencemi bývá okolo pěti titulů ročně.

Obecně můžeme potvrdit, že 60 % interních redaktorů spolupracuje s 1–5 externisty, 15 % s 5–10 externisty a 10 % s více než deseti externisty. Deset procent interních redaktorů uvedlo, že s externisty osobně vůbec nespupracuje. Pět procent zmínilo také fakt, že záleží na skladbě titulů – externisty zaměstnávají pouze za účelem kolace v jazykové kombinaci, kterou nevládne nikdo z redakce.

Obrázek č. 16: Počet externistů, s nimiž interní redaktori spolupracují.

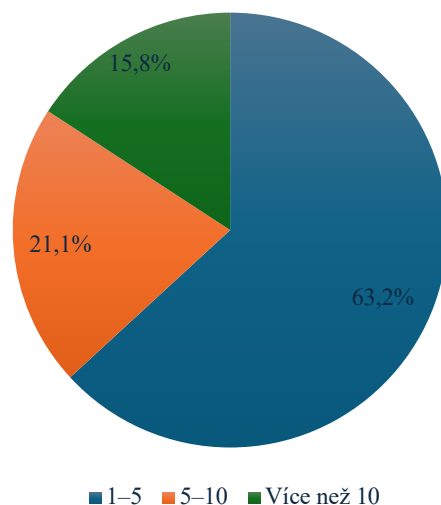
Co se týče počtu titulů, jež interní redaktori těm externím ročně delegují, 30 % deleguje 1–5 titulů, 25 % 5–10 titulů, 20 % více než 10 titulů a 15 % dotazovaných s externisty nespolupracuje, jak bylo zmíněno výše. Deset procent interních redaktorů deleguje pouze některé jazykové korektury.

Obrázek č. 17: Počet titulů, které interní redaktori delegují externistům.

Z pohledu externích redaktorů počty zredigovaných titulů v podstatě odpovídají tvrzením interních redaktorů. Přes šedesát procent z nich (63,2 %) zvládne ročně provést externí jazykovou redakci u 1–5 titulů. Pro 21,1 % se jedná o 5–10 titulů a 15,8 % se daří redigovat více než 10 titulů ročně.

Kolik titulů zvládnete ročně zredigovat?

Obrázek č. 18: Počet titulů, které zvládne ročně zredigovat externí redaktor.

Externí redaktor Michal Zahálka v rozhovoru podotkl, že si dovede představit, že by jako externista zvládl zredigovat i tři průměrně dlouhé romány měsíčně. Nicméně v důsledku nedostatečného finančního ohodnocení v tom nevidí žádný smysl. V mnoha případech se dle Zahálky externí redakce blíží spíše dobrovolnické činnosti než seróznímu povolání, kterým by se dalo vydělat na živobytí.

5.2.8. Jakým způsobem může externí redaktor získat zakázku?

Jelikož je externí redakce ve velké většině případů vykonávána jako zakázka na živnostenský list, zajímalo nás, jakým způsobem se redaktori dostávají k jednotlivým zakázkám. Zároveň nám tato otázka přijde přínosná také pro absolventy zvažující práci externího redaktora.

Nejčastějším způsobem získání zakázky je přímé oslovení překladatelem či nakladatelem nebo osobní kontakty (32 odpovědí) – mnohdy respondenti zmiňují, že byli dříve zaměstnaní jako interní redaktori a kontakty z těchto dob jsou pro ně dodnes velkým zdrojem nabídek). Dalším případem je dlouhodobá spolupráce s určitými překladateli (jelikož mnoho externích redaktorů působí zároveň jako překladatelé, respondenti v dotazníku zmiňovali i fakt, že si redigují tituly navzájem s dalšími kolegy překladateli/redaktory) a v jednom případě se objevilo i získávání zakázek přes inzeráty v online prostředí.

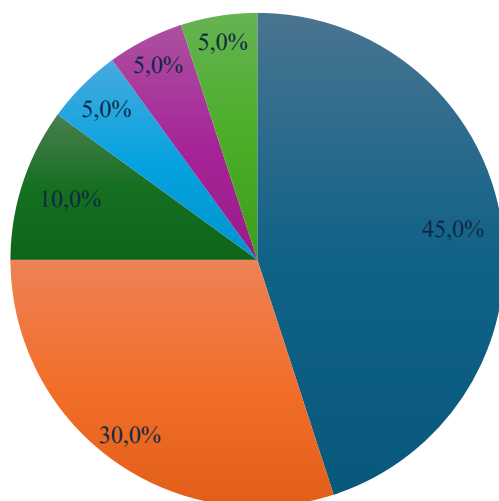
ZPŮSOB OSLOVENÍ	POČET
Přímé oslovení překladatelem či nakladatelem, kontakty	32
Dlouhodobá spolupráce s určitými překladateli	5
Inzeráty v online prostředí	1

Tabulka č. 5: Způsoby, jakými se k externím redaktorům dostávají zakázky.

5.2.9. Technologický pokrok

V rámci výzkumu jsme zkoumali také to, jakým způsobem práci redaktora ovlivňuje technologický pokrok. Téměř v polovině případů (45 % interních a 50 % externích redaktorů) se redaktoři shodli na tom, že pokrok pozorují, spoléhají se však stále na osvědčené způsoby bez inovací. Hned na druhém místě (30 % interních a 21,1 % externích redaktorů) se ovšem objevila odpověď, že redaktoři využívají veškeré dostupné technologie včetně generativní umělé inteligence (např. ChatGPT). Jeden interní redaktor zmínil, že využívá ChatGPT jako virtuální asistentku pro psaní e-mailů, anotací a nabídek. Pokrok v softwarech automatizované kontroly pozoruje 10 % interních a 18,4 % externích redaktorů. Pět procent interních redaktorů zmínilo, že zaznamenalo velký pokrok v online jazykových korpusech a výkladových slovnících. Dalších pět procent interních redaktorů také zmínilo, že pokrok sleduje, ale že se jim pro potřeby literární redakce stále nezdá dostačující, jelikož zatím nedosahuje kvalit a odbornosti lidských pracovníků. Jeden externista (2,6 % z jejich celkového počtu) také zmínil, že nezvládá s pokrokem v oblasti AI držet krok, spoléhá se tudíž především na sebe a na Internetovou jazykovou příručku – neschopnost spolupracovat s AI (ačkoli by o to redaktor měl zájem) se ostatně objevovala i v rámci rozhovorů s konkrétními redaktory. Žádný výrazný technologický pokrok nepozoruje 5 % interních a 7,9 % externích redaktorů.

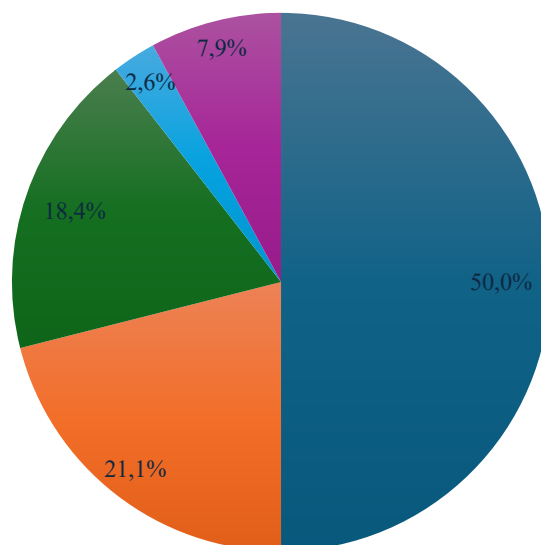
Pozorujete a využíváte ve své profesi technologický pokrok?

- Technologický pokrok pozoruji, ale raději se spoléhám na osvědčené postupy.
- Ano, využívám veškeré dostupné technologie včetně generativní umělé inteligence (např. ChatGPT).
- Ano, pozoruji pokrok v automatizovaných softwarech kontroly v textových editorech a využívám je.
- Pokrok sleduji, ale zatím nedosahuje kvalit a odbornosti lidských pracovníků.
- Pozoruji pokrok v oblasti korpusů a výkladových slovníků.
- Žádný výrazný pokrok nepozoruji.

Obrázek č. 19: Technologický pokrok očima interních redaktorů.

Pozorujete a využíváte ve své profesi technologický pokrok?

- Technologický pokrok pozoruji, ale raději se spoléhám na osvědčené postupy.
- Ano, využívám veškeré dostupné technologie včetně generativní umělé inteligence (např. ChatGPT).
- Ano, pozoruji pokrok v automatizovaných softwarech kontroly v textových editorech a využívám je.
- Pokrok pozoruji, ale s AI nevládám držet krok.
- Žádný výrazný pokrok nepozoruji.

Obrázek č. 20: Technologický pokrok očima externích redaktorů.

Karolina Kadlecová k technologickému pokroku dodává, že v Maratonu jednou přiznaně využili služeb AI k vytvoření obálky titulu. Obecně však poznamenala, že v nakladatelství pozorují negativní vliv pokročilých technologií především na kvalitu překladů – v posledních letech zaznamenali dokonce případ, kdy museli překlad vrátit, jelikož byl v podstatě celý strojově přeložený nástrojem DeepL. Poznamenala, že se tento trend rozšiřuje i díky jednomu nejmenovanému nakladatelství, které překladatelům nabízí 100 Kč za normostranu redigovaného překladu z DeepL.

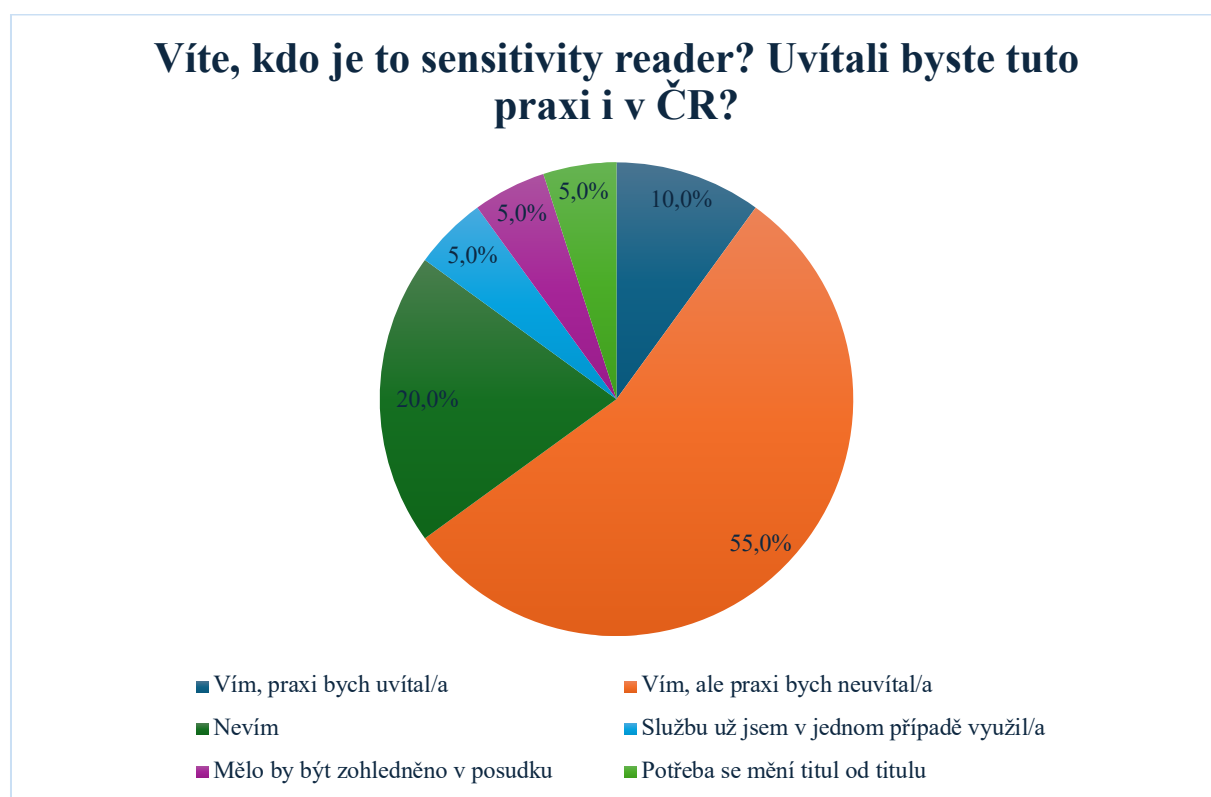
Obecně si však redaktoři pochvalovali, že s rostoucí přítomností mladé generace v oboru se prudce zvyšuje schopnost práce s Microsoft Word a se všemi jeho nástroji. Dalším zmiňovaným pozitivem byla možnost oprav PDF dokumentů pomocí specializovaných nástrojů Acrobat Reader — eliminují se tím totiž chyby, jež mnohdy vytvoří sazeč v průběhu zanášení oprav do textu. V minulosti bylo dle svědectví redaktorů běžné si korektury několikrát posílat tam a zpět

– v současnosti místo např. čtyř oprav po sazbě stačí udělat dvě. Korektury s pomocí těchto nástrojů byly zmíněny jako obrovský posun a zjednodušení práce jak interními, tak externími dotazovanými redaktory.

5.2.10. Sensitivity reader

V teoretické části práce (4.5.) jsme zmínili stále častější zahraniční praxi týkající se profese tzv. *sensitivity readera*. Jelikož se jedná o rozšiřující se fenomén, zajímalo nás, jaký na něj mají názor naši respondenti.

Mezi interními redaktory se v 55 % objevila odpověď, že jsou si existence této profese vědomi, ale že o ni v českém kontextu zájem nemají. V 10 % by respondenti praxi uvítali a ve 20 % nevěděli, o koho se jedná. Pět procent interních redaktorů tuto službu už jednou využilo. V dalších 5 % panuje názor, že se jedná o něco, co by už mělo být zohledněno v lektorském posudku a není na tuto pozici třeba najímat zvláštního člověka. Posledních 5 % respondentů uvedlo, že se potřeba *sensitivity readera* mění titul od titulu.

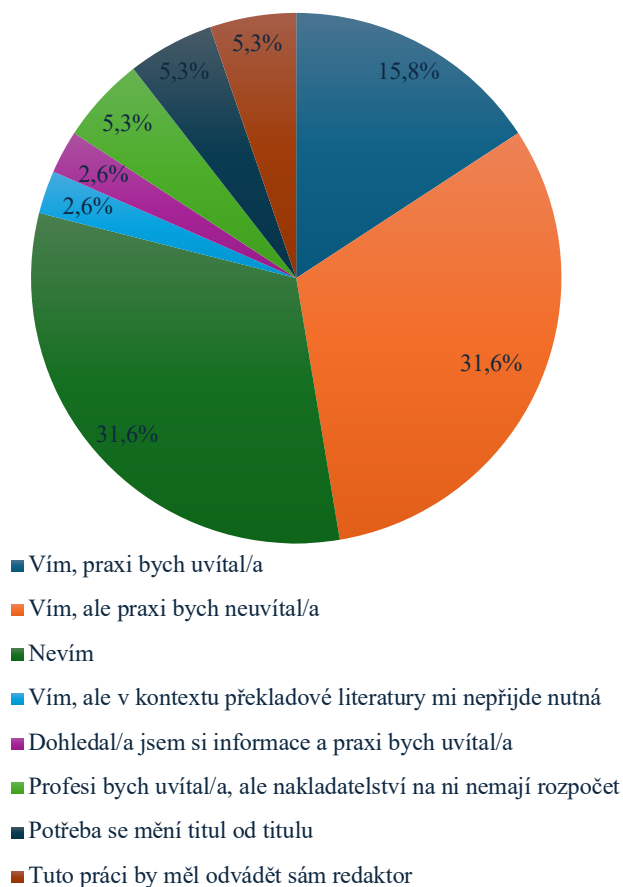
Obrázek č. 21: Pozice *sensitivity readera* očima interních redaktorů.

Z rozhovorů vyplynulo, že nakladatelství korektnost titulů řeší, pouze však na úrovni redakce – Adéla Tošovská zmínila, že v Albatros Media jde hlavně o pozitivní vyznění titulu a o to, aby nikoho neurazil. Případná úprava se prý týká nejčastěji volby názvu. Problematická jsou dle Tošovské v českém kontextu stále slova typu „cigán“, stalo se ale i to, že k vydání neprošel titul týkající se transgenderu.

Karolina Kadlecová zmínila, že v Maratonu probíhá živá diskuse o korektnosti některých slov neustále – vzhledem k odlišnému věku a pohlaví členů redakce se rozdílné vnímání vhodnosti některých výrazů často ukazuje.

Mezi externími redaktory se objevují velmi podobné názory jako mezi těmi interními. Téměř třetina respondentů (31,6 %) o existenci *sensitivity readera* ví, ale tuto praxi by v českém kontextu neuvítala (a dalších 2,6 % by ji neuvítalo pouze v kontextu překladové literatury). Přes třicet procent (31,6 %) neví, kdo *sensitivity reader* je, přičemž 2,6 % redaktorů si informace dohledalo a uznalo, že by tato profese mohla být prospěšná. Přes patnáct procent (15,8 %) respondentů by tuto pozici taktéž uvítalo (ovšem dalších 5,3 % respondentů je přesvědčeno, že ač by se jednalo o mnohdy užitečnou pomoc, nakladatelství na ni nemají rozpočet). Více než 5 procent (5,3 %) respondentů je přesvědčeno, že by zásahy *sensitivity readera* prospěly pouze u některých titulů. Další respondenti (5,3 %) si stojí za tím, že by tuto funkci měl provádět (a vlastně provádí) sám redaktor.

Víte, kdo je to sensitivity reader? Uvítali byste tuto praxi i v ČR?

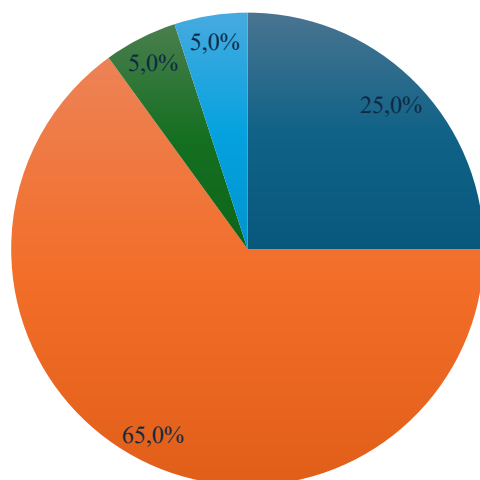

Obrázek č. 22: Pozice sensitivity readera očima externích redaktorů.

5.2.11. Finanční ohodnocení interního redaktora

Vzhledem k tomu, že jsme se už v přípravné fázi této studie opakovaně setkávali s údaji o křehkém finančním pozadí vydávání knih, rozhodli jsme se mu věnovat podrobně celé dvě kapitoly. V první části zkoumání nás zajímalo, zda jsou redaktori adekvátně finančně ohodnoceni. Z dvaceti respondentů odpovědělo 65 % ne a 25 % ano. Pět procent považuje své ohodnocení za nadprůměrné v porovnání s ostatními redaktory, ale přesto zastává názor, že by plat mohl být vzhledem k průměrnému platu v ČR lepší. Pět procent upřesnilo, že se započtením bonusů a občasných prémie je plat dostačující.

Připadáte si adekvátně finančně ohodnocen/a?

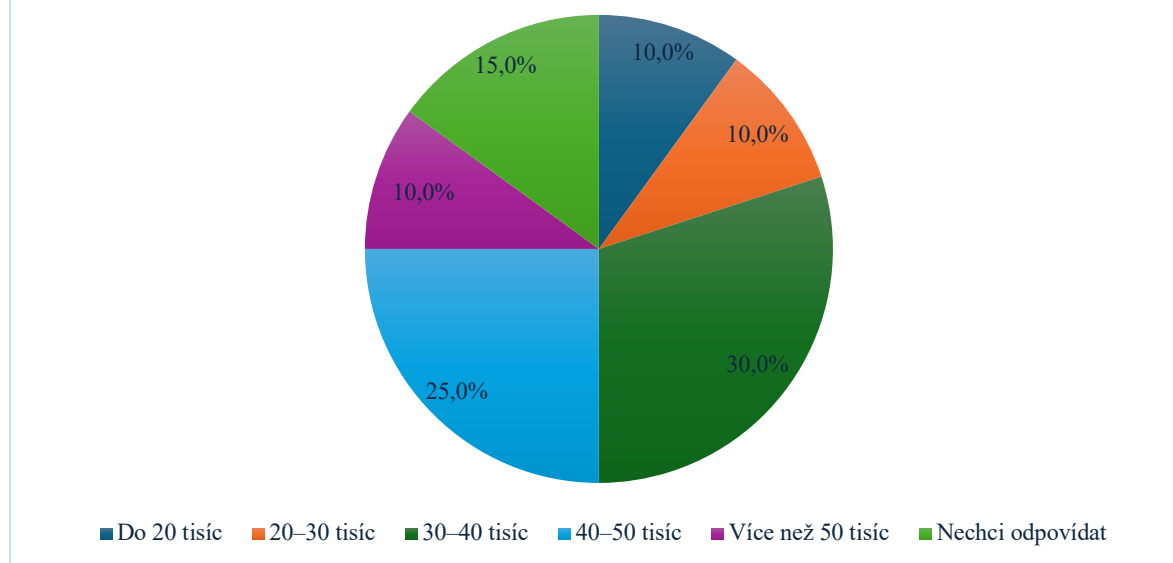

- Ano
- Ne
- Ano, vzhledem ke stavu nakladatelského trhu nadprůměrně
- Ano, ale pouze se započtením bonusů a občasných prémie

Obrázek č. 23: Pocit adekvátního finančního ohodnocení u interních redaktorů.

Na otázku týkající se měsíčního platového ohodnocení (se započtením odměn) se rozhodlo neodpovědět 15 % respondentů. Zbýlých 85 % odpovědělo následovně: pro 10 % respondentů je mzda nižší než 20 tisíc Kč, mzda dalších 10 % respondentů se pohybuje v rozmezí 20–30 tisíc Kč, pro 30 % respondentů je rozmezí 30–40 tisíc Kč, 25 % respondentů se pohybuje mezi 40–50 tisíci Kč a posledních 10 % si vydělá více než 50 tisíc Kč. Je však vhodné doplnit, že otázka nerozlišovala mezi hrubým a čistým příjmem, což mohlo přispět k širšímu rozptylu odpovědí a ovlivnit tak přesnost výsledného rozmezí.

Jaké je vaše měsíční platové ohodnocení se započtením odměn?

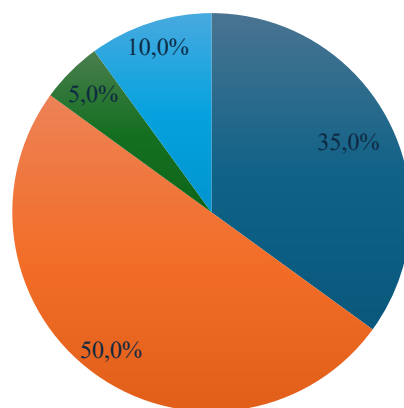
Obrázek č. 24: Průměrné měsíční platové ohodnocení interního redaktora se započtením odměn.

Jelikož jsme od počátku předpokládali, že bude problematika financí komplexní, doplnili jsme do výzkumu také otázku, zda redaktory tato práce uживí. Výzkum ukázal, že pozice nakladatelského redaktora „pohodlně uживí“ pouze 35 % respondentů. Dalšíh 10 % respondentů práce sice uживí, ale zároveň ji kombinují i s dalším zdrojem příjmu (např. externí redakce či práce pro odlišné instituce) a 50 % toto povolání neuживí a jsou nuceni ho kombinovat s dalším zdrojem příjmu.

Pět procent respondentek uvedlo, že je práce uживí, ale jejich současný životní styl musí být dofinancován manželem – bez jeho finanční podpory by si například nemohly dovolit bydlení v Praze. Tuto problematiku potvrdil a rozšířil dotazník i rozhovory: ačkoli jsou někteří redaktoři interní součástí nakladatelství, stále pracují na živnostenský list a platba sociálního a zdravotního pojištění jim ubírá velkou část z platového ohodnocení. Respondenti potvrdili, že bez stálého zaměstnání jejich partnera či partnerky by s tímto OSVČ příjmem vyžili jen s obtížemi.

Tento problém je spojen také se získáváním půjček – pro mnoho bank nejsou živnostenské příjmy tohoto typu pro schválení půjčky dostačující, což jen posiluje závislost redaktorů na jejich partnerech zaměstnaných mimo nakladatelský sektor.

Uživí vás tato práce, nebo jste nucen/a kombinovat různé zdroje příjmu?

- Ano, tato práce mě uživí
- Ne, musím kombinovat různé zdroje příjmu
- Ano, ale jsem závislá na dofinancování manželem
- Ano, ale jsem aktivní i v dalších institucích nebo projektech

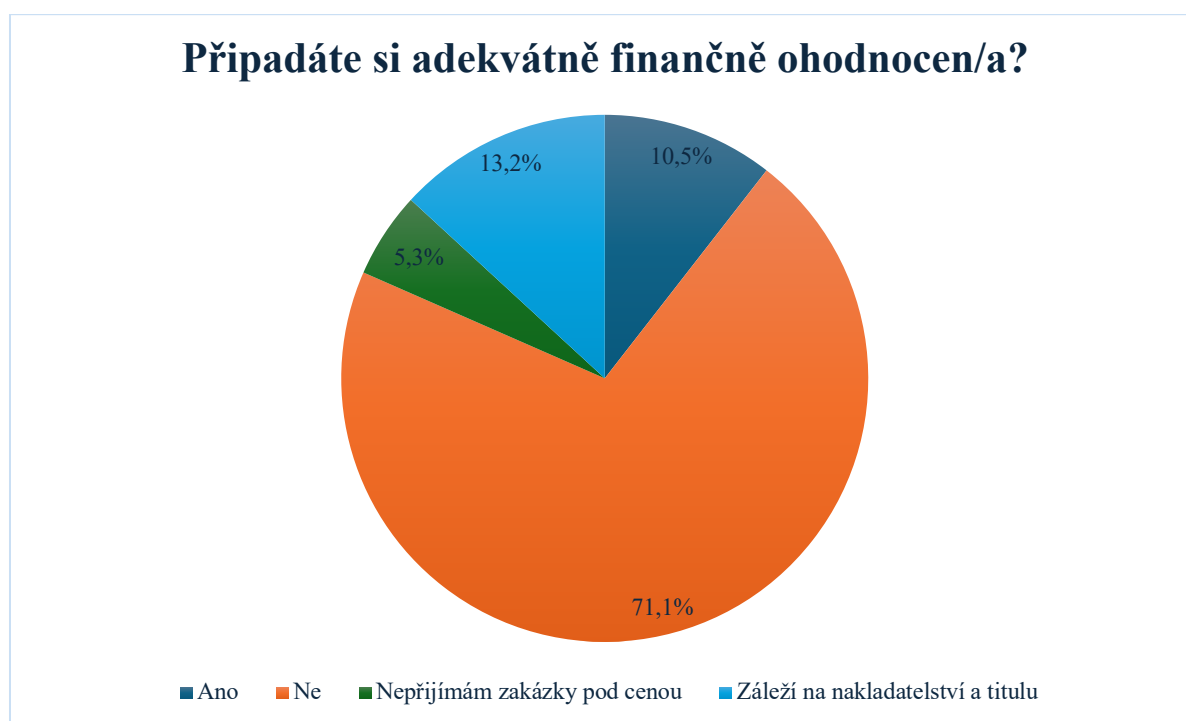
Obrázek č. 25: Uživí toto povolání interní redaktory, nebo jsou nuceni kombinovat různé zdroje příjmu?

Problematika financí je ovšem úzce spojená i s velikostí nakladatelství. Zatímco v malých a středních nakladatelstvích je finanční ohodnocení nižší (ale dle slov Tomkové ho např. konkrétně v Argu „kompenzuje“ výjimečný kolektiv a klouzavá pracovní doba), ve velkých subjektech jako Albatros Media je plat zaměstnaných redaktorů ve srovnání s redaktory z jiných nakladatelství nadstandardní. V korporátním prostředí je zároveň možnost kariéerního růstu k pozicím s ještě vyšším platovým ohodnocením (např. manažerské pozice) – jak ovšem zmiňuje Tošovská, v těchto pozicích se pracovní náplň proměňuje a zaměstnanci už se k samotné práci s textem dostanou pouze minimálně.

Jsme si ovšem vědomi toho, že finanční ohodnocení redaktorů souvisí také s komplexním systémem financování celého nakladatelství, jak již bylo zmíněno v kapitole 4.4. Nedostatečně vysoká mzda interních redaktorů není dána nevolí šéfredaktorů či majitelů nakladatelství, ale tím, že český knižní trh řadíme mezi trhy střední velikosti (viz 4.3.1.) s vysokou knižní produkcí a ve většině případů finanční návratnost není tak vysoká, aby pokryla náklady a zároveň poskytla nakladatelstvím větší zisk.

5.2.12. Finanční ohodnocení externího redaktora

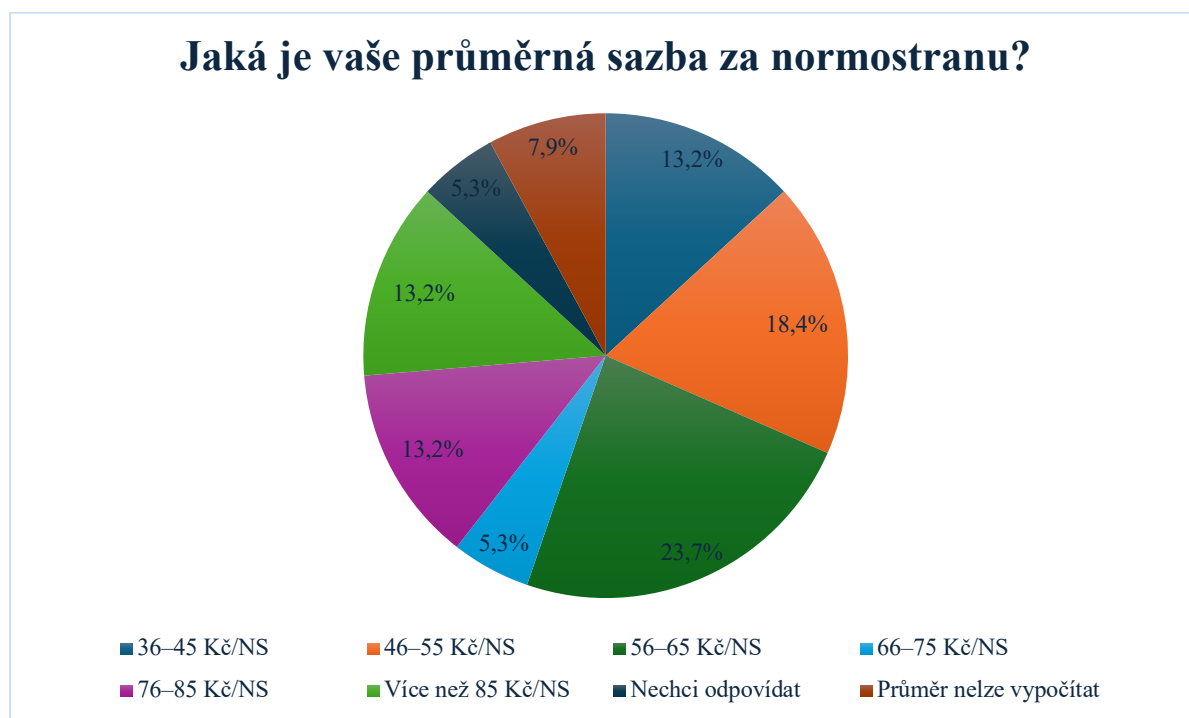
Struktura otázek pro externí redaktory byla v podstatě stejná jako pro redaktory interní. Nejprve nás zajímalo, zda si připadají adekvátně finančně ohodnoceni. Odpovědi nebyly překvapivé: pouze 10,5 % externistů si připadá adekvátně finančně ohodnoceno, 71,1 % přijde odměna nedostačující. Třináct procent (13,2 %) redaktorů se shodlo na tom, že záleží na nakladatelství a titulu – některé nabídky jsou ohodnoceny adekvátně, některé naopak. Přes pět procent (5,3 %) redaktorů dále uvedlo, že nepřijímá zakázky pod cenou.

Obrázek č. 26: Pociť adekvátního finančního ohodnocení u externích redaktorů.

Pro získání lepší představy o podmínkách práce externích redaktorů dotazník obsahoval otázku na průměrnou sazbu za normostranu. Přes pět procent (5,3 %) redaktorů se rozhodlo neodpovědět a téměř osm procent (7,9 %) odpovědět nedokázalo, jelikož se prý sazby u jednotlivých nakladatelů odlišují natolik, že průměr nelze vypočítat. Nejnižší částky se pohybovaly v rozmezí 36–45 Kč/NS (13,2 %). Pro 18,4 % respondentů se jednalo o 46–55 Kč/NS, nejčastější odpovědí (23,7 %) bylo 56–65 Kč/NS, 66–75 Kč se objevilo

u 5,3 % respondentů a 13,2 % respondentů uvedlo částku 76–85 Kč/NS. Více než 13 procent (13,2 %) externistů rediguje za průměrnou sazbu vyšší než 85 Kč/NS.

Obrázek č. 27: Průměrná sazba za normostranu u externích redaktorů.

Pro získání celistvější představy o finančním zázemí se následující otázka výzkumu zaměřovala na minimální sazbu, za kterou jsou externí redaktori ochotni pracovat. Odpovědi se odlišovaly mnohdy o desítky Kč. Jelikož se jednalo o otevřenou otázku, pokusíme se odpovědi shrnout v tabulce. Několik redaktorů specifikovalo, že u nižších položek se jedná o sazbu za jedno čtení a u vyšších i za nějaké další služby. Někteří respondenti nebyli ochotni na otázku odpovědět – častým udáním důvodu byla práce pro známé a kamarády, kterou dělají téměř pro bono a nechtějí ji tedy do výzkumu zahrnovat.

MINIMÁLNÍ SAZBA ZA NORMOSTRANU	POČET
30–39 Kč	3
40–49 Kč	7
50–59 Kč	9
60–69 Kč	4
70–79 Kč	5

80–89 Kč	3
90–100 Kč	3
Nechci odpovídat	4

Tabulka č. 6: Minimální sazba za normostranu, za kterou je externí redaktor ochoten pracovat.

Následující otázka se zaměřovala na ideální sazbu za normostranu, kterou externisté považují za vhodnou. Otázka byla opět otevřená, postupujeme tedy obdobně jako u té předchozí – výsledky se pokusíme shrnout v tabulce. Respondenti mnohdy uvedli určité rozmezí a vzhledem k tomu, že se jedná o ideální výši odměny, jsme se rozhodli pro potřeby výzkumu započítat vyšší částku. Mnoho respondentů také uvedlo, že rozhodujícím faktorem v sazbě za normostranu je kvalita překladu – do otázek ovšem nelze zahrnout všechny proměnné ovlivňující pracovní proces. Jsme si však vědomi, že výsledky mohou být mírně zkreslené, neboť redakční práce (a její platové ohodnocení) vždy velmi úzce souvisí s konkrétními tituly, na nichž redaktor pracuje.

Sazby jsou opět počítány za jedno čtení – pouze v jednom případě respondent uvedl 140 Kč za redakci s kolací a korekturu sazby. Tři respondenti také zmínili, že by uvedenou částku přijali pouze za předpokladu, že by byla navýšena sazba i překladateli (dva respondenti navrhují, aby sazba pro překladatele byla trojnásobná). V odpovědích se objevil taky nápad platit redakci od hodiny, čímž by se alespoň částečně vyřešily problémy s redigováním špatných překladů.

Z výsledků vyplývá následující: jeden respondent uvedl jako ideální částku 50 Kč/NS, čtyři 60–79 Kč/NS, šest 80–99 Kč/NS, patnáct 100–119 Kč/NS, devět 120–150 Kč/NS, jeden 200 Kč/NS a dva respondenti si nebyli jistí, a tak neodpověděli nic.

IDEÁLNÍ SAZBA ZA NORMOSTRANU	POČET
50 Kč	1
60–79 Kč	4
80–99 Kč	6
100–119 Kč	15
120–150 Kč	9
200 Kč	1

Nevím	2
-------	---

Tabulka č. 7: Ideální sazba za normostranu dle externích redaktorů.

Pro srovnání jsme se na totéž zeptali i interních redaktorů – kolik byste externistům platili za normostranu v ideálním světě bez finančních omezení?

Ve čtyřech případech se jednalo o 60–79 Kč/NS, ve dvou o 80–99 Kč/NS, čtyři další respondenti uvedli 100–119 Kč/NS, dva 120–160 Kč/NS, jeden 200 Kč/NS. Pět respondentů se rozhodlo neodpovědět nebo si nebylo odpovědi jisto. Jeden respondent odpověděl 40–50 % honoráře překladatele. Poslední respondent by dal externistům nejraději „všechno zlato světa“.

IDEÁLNÍ SAZBA ZA NORMOSTRANU	POČET
60–79 Kč	4
80–99 Kč	2
100–119 Kč	4
120–160 Kč	2
200 Kč	1
Nevím nebo nechci odpovídat	5
40–50 % honoráře překladatele	1
Všechno zlato světa	1

Tabulka č. 8: Ideální sazba za normostranu pro externích redaktory očima interních redaktorů.

Pro kompletní srovnání finanční situace interních a externích redaktorů jsme se i externistů zeptali na otázku, zda je tato práce uživí. Sto procent respondentů se shodlo na tom, že je práce neživí a jsou nuceni kombinovat různé zdroje příjmu. Tři respondenti uvedli, že je pro ně redigování zpestřením k překladatelskému řemeslu (domníváme se však, že z řad externistů bylo překladatelů mnohem více). Tři respondenti uvedli, že mají jiné zaměstnání a redakce je pro ně v podstatě koníčkem.

Zde můžeme znovu připomenout slova Michala Zahálky, jenž v rozhovoru uvedl, že dokud se platové ohodnocení externích redaktorů nezlepší, bere ho spíše jako volnočasovou aktivitu, za niž dostane „kapesné“, než jako seriózní povolání. Je ovšem důležité připomenout,

že i problematika honorářů externích redaktorů je spojena s velikostí českého trhu a tvorbou ceny knihy, jak už bylo zmíněno v kapitole 5.2.11.

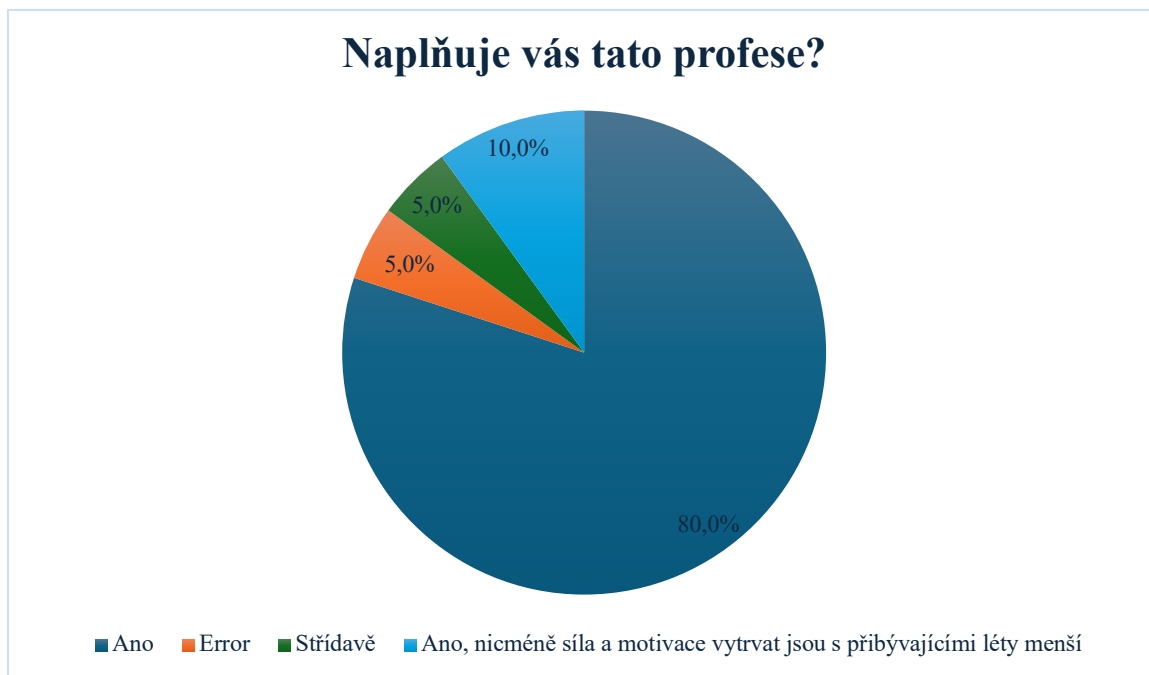

Obrázek č. 28: Uživí toto povolání externí redaktory, nebo jsou nuceni kombinovat různé zdroje příjmu?

5.2.13. Wellbeing redaktorů: celková spokojenost, pracovní zázemí a nejpálčivější problémy tohoto řemesla

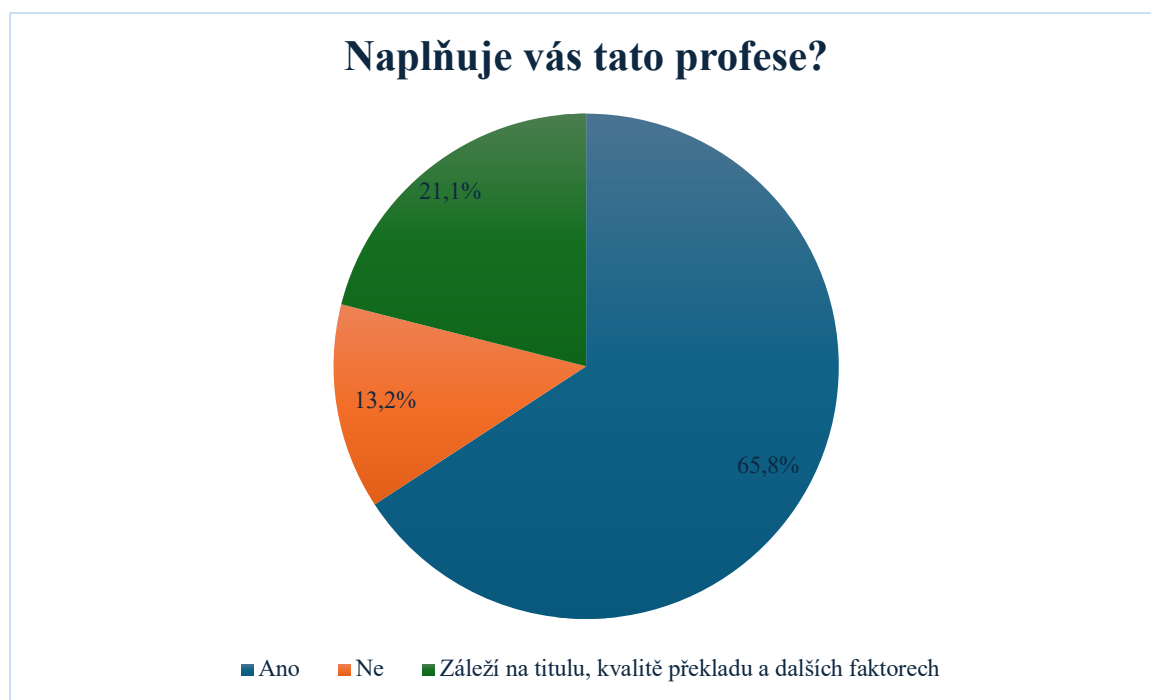
S přihlédnutím k finanční situaci redaktorů nás při výzkumu zajímalo, jaká je jejich obecná pracovní spokojenost, proto jsme se rozhodli redaktorům položit několik otázek přímo mířených na jejich wellbeing.

Na otázku, zda je tato profese naplňuje, odpovědělo 80 % interních redaktorů „ano“. Pět procent neodpovědělo, pět procent odpovědělo „střídavě“ a deset procent se shodlo na tom, že ano, nicméně síla a motivace vytrvat jsou s přibývajícimi léty menší.

Obrázek č. 29: *Naplňuje tato profese interní redaktory?*

Externisté vyplňovali otázku následovně: přes šedesát procent (65,8 %) odpovědělo ano. Zatímco u interních redaktorů se odpověď „ne“ neobjevila, externisté ji zaškrtnuli ve více než třinácti procentech (13,2 %). Přes dvacet procent (21,1 %) uvedlo, že velmi záleží na titulu, kvalitě překladu a dalších faktorech. Ve dvou případech se objevila ztráta motivace z důvodu špatného finančního ohodnocení a jednou byla zmíněna i sociální izolace, jež neprospívá obecné spokojenosti redaktora.

Obrázek č. 30: Naplňuje tato profese externí redaktory?

Dalším zkoumaným parametrem bylo místo, kde redaktori pracují. Jsme si totiž vědomi toho, že možnost práce z domova může být velkou motivací, nicméně možnost sdílení pracovního prostoru v kolektivu přináší z dlouhodobého hlediska také velké benefity.

Práci interního redaktora vykonává 35 % respondentů v kanceláři nakladatelství, kde disponuje vlastním místem, a 40 % pracuje především z domova, ale i na vlastním místě v kanceláři. Pět procent respondentů pracuje pro zaměstnavatele výhradně z domova, pro pět procent je domov kanceláří, neb jsou majiteli vlastního nakladatelství. Patnáct procent interních nakladatelů střídá práci z domova s prací v kanceláři (v různých poměrech závislých na aktuální osobní i pracovní situaci).

Ivana Tomková k tomuto tématu doplňuje, že využívá dny práce doma spíše k redigování a dny v kanceláři spíše k administrativním úkolům. Všechny dotazované redaktorky se totiž shodly v tom, že práce z domova je sice velkým přínosem (zejména pak v kombinaci s péčí o děti), nicméně v kanceláři se osobně domluví mnohem více věcí.

Obrázek č. 31: Pracovní zázemí interních redaktorů.

U externích redaktorů se objevovalo širší spektrum odpovědí. Téměř sedmdesát procent (68,4 %) nedisponuje žádným místem v kanceláři (např. v jiném zaměstnání). Přes jednadvacet procent (21,1 %) sice místo v kanceláři v rámci jiné profese má, rediguje ovšem primárně z domova. Přes pět procent (5,3 %) rediguje především v kanceláři jiného zaměstnání, jelikož to jeho zaměstnavatel umožňuje. Přes pět procent (5,3 %) je schopno pracovat odkudkoli (např. kavárny). Michal Zahálka také zmiňuje, že v rámci svého dalšího povolání musí hodně cestovat a velkou část redakcí tedy odbavuje po cestách vlakem. Několik respondentů zmínilo, že jako OSVČ disponují pohodlnou domácí kanceláří, již by za nic nevyměnili.

Obrázek č. 32: Pracovní zázemí externích redaktorů.

Jelikož jedním z cílů výzkumu je zmapovat současnou situaci redaktorů a jejich aktuální potřeby, jedna z posledních otázek se týkala nejpálčivějších problémů, jež redaktory trápí. Redaktorům bylo nabídnuto několik odpovědí, případně mohli přidávat vlastní. Mohli také zvolit více možností.

Jako největší problém se ukázalo zahlcení úkoly a nemožnost soustředit se na jednu aktivitu pořádně (administrativní povinnosti vedle samotné redakční práce apod.) – tuto možnost zvolilo čtrnáct redaktorů z dvaceti. Na druhém místě se umístila nutnost vydávání komerčních titulů vs. chuť vydávat zajímavé tituly, které možná nebudou tak úspěšné – tento problém trápí deset respondentů. Třetí místo patří jednání s lidmi – zejména pak komunikace s překladateli či hledání externích redaktorů, to vše za nedostatečného rozpočtu – tento problém zaškrtnulo sedm respondentů. Na čtvrtém místě se umístila nutnost podřízovat se marketingovému oddělení a dalším aktérům v procesu přípravy titulu – zaškrtnulo šest respondentů. Pátým problémem byla práce s textem jako takovým. Zmíněna byla jmenovitě problematika špatných překladů: jeden respondent ji nazval jako „dřinu, která nemusela být“ – přehnaně náročné redigování vnímá jako problém pět respondentů. Dva respondenti zmínili celkové finanční

podhodnocení profese. Jeden respondent zmínil problém „nedostatečné propagace“ a jeden neodpověděl.

NEJPALČIVĚJŠÍ PROBLÉM REDAKTORSKÉ PRÁCE	POČET
Zahlčení úkoly a nemožnost soustředit se na jednu aktivitu pořádně	14
Nutnost vydávání komerčních titulů vs. chuť vydávat zajímavé tituly, které možná nebudou tak úspěšné	10
Jednání s lidmi (např. komunikace s překladatelem či hledání externistů s nedostatečně velkým rozpočtem apod.)	7
Nutnost podřizovat se marketingovému oddělení a dalším	6
Práce s textem (např. opravování špatných překladů)	5
Finanční podhodnocení	2
Nedostatečná propagace	1
Error	1

Tabulka č. 9: Nejpalčivější problémy redaktorské práce dle interních redaktorů.

Na stejně strukturovanou otázku odpovídali i externisté. V jejich případě se jako nejpalčivější problém jeví práce s textem jako taková (19 respondentů). Na druhém místě se umístilo finanční podhodnocení (10 respondentů). Nutnost vydávání komerčních titulů obsadila místo třetí (9 respondentů), následuje jednání s lidmi (7 respondentů) a nutnost podřizovat se marketingovému oddělení (5 respondentů). Zahlčení úkoly obsadilo šesté místo (3 respondenti). Jednotlivě se objevila také kritika strategie interních nakladatelů ušetřit, jež je spojená s výběrem nezkušených překladatelů, a vede tak k textům složitým pro redigování. Zmíněna byla i nízká kvalita textů, z nichž jsou pořizovány překlady – redaktor konkrétně zmiňoval překlady z druhé ruky, zejména původně ruské či ukrajinské texty překládané do češtiny přes angličtinu.

NEJPALČIVĚJŠÍ PROBLÉM REDAKTORSKÉ PRÁCE	POČET
Práce s textem (např. opravování špatných překladů)	19
Finanční podhodnocení	10
Nutnost vydávání komerčních titulů vs. chuť vydávat zajímavé tituly, které možná nebudou tak úspěšné	9

Jednání s lidmi (např. komunikace s překladatelem či hledání externistů s nedostatečně velkým rozpočtem apod.)	7
Nutnost podřizovat se marketingovému oddělení a dalším	5
Zahlcení úkoly a nemožnost soustředit se na jednu aktivitu pořádně	3
Snaha nakladatelů ušetřit a konsekvence tohoto rozhodnutí	1
Překlady z druhé ruky	1

Tabulka č. 10: Nejpalčivější problémy redaktorské práce dle externích redaktorů.

Pořadí problémů je u interních a externích redaktorů v podstatě stejné, jediným větším rozdílem je otázka financí. Domníváme se, že je to způsobené tím, že interní redaktoři jsou zaměstnaní a mají tak větší finanční jistotu než osoby na volné noze, jimiž je většina externistů.

V návaznosti na wellbeing nás v závěru také zajímalo, co by mohlo zlepšit pracovní spokojenost redaktorů. Odpovědi byly otevřené, proto se pokusíme o stručné shrnutí získaných poznatků.

Mezi nejčastěji zmiňovanými možnostmi bylo zlepšení financování – nejen konkrétních odměn (ať už zvyšování platů pro interní redaktory nebo sazeb za normostranu pro ty externí), ale vůbec celého sektoru. Dle některých respondentů by narovnání finančních poměrů umožnilo spolupráci s širším spektrem šikovných a motivovaných spolupracovníků. Zjednodušení redakční práce by pomohlo i zvýšení odměn pro překladatele – několik respondentů zmínilo, že snaha nakladatelství ušetřit se velmi často odráží právě v najímání nekvalifikovaných a nezkušených překladatelů. Vyšší odměny pro překladatele by dle respondentů znamenaly kvalitněji odvedené překlady a tím pádem méně náročné redakční úpravy textů. Obdobný předpoklad platí i pro zvýšení odměn redaktorů – respondenti v dotazníkovém šetření přiznali, že pokud redigování není dostatečně finančně ohodnoceno, nemají příliš velkou motivaci odvádět je s větší pečlivostí. Někteří externisté by uvítali i možnost alespoň částečného zaměstnání (např. práce na zkrácený úvazek) v nějakém nakladatelství, což by jim dodalo větší jistotu a zázemí, a díky tomu by mohli věnovat více energie kvalitní práci spíše než kombinování několika zdrojů příjmu, aby byli schopni platit sociální a zdravotní pojištění.

Jako problematické se ukazují i nakladatelství jako taková – u respondentů z řad interních redaktorů byla často zmíněna potřeba lepší organizace práce v rámci jednotlivých subjektů, lepší rozvržení (zejména administrativních) úkolů a menší tlak na počet vydaných titulů za rok. Touha po kvalitě spíše než po kvantitě se objevovala v odpovědích interních

i externích redaktorů opakovaně. Externisté dále zmiňovali i nevhodné chování nakladatelství a dožadovali se většího respektu ze stran nakladatelů – někteří z nich prý nejsou schopni docenit, co redakční práce vlastně obnáší, a mají nereálné požadavky. Dva respondenti se dokonce rozepsali o tom, jak jejich život zlepšil odchod z nakladatelství, kde byla přílišná orientace na zisk, nezáměr o kvalitu, velké plýtvání zdroji a nefér jednání se zaměstnanci.

Několikrát se objevily také poznámky týkající se obměny literární kultury (dle daného redaktora není u nás ani ve světě dostatek čtenářů pro zajímavé tituly a náročnější literaturu) nebo vzdělávání – od formalismu ke schopnostem kritického čtení.

Někteří externisté kombinující překladatelskou a redakční činnosti přiznali, že jim připadají problematické spíše podmínky pro překladatele než ty pro redaktory – obecně se ale objevovala potřeba změn podmínek pro OSVČ v kulturním sektoru.

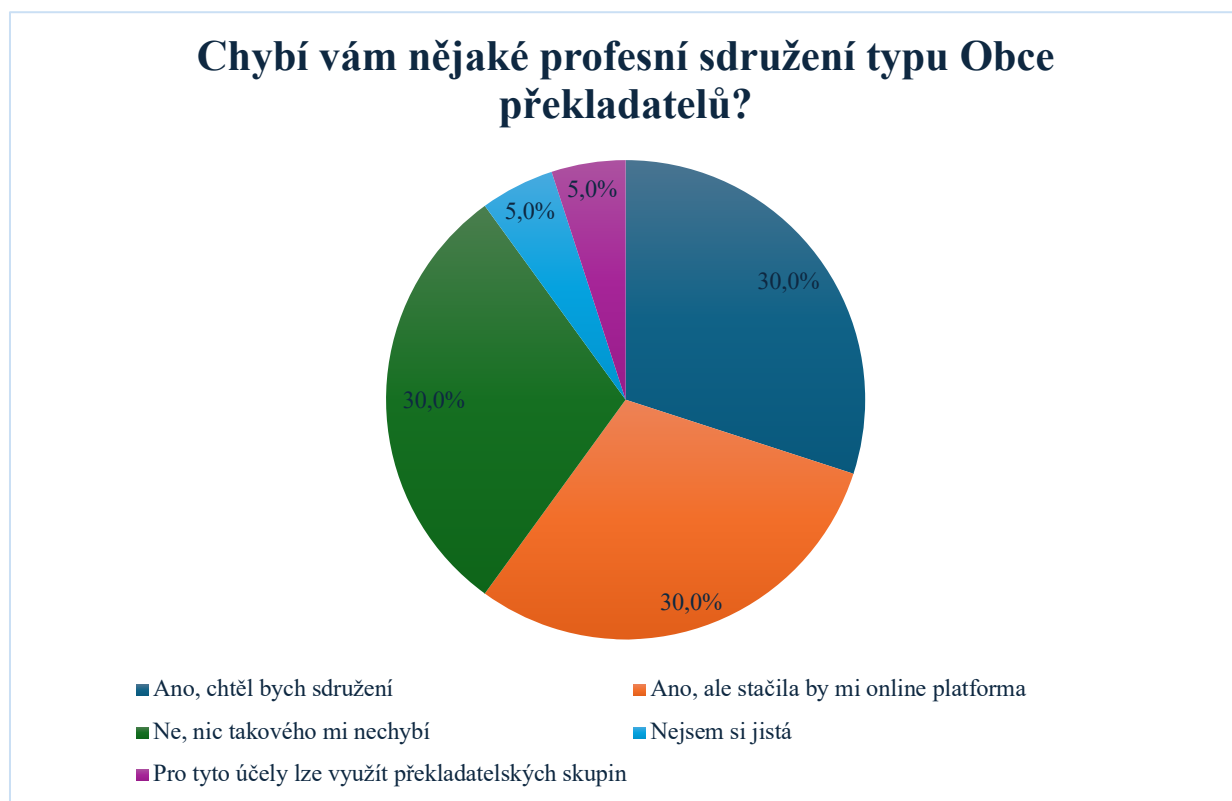
V neposlední řadě vzešla od externistů potřeba zvyšování povědomí o plánování času a zvládání administrativy pro OSVČ. Daný respondent by považoval za vhodné, aby byla tato témata součástí studia, případně aby na ně vznikaly kurzy sebevzdělávání (formou workshopů či přednášek) pro redaktory a překladatele.

5.2.14. Sdružení redaktorů?

Závěrečná otázka našeho dotazníku se týkala možnosti vzniku asociace (typu Obce překladatelů), jež by sdružovala redaktory, a dala tak příležitost ke sdílení kontaktů, nabízení zakázek a vyjednávání pracovních i finančních podmínek. Výzkum dokázal, že síť kontaktů a přátel je to, co z velké části drží tuto profesi pohromadě (připomeňme například, že v rámci získávání zakázek externích redaktorů byly osobní kontakty na prvním místě), což potvrdilo hypotézu, že rozšíření této sítě a možnost setkávat se v rámci komunity by mohlo být pro redaktory přínosné.

Třicet procent interních redaktorů se vyjádřilo jednoznačně pro vznik sdružení, dalším třiceti procentům by stačila pouze online varianta sdružení se sdílenou platformou. Deset procent z nich by vidělo pozitiva především v komunikaci s laickou i odbornou veřejností – osvěta o fungování nakladatelství a knižního trhu, komunikace s veřejností, ale i mezigenerační sdílení zkušeností by bylo pro dotazované redaktory velkým přínosem případného sdružení. Pět procent interních redaktorů se domnívá, že jelikož většina překladatelů i rediguje, není potřeba zakládat další organizaci. Pět procent respondentů si případnou existenci sdružení není jisto a třiceti procentům nic takového nechybí.

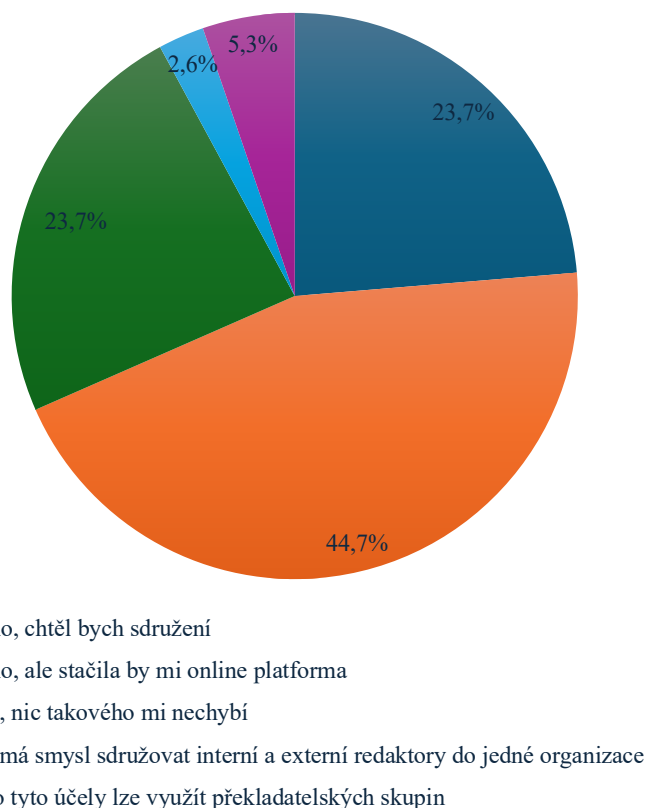
Chybí vám nějaké profesní sdružení typu Obce překladatelů?

Obrázek č. 33: Potřeba případného sdružení u interních redaktorů.

Z řad externistů bylo 23,7 % pro jednoznačný vznik sdružení a 44,7 % by stačila pouze online platforma. Přes pět procent (5,3 %) se shoduje s těmi interními v tom, že by tuto funkci mohla dostatečně pokrývat platforma Obce překladatelů. Necelá tři procenta (2,6 %) mají za to, že nemá smysl sdružovat interní a externí redaktory do jedné asociace. Více než třiatdvaceti procentům (23,7 %) externistů žádné podobné sdružení nechybí.

Chybí vám nějaké profesní sdružení typu Obce překladatelů?

Obrázek č. 34: Potřeba případného sdružení u externích redaktorů.

Dle Ivany Tomkové by bylo případné sdružení přínosnou pomocí v boji o odkup autorských práv – přímá domluva mezi redaktory by sloužila jako obrana proti umělému navyšování cen práv ze strany agentur. Zároveň by v rámci širší spolupráce mohlo probíhat doporučování konkrétních titulů mezi nakladatelskými subjekty. Jak ovšem podotýká Karolina Kadlecová, neexistuje žádná jistota, že si redaktori dokážou nezištně dávat tipy a aktivně spolupracovat na zlepšování českého literárního pole. V otázce soutěže o odkup autorských práv si Kadlecová není jistá, zda není na místě spíše nakladatelská platforma než přímo redaktorská. Michal Zahálka k případnému vzniku platformy dodává, že vidí problém i ve střetu zájmů – jelikož je mnoho redaktorů či šéfredaktorů zároveň překladateli, je otázka, zda jsou vůbec diskuse s otevřenou výměnou názorů na podobných platformách možné.

Z výsledků vyplývá, že většina redaktorů by o vznik sdružení (minimálně ve formě online platformy) stála. Z předchozích otázek usuzujeme, že by sdružení přispělo k rozšiřování

kontaktů (což vidíme stále jako jeden ze základů tohoto povolání) i socializaci (jejíž nedostatek se zdá být problémem některých externistů). Vytvořil by se tak nejen prostor pro diskusi o zlepšování pracovních a finančních podmínek redaktorů, ale také platforma umožňující komunikovat cíleně nabídku, vznik kurzů a workshopů rozvíjejících redaktorské kompetence (nejen v oblasti redakční práce jako takové, ale také v oblasti time managementu, možností využití AI atp.) a zlepšujících obecný wellbeing redaktorů.

6. ZÁVĚR

Tématem předkládané diplomové práce bylo povolání redaktora překladové beletrie. V teoretické části práce jsme zkoumali, zda je tato profese reflektována v teoriích překladu, stručně jsme popsali světový i český knižní trh a porovnali náplň tohoto povolání s anglofonním a frankofonním kontextem. Věnovali jsme se také teoretickému fungování nakladatelství i přípravě titulu k vydání a tomu, jak teorie reflektují redaktora.

Empirická část práce byla založena na deskriptivní analýze provedeného dotazníkového šetření. Tuto analýzu jsme doplnili také o odpovědi z kvalitativních rozhovorů vedených se čtyřmi redaktory – se zástupcem malého, středního a velkého nakladatelství, čtvrtým respondentem byl externí redaktor. V rámci výzkumu jsme zjišťovali, jakým způsobem probíhá příprava překladového titulu – jak konkrétně je do ní redaktor zapojen, jak funguje komunikace s překladatelem a jaké jsou největší problémy, jimž musí redaktor čelit. Důležitou součástí výzkumu byla také profesní spokojenost redaktorů, finanční ohodnocení a případná možnost založení sdružení redaktorů.

Při zkoumání vybraných studií z teorie překladu jsme dospěli k názoru, že není pravda, že by se redaktorům (jakožto dalším aktérům zapojeným do přípravy titulu k vydání) teorie před tzv. sociologickým obratem a po něm nevěnovaly. V kapitolách 4.1.1., 4.1.2. a 4.1.3. jsme dokázali, že teorie překladu okrajově komentují další aktéry v procesu (a tedy i interakci s někým, kdo zajišťuje revizi textu) již od samotného počátku zkoumání překladů (Nida, Darbelnet), a to dokonce i v československém kontextu (Levý, Popovič). Následně byli redaktoři zmiňováni i v rámci celého vývoje translatologie až do sociologického obratu (Toury, Lefevre, Gouanvic, Chesterman a další). Role redaktora v procesu překladu je diskutována i v dílech posledních dvaceti let (Lee, Zuccolo, Hersant). Tuto vstupní hypotézu jsme tedy v empirické části práce vyvrátili.

Druhou vstupní hypotézu jsme potvrdili – redaktory překladové beletrie se opravdu často stávají absolventi filologických a translatologických oborů (viz kapitola 5.2.1.). Nelze však jednoznačně určit, do jaké míry je toto povolání atraktivní pro čerstvé absolventy. Finanční ohodnocení redaktorů totiž nebývá vysoké a většina redaktorů (ať už interních, nebo externích) s ním není spokojena. Sto procent externích redaktorů redigování neuziví a padesát procent interních redaktorů je k dosažení potřebného finančního zabezpečení nuceno kombinovat i jiné zdroje příjmu (viz kapitoly 5.2.11 a 5.2.12.). Přesto však většinu redaktorů (interních

i externích) tato profese (s určitými výtkami) naplňuje. Pozitivní vztah k tomuto povolání je dle výzkumu založen především na jeho flexibilitě (ta je v případě interních redaktorů menší, nicméně stále poměrně velká v porovnání s jinými profesemi), která umožňuje jistou svobodu v organizaci pracovního času i ve výběru místa, z něhož redaktor pracuje (viz kapitola 5.2.13.). Další motivací je na základě výzkumu také možnost věnovat se v životě tomu, co danou osobu baví. V případě některých interních redaktorů je kladný vztah k této profesi doplněn také o kvalitní pracovní kolektiv v rámci nakladatelství. Velmi ovšem záleží, v jak velkém nakladatelském subjektu je daný redaktor zaměstnán, jelikož pracovní podmínky jsou v malých, středních a velkých nakladatelstvích velmi odlišné.

Pro případné zájemce z řad absolventů je ke zvážení, zda se věnovat této profesi jako zaměstnaný interní redaktor, či jako externista. Výzkum dokazuje, že interní redaktoři mají větší finanční jistotu (nemusí se například strachovat o odvody sociálního a zdravotního pojištění) a místo v kanceláři, z něhož mohou pracovat. Několik externích redaktorů však poznamenalo, že z nakladatelství odešli kvůli špatným podmínkám a neadekvátnímu jednání ze strany zaměstnavatele. Externisté mají bezpochyby větší svobodu ve výkonu povolání – často jsou však hůře placeni a jsou v rámci výkonu povolání jako OSVČ nuceni čelit dalším skutečnostem spojeným s vedením živnosti (viz kapitola 5.2.11.).

Jelikož dotazník vyplnilo téměř 60 redaktorů a čtyři další souhlasili s rozhovory v jejich volném čase, můžeme potvrdit i třetí hypotézu, a to že mezi redaktory překladové beletrie bude o podobný výzkum zájem. Tento fakt potvrzují i komentáře k dotazníku od jeho respondentů, kteří vyjádřili vděčnost, že se jejich profesí někdo zabývá, a prosili o následné zveřejnění výsledků.

Výzkum dále potvrdil také čtvrtou stanovenou hypotézu týkající se vzniku asociace redaktorů (viz kapitola 5.2.14.). Ze získaných dat vyplývá, že by většina interních i externích redaktorů založení sdružení redaktorů ocenila (část se vyjádřila čistě pro sdružení v rámci online platformy, část by preferovala plnohodnotnou asociaci), jelikož by jim ulehčilo profesní komunikaci. Vytvořil by se tak zároveň nový prostor k socializaci, sdílení zkušeností a případným tematickým akcím či workshopům.

Jsme si vědomi toho, že výzkum může působit jednostranně a subjektivně, jelikož se opírá výhradně o výpovědi redaktorů. Ukázalo se také, že zkoumané téma má i spoustu dalších aspektů, které nabízejí prostor pro hlubší analýzu. Širší perspektivy by bylo možné dosáhnout

zapojením rozhovorů s nakladateli, kteří by mohli přinést další pohled na klíčová témata výzkumu, jakým je například finanční ohodnocení. To by mohlo přispět k větší objektivitě výsledků.

V tomto kontextu se nabízí i úvaha o možnostech komparativního výzkumu. Srovnání situace českých redaktorů se zahraniční praxí by umožnilo lépe porozumět specifikům domácího knižního trhu a nakladatelského prostředí.

Obecně se však jedná o málo zpracované téma, jelikož většina textů zaměřených na redaktory se věnuje spíše redakční úpravě textů než profesním aspektům jako takovým. Naším cílem tedy bylo zpracovat alespoň základní přehled toho, co v českém kontextu znamená být redaktorem překladové beletrie. Věříme, že tato diplomová práce může sloužit jako východisko pro další vědecký výzkum v této oblasti.

7. BIBLIOGRAFIE

AUER, Radovan; FRÝBORTOVÁ, Erika; MAGERA, Ivo; RŮZHA, Filip; ŠTĚCH, Václav et al., 2024. *Zpráva o českém knižním trhu 2023/2024*. Online. SČKN. Dostupné z: <https://www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu/>. [cit. 2024-12-10].

BASSNETT, Susan, 1998. The Translation Turn in Cultural Studies. In: BASSNETT, Susan a GENTZLER, Edwin (ed.). *Constructing Cultures : Essays On Literary Translation Topics in Translation*. Multilingual Matters, s. 123–140. ISBN 9780585119526.

BOURDIEU, Pierre, 1986. The Forms of Capital. In: RICHARDSON, John (ed.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press, s. 241–258. ISBN 9780313235290. Dostupné také z: <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/fr/bourdieu-forms-capital.htm>.

BOURDIEU, Pierre a NICE, Richard, 1990. *The logic of practice*. Standford: Standford University Press. ISBN 0-8047-2011-8.

BOURDIEU, Pierre, 1998. *Teorie jednání*. Přeložila V. DVOŘÁKOVÁ. Praha: Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy. ISBN 80-7184-518-3.

BOURDIEU, Pierre, 2010. *Pravidla umění: geneze a struktura literárního pole*. Přel. P. KYLOUŠEK a P. DYTRT. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-364-7.

BUZELIN, Hélène, 2007. Translations “in the making.” In: WOLF, Michaela a FUKARI, Alexandra (ed.). *Constructing a sociology of translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, s. 135–170. ISBN 978-90-272-1682-3.

BRUNETTE, Louise, 2007. Relecture–révision, compétences indispensables du traducteur spécialisé. *Traduction spécialisée : pratiques, théories, formations*. Roč. 10, s. 225–234.

CÍSAŘ, Jaroslav, 2010. *Knihy a tisk: Studie o sociálně ekonomickém potenciálu kulturních a kreativních průmyslů v České republice*. Praha. Institut umění - Divadelní ústav. Dostupné z: <https://www.culturenet.cz/coKmv4d994Swax/uploads/2017/03/Knihy-a-tisk-Kulturní-a-kreativní-průmysly-v-ČR.pdf> [cit 2025-3-31].

DARBELNET, Jean, 1977. Niveaux de la traduction. *Babel*. Roč. 23, č. 1, s. 6–17. ISSN 0521-9744.

DISMAN, 2021. *Jak se vyrábí sociologická znalost Příručka pro uživatele*. Karolinum. ISBN 978-80-246-5053-1.

DUFKOVÁ, Vlasta; DVOŘÁK, Libor; FLEMROVÁ, Alice; FRÖHLICH, František; GÁLOVÁ, Dana et al., 2007. Překladatel a redaktor: Anketa. Online. *Souvislosti*. Roč. 18, č. 1. Dostupné z: <http://www.souvislosti.cz/clanek.php?id=573>. [cit. 2024-11-27].

GUANVIC, Jean-Marc, 2002. The Stakes of Translation in Literary Fields. *Across Languages and Cultures*. Roč. 3, č. 2, s. 159-168. ISSN 1588-2519.

GUANVIC, Jean-Marc, 2007. Objectivation, réflexivité et traduction. Pour une re-lecture bourdieusienne de la traduction. In: FUKARI, Alexandra, WOLF, Michaela (ed.). *Constructing a Sociology of Translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, s. 79–92. ISBN 978-90-272-1682-3.

HOLMES, James, 1972. The Name and Nature of Translation Studies. *Translated !*. S. 66–80. Amsterdam: Rodopi.

HERNÁNDEZ MORIN, Katell, 2009. Pratiques et perceptions de la révision en France. *Traduire*. Č. 221, s. 58–78. Dostupné z: <https://doi.org/10.4000/traduire.368>. [cit. 2024-12-16].

HERSANT, Patrick, 2019. La troisième main : réviser la traduction littéraire. In: HERSANT, Patrick a HARTMANN, Esa. *Au miroir de la traduction. Avant-texte, intratexte, paratexte*. Editions des archives contemporaines, s. 45-70. ISBN 9782813003089.

HORGUELIN, Paul A. a BRUNETTE, Louise, 1999. Pratique de la révision. Online. *Meta*. Roč. 44, č. 2, s. 386–388. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.7202/002186ar>. [cit. 2024-11-27].

HORGUELIN, Paul A. a PHARAND, Michelle, 2022. *Pratique de la révision*. 4. PUM. ISBN 978-2-7606-4606-3.

CHESTERMAN, Andrew, 2006. Questions in the sociology of translation. In: DUARTE, João Ferreira; ROSA, Alexandra Assis a SERUYA, Teresa (ed.). *Translation Studies at the Interface of Disciplines*. John Benjamins Publishing Company, s. 9–28. ISBN 90 272 1676 2.

CHESTERMAN, Andrew, 2017. The name and nature of Translator Studies. In: CHESTERMAN, Andrew. *Reflections on Translation Theory : Selected Papers 1993 - 2014*. John Benjamins Publishing Company, s. 323–330. ISBN 978-90-272-5878-6.

CHROMÝ, Jan, 2014. *Práce s empirickými daty. Příručka pro studenty*. Prague [Czech Republic: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-2801-5.

LEE, Hyang, 2006. Révision : Définitions et paramètres. Online. *Meta*. Roč. 51, č. 2, s. 410–419. Dostupné z: <https://doi.org/10.7202/013265ar>. [cit. 2024-11-29].

LEFEVERE, Andre., 2017. *Translation, rewriting, and the manipulation of literary fame*. Revised and english. London: Routledge. ISBN 1-315-45849-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9781315458496>.

LEVÝ, Jiří a HAUSENBLAS, Karel, 1998. *Umění překladau*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Praha: Železný. ISBN 80-237-3539-X.

MOSSOP, Brian; TEIXEIRA, Carlos a HONG, Jungmin, 2020. *Revising and editing for translators*. Fourth edition. London: Routledge, Taylor & Francis Group. ISBN 1-315-15899-X.

MUNDAY, Jeremy, 2016. *Introducing translation studies: theories and applications*. Fourth Edition. London: Routledge. ISBN 978-1-138-91255-7.

NIDA, Eugene, 1964. *Toward a Science of Translating*. E. J. Brill. ISBN 978-9004026056.

PISTORIUS, Vladimír, 2019. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. Čtvrté, aktualizované vydání. Příbram: Pistorius & Olšanská. ISBN 978-80-7579-059-0.

POPOVIČ, Anton, 1975. *Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Bratislava: Tatran. ISBN (viaz.).

PŘIBÁŇ, Michal; KOŠNAROVÁ, Veronika a PŘIBÁŇOVÁ, Alena, 2013. *Odeon*. Online. Slovník české literatury po roce 1945. 2014. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362>. [cit. 2024-11-27].

RAKEFET, Sela-Sheffy, 2000. The Suspended Potential of Culture Research in TS. Online. *Target*. Roč. 12, č. 2, s. 345–355. Dostupné z: <https://doi.org/10.1075/target.12.2.16sel>. [cit. 2024-11-29].

RUBÁŠ, Stanislav, 2012. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2054-3.

SEDLÁČEK, Jakub et al., 2023. *Neviditelné řemeslo*. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7637-401-0.

SKOTAREK, Dariusz Jan, 2023. The Importance of the Editor in Translation. Online. *Między Oryginałem a Przekładem*. Roč. 29, č. 2, s. 127–144. Dostupné z: <https://doi.org/10.12797/MOaP.29.2023.62.07>. [cit. 2024-11-29].

SVOBODA, Tomáš. 2020. Model translatologické analýzy podle Jiřího Levého. In M. A. Vega Cernuda, P. Mračková Vavroušová, P. Martino-Alba a M. J. Cuenca Drouhard. *Hispanística y traductología: dos pasiones. Jana Králová in honorem*. Madrid: OMMPRESS, col. Traducción/MHISTRAD.

ŠEBEK, Josef, 2019. *Literatura a sociálně: Bourdieu, Williams a jejich pokračovatelé*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-925-2.

ŠIMEČEK, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří, 2014. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2404-6.

ŠMRHA, Jan, 2013. *André Lefevere a jeho manipulační škola*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.

ŠŤASTNÁ, Eliška, 2023. *Fenomén pevné ceny knih*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

TOURY, Gideon, 2004. The Nature and Role of Norms in Translation. In: VENUTI, Lawrence (ed.). *The Translation Studies Reader*. 2nd. Taylor & Francis e-Library, s. 198-213. ISBN 0-203-44662-3.

TOURY, Gideon, 2012. *Descriptive translation studies – and beyond*. Rev. ed. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. ISBN 1-283-89496-3.

TRÉHONDART, Nolwenn, 2023. La relecture sensible : vers une conscientisation du « savoir-lire éditorial » ? Online. *Mémoires du livre – Studies in Book Culture*. Roč. 13, č. 2, s. 1–29. ISSN 1920-602X. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.7202/1100569ar>. [cit. 2024-11-27].

VANĚK, Miroslav, 2003. *Orální historie. Metodické a "technické" postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0718-3.

WOLF, Michaela a FUKARI, Alexandra, c2007. *Constructing a sociology of translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. ISBN 978-90-272-1682-3.

ZUCCOLO, Elena, 2013. *Rigueur et passion: essai sur la révision linguistique*. Québec, Lévis: Fondation littéraire Fleur de Lys. ISBN 978-2-89612-425-1.

Další zdroje

Euromedia Group, 2024. Online. Dostupné z: <https://www.euromedia.cz>. [cit. 2024-11-27].

GRADA PUBLISHING. *Značky nakladatelství*. © 2024. Online. Dostupné z: <https://www.grada.cz/nakladatelstvi-grada/znacky-nakladatelstvi/>. [cit. 2024-11-27].

HIMMEL, Petr, 2025. Korespondence z dubna 2025, archiv autorky.

CHARVÁTOVÁ, Anežka; JINDŘIŠKOVÁ, Jitka; TOMÁŠ, Filip; ELIÁŠ, Petr a ZELENKA, Jan, 2018. *Ztraceni v překladu III: Bez redakce to nejde!*. Online. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=O6YVWWqDuaw>. [cit. 2024-11-27].

JŮZL, Jindřich, 2025. Korespondence z dubna 2025, archiv autorky.

KOČÍ, Antonín, 2025. Korespondence z dubna 2025, archiv autorky.

NOVÁK, Pravomil, 2024. Korespondence z prosince 2024, archiv autorky.

8. PŘÍLOHY

8.1. Příloha č. 1 – dotazník pro redaktory

OTÁZKA Č. 1

Jaké je vaše pohlaví?

- Žena
- Muž

OTÁZKA Č. 2

Věk

OTÁZKA Č. 3

Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- ZŠ
- SŠ
- Univerzitní vzdělání: upřesněte, co jste studoval/a.

OTÁZKA Č. 4

Kde bydlíte? (Zaškrtněte pouze jednu možnost)

- Ve velkém městě
- V blízkosti velkého města
- V menším městě
- Na vesnici
- Na samotě
- V zahraničí

OTÁZKA Č. 5

Pracujete jako:

- Nakladatelský redaktor
- Externí redaktor

Část pro nakladatelské redaktory

OTÁZKA Č. 6

V jakém nakladatelství působíte?

OTÁZKA Č. 7

Jak dlouho se této profesi věnujete?

- 1–5 let

- 5–10 let
- 10–15 let
- 15–20 let
- Déle než 20 let
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 8

Ve kterém roce vyšla poslední kniha, kterou jste redigoval/a?

OTÁZKA Č. 9

Podílíte se na výběru nových titulů?

- Ano
- Ne

Pokud ano:

OTÁZKA Č. 10

Vybíráte knihy na základě (možnost zaškrtnout i více možností)

- Zahraničních literárních ocenění
- Doporučení překladatele
- Vlastních rešerší na internetu
- Návštěv knižních veletrhů
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 11

Disponujete lektorským týmem?

- Ano
- Ne

OTÁZKA Č. 12

Podílíte se na získávání autorské licence?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 13

Provádíte kalkulaci titulu?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 14

Podílíte se přímo na získávání finanční podpory pro vydání titulu?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 15

Kteří další redaktoři jsou ve vašem nakladatelství do procesu přípravy titulu zapojeni? (např. výtvarný, odborný, jazykový atp.)

OTÁZKA Č. 16

Vybíráte překladatele sám/sama?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

Pokud ano

OTÁZKA Č. 17

Podle čeho si překladatele vybíráte?

OTÁZKA Č. 18

Jaký je váš primární způsob komunikace s překladatelem?

- Osobní schůzky
- E-mail
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 19

Jste nucen/a některé povinnosti delegovat? (Např. texty na záložky, anotace apod.)

- Ano
- Ne

Pokud ano – jaké?

OTÁZKA Č. 20

Kolik titulů zvládnete ročně připravit k vydání?

- 1–5
- 5–10
- Víc než 10

OTÁZKA Č. 21

S kolika externími redaktory spolupracujete?

- 1–5

- 5–10
- Více než 10
- S externími redaktory nespolupracuji

OTÁZKA Č. 22

V případě, že spolupracujete s externími redaktory, přibližně kolik titulů ročně jste nuceni jim delegovat?

- 1–5
- 5–10
- Více než 10
- S externími redaktory nespolupracuji

OTÁZKA Č. 23

V případě, že spolupracujete s externími redaktory, jakou jim průměrně platíte sazbu za NS a jakou sazbu za NS byste jim platili v ideálním světě bez rozpočtových omezení?

OTÁZKA Č. 24

Pozorujete a využíváte ve své profesi technologický pokrok?

- Ano, pozoruji pokrok v automatizovaných softwarech kontroly v textových editorech a využívám je.
- Ano, využívám veškeré dostupné technologie včetně generativní umělé inteligence (např. ChatGPT apod.)
- Ne, žádný výrazný technologický pokrok nepozoruji.
- Technologický pokrok pozoruji, ale raději se spoléhám na osvědčené postupy.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 25

Víte, kdo je to *sensitivity reader*, a uvítali byste tuto praxi i v ČR?

- Vím, praxi bych uvítal/a.
- Vím, ale praxi bych neuvítal/a.
- Nevím.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 26

Připadáte si adekvátně finančně ohodnocen/a?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 27

Jaké je vaše měsíční platové ohodnocení? Uveďte průměr se započtením odměn.

- Do 20 tisíc
- 20–30 tisíc
- 30–40 tisíc
- 40–50 tisíc
- Více než 50 tisíc
- Nechci odpovídat.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 28

Uživí vás tato práce, nebo jste nucen/a kombinovat různé zdroje příjmu?

- Ano, tato práce mě uживí.
- Ne, musím kombinovat různé zdroje příjmu.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 29

Kde nejčastěji pracujete?

- Mám vlastní místo v kanceláři a práci vykonávám hlavně z tohoto místa.
- Mám vlastní místo v kanceláři, ale práci vykonávám především distančně (z domu či odjinud).
- Nemám vlastní místo v kanceláři a jsem nucen/a práci vykonávat distančně.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 30

Naplňuje vás tato profese?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 31

Existuje něco, co by mohlo vaši pracovní spokojenost zlepšit?

OTÁZKA Č. 32

Jaký je dle vás nejpalčivější problém redaktorské práce?

- Práce s textem (např. opravování špatných překladů apod.)
- Jednání s lidmi (např. komunikace s překladatelem či hledání externistů s nedostatečně velkým rozpočtem apod.)
- Nutnost vydávání komerčních titulů vs. chuť vydávat zajímavé tituly, které možná nebudou tak komerčně úspěšné

- Zahlcení úkoly, nemožnost soustředit se na jednu věc pořádně (administrativa, redakční práce apod.)
- Nutnost podřízovat se marketingovému oddělení
- Problémy spojené s organizací času, nutností být v kanceláři apod.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 33

Chybí vám nějaké profesní sdružení – typu Obce překladatelů?

Myslíte si, že by vaší práci (např. sdílení kontaktů, nabízení zakázek, vyjednávání pracovních a finančních podmínek) pomohla jednotná online platforma, která by propojila redaktory na území ČR a v rámci které by bylo možné jednoduše komunikovat?

- Ano, chtěl bych sdružení.
- Ano, ale stačila by mi online platforma.
- Ne, nic takového mi nechybí.
- Jiné (upřesněte)

Část pro externí redaktory

OTÁZKA Č. 6

S kolika nakladatelstvími spolupracujete?

- 1–5
- 5–10
- Více než 10

OTÁZKA Č. 7

Jak dlouho se této profesi věnujete?

- 1–5 let
- 5–10 let
- 10–15 let
- 15–20 let
- Více než 20 let
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 8

Ve kterém roce vyšla poslední kniha, kterou jste redigoval/a?

OTÁZKA Č. 9

Podílíte se na výběru nových titulů?

- Ano
- Ne

OTÁZKA Č. 10

Podílíte se kromě samotné redakce textu i na dalších krocích v průběhu přípravy titulu? (Např. psaní záložek apod.)

- Ano – upřesněte
- Ne

OTÁZKA Č. 11

Zahrnuje zakázka automaticky i korekturu sazby?

- Vždy
- Někdy
- Nikdy

OTÁZKA Č. 12

Jaký je váš primární způsob komunikace s překladatelem? (Např. osobní schůzky, e-mail apod.)

- Osobní schůzky
- E-mail
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 13

Kolik titulů zvládnete ročně zredigovat?

- 1–5
- 5–10
- Více než 10

OTÁZKA Č. 14

Jakým způsobem získáváte zakázky?

OTÁZKA Č. 15

Pozorujete a využíváte ve své profesi technologický pokrok?

- Ano, pozoruji pokrok v automatizovaných softwarech kontroly v textových editorech a využívám je
- Ano, využívám veškeré dostupné technologie včetně generativní umělé inteligence (např. ChatGPT apod.)
- Ne, žádný výrazný technologický pokrok nepozoruji.
- Technologický pokrok pozoruji, ale raději se spoléhám na osvědčené postupy.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 16

Víte, kdo je to *sensitivity reader*, a uvítali byste tuto praxi i v ČR?

- Vím, praxi bych uvítal/a.
- Vím, ale praxi bych neuvítal/a.

- Nevím.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 17

Připadáte si adekvátně finančně ohodnocen/a?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 18

Jaká je vaše průměrná sazba za NS?

- Do 35 Kč/NS
- 36–45 Kč/NS
- 46–55 Kč/NS
- 56–65 Kč/NS
- 66–75 Kč/NS
- 76–85 Kč/NS
- Více než 85 Kč/NS
- Nechci odpovídat.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 19

Jaká je minimální sazba za NS, za kterou jste ochotni pracovat?

OTÁZKA Č. 20

Jaká by dle vás byla ideální sazba za NS?

OTÁZKA Č. 21

Uživí vás tato práce, nebo jste nucen/a kombinovat různé zdroje příjmu?

- Ano, tato práce mě uživí.
- Ne, musím kombinovat různé zdroje příjmu.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 22

Kde nejčastěji pracujete?

- Mám vlastní místo v kanceláři (např. v rámci jiné práce) a práci vykonávám hlavně z tohoto místa.
- Mám vlastní místo v kanceláři (např. v rámci jiné práce), ale práci vykonávám především distančně (z domu či odjinud).
- Nemám vlastní místo v kanceláři a jsem nucen/a práci vykonávat distančně.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 23

Naplňuje vás tato profese?

- Ano
- Ne
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 24

Existuje něco, co by mohlo vaši pracovní spokojenost zlepšit?

OTÁZKA Č. 25

Jaký je dle vás nejpalčivější problém redaktorské práce?

- Práce s textem (např. opravování špatných překladů apod.)
- Jednání s lidmi (např. komunikace s překladatelem či hledání externistů s nedostatečně velkým rozpočtem apod.)
- Nutnost vydávání komerčních titulů vs. chuť vydávat zajímavé tituly, které možná nebudou tak komerčně úspěšné
- Zahlcení úkoly, nemožnost soustředit se na jednu věc pořádně (administrativa, redakční práce apod.)
- Nutnost podřízovat se marketingovému oddělení
- Problémy spojené s organizací času, nutností být v kanceláři apod.
- Jiné (upřesněte)

OTÁZKA Č. 26

Chybí vám nějaké profesní sdružení – typu Obce překladatelů?

Myslíte si, že by vaši práci (např. sdílení kontaktů, nabízení zakázek, vyjednávání pracovních a finančních podmínek) pomohla jednotná online platforma, která by propojila redaktory na území ČR a v rámci které by bylo možné jednoduše komunikovat?

- Ano chtěl bych sdružení.
- Ano, ale stačila by mi online platforma.
- Ne, nic takového mi nechybí.
- Jiné (upřesněte)

8.2. Příloha č. 2 – Osnova otázek položených rozhovorů

Rozhovor s nakladatelským redaktorem

1. Jak jste se k redaktorské pozici dostal/a? Jak dlouho se této profesi věnujete? Jak jste se dostal/a do tohoto konkrétního nakladatelství?
2. Jak probíhá proces přípravy titulu? Jaká je vaše role v tomto procesu? Popište prosím, jak přesně se podílíte na přípravě titulu, jaké konkrétní kroky jako redaktor děláte?
  - a. Jak se podílíte na výběru konkrétního titulu? Řídíte se např. zahraničními literárními oceněními? Disponujete lektorským týmem?
  - b. Podílíte se na získávání autorské licence? Jakým způsobem?
  - c. Podílíte se na kalkulaci? Jakým způsobem?
  - d. Jak probíhá financování konkrétního titulu? Jste do něj přímo zapojen/a?
  - e. Kdo všechno je do procesu zapojen? Jaké typy redaktorů (technický, odborný, jazykový, poměr internistů a externistů atd.)?
  - f. Vybíráte překladatele sám/sama? Jaký je váš primární způsob komunikace s překladatelem? (např. osobně, e-mail apod.)
  - g. Jste nucen/a delegovat některé povinnosti? Píšete např. texty na záložky, anotace pro eshop apod.?
3. Kolik titulů zvládnete ročně zredigovat? Kolik jich musíte delegovat externistům? S kolika externisty spolupracujete?
4. Proměňuje se náplň vaší práce v průběhu let (automatizované softwary kontroly v textových editorech, AI technologie, spolupráce se *sensitivity readers* atp.)?
5. Připadáte si adekvátně finančně ohodnocen/a? Uživí vás zaměstnání jako nakladatelský redaktor, nebo jste nucen/a kombinovat různé zdroje příjmu?
6. Kde pracujete? Máte k dispozici vhodné zázemí – svoje místo v kanceláři atp.?
7. Naplňuje vás tato profese? Existuje něco, co by mohlo zlepšit vaši profesní spokojenost?

Rozhovor s externím redaktorem

1. Jak jste se k redigování dostal/a? Jak dlouho se této profesi věnujete?
2. S kolika nakladatelstvími spolupracujete?
3. Proces přípravy knihy

- a. Jaká je vaše role v procesu přípravy knihy? Podílíte se někdy také na výběru konkrétního titulu apod.?
  - b. Jak probíhá vaše interakce s překladatelem?
  - c. Jste někdy do procesu zapojen/a i po samotné redakci textu? Např. při tvorbě záložek?
  - d. Čtete a upravujete pouze rukopis, nebo se podílíte i na korekturách v sazbě? Mění se to podle zadavatele zakázky, nebo máte svoje požadavky, z nichž neustoupíte?
4. Kolik titulů zvládnete ročně zredigovat?
  5. Jakým způsobem získáváte zakázky?
  6. Proměňuje se náplň vaší práce v průběhu let (automatizované softwary kontroly v textových editorech, AI technologie, spolupráce se *sensitivity readers* atp.)?
  7. Připadáte si adekvátně finančně ohodnocen/a? Uživí vás redakční práce, nebo jste nucen/a kombinovat různé zdroje příjmu?
  8. Kde pracujete? Máte k dispozici vhodné zázemí – kancelář atp.?
  9. Naplňuje vás tato profese? Existuje něco, co by mohlo zlepšit vaši profesní spokojenost?